
దురాశ

అను

ఆశాపిశాచము.

మొదటి భాగము.

(అపరాధపరిశోధకనవల)

అయినాపురపు సోమేశ్వరరావుగారిచే

రచియింపఁబడినది

పబ్లిషర్:

కొండపల్లి వీరవెంకయ

బుక్ సెల్లర్, రాజమండ్రి.

మూడవకూర్పు 2000

కాకినాడ:

కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1933

[వెల రు 1—0—0

దురాశ.

అను

ఆశాపిశాచము.

ఉపక్రమణిక.

—:o:—

ప్రథమతరంగము.

ఆశ.

ఆశ యెట్టికార్యములైనను జేయించును. ఎట్టి కష్టములకైన నోర్పు వహింపఁజేయును ఆశకంతము లేదు. ఆశయే సర్వప్రాణుల కుత్సాహము బుట్టించును ఆశయే సమస్తకార్యములకును మూలము. ఈ యాశాపిచాచ మావహించిన వానికి యుచ్చనీచవిషయపరిజ్ఞాన మడఁగంటిపోవును. ఈ ప్రపంచ మంతయు వాయువువలె యాశతో నిండియున్నది. వాయువు లేని స్థలము లేదు. ఆశ లేని ప్రాణి లేదు. అట్లేదియేని యుండుట తటస్థించినచో నదియే పరమాత్మస్వరూపమని నిస్సంశయముగా జెప్పవచ్చును. ఆశయొక్క ప్రభావ మసర్వచనీయమైనది. అమోఘమైనది. అద్భుతమైనది. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతముగూడ నాశకు దాసులుగానివారు లేరు. సర్వప్రాణులును దనకు వశ్యులై, దాసులై, లోనిన్నలై పడియుండునట్లొనరించుకొనుగొప్పశక్తి యీ యాశకు గలదు.

పిపీలికలు వసంతకాలమునం దత్యధికశ్రమలకోర్చి తమ కనువగు నాహార మమితముగా గూర్చుకొను టెందులకు?—వర్షకాలమునఁ దమతమ బొఱియలు దాఁటి యీవలకు రానక్కఱలేకుండ సుఖింపవలయు ననెడి యాశతో—సర్వము ఱిగలు గ్రక్కుచు దఱుముచుండ మనుజుఁ డెందులకై యొగర్చుచుఁ బరుగిడుచున్నాఁడు?—ప్రాణములు దక్కించుకొనవలయు ననెడి యాశతో—ఉరగ మెందులకై వానినిఁ దఱుముచున్నది?—తన కకారణముగా నపకారము సల్పిన యా దుండగీడునకుఁ దిరిగి యపకృతి సలిపితీరవలయు ననెడి క్రోధముతోఁ గూడిన యాశతో—అర్ధరాత్రమనక—అపరరాత్రమనక—పట్టుఁబడుదుమేమో యను భయము లేశమైనను లేక—ప్రాణములకుఁ దెగించి చోరుఁ డెందులకై యింటికిఁ గన్నము ద్రవ్వుచున్నాఁడు?—ధనార్జన మొనరించి సుఖింపవలయు ననెడి దురాశతో—మానాభిమానములు విసర్జించి సిగ్గుబిడియములు గంగ కర్పించి—నానాజాతులయొక్క హేయమైన యెంగిళ్ళఁ దినుచు—లేనిమోహము దెచ్చిపెట్టుకొని మాన మమ్ముకొనుటకై వేశ్య యెందులకు సిద్ధపడుచున్నది? స్వేచ్ఛాజీవన మొనరింపవలయు ననెడి పేరాశతో—ముదిమియందు సుఖపడవలెనను నాశతో—నిశితాయుధములు దాల్చి భీకరరణరంగమున సైనికుం డేల యుఱుకుచున్నాఁడు? గెల్చి జయలక్ష్మినైనను చచ్చి రంభాసంభోగమునైనను బొం

దపలయునని యాశతో—కష్టనిష్ఠురముల కోర్చి—తనసౌఖ్యమును దృణప్రాయముగా నెంచి—ఇల్లువాకిలివీడి—బంధుమిత్రాదులను విసర్జించి—ప్రాణములకన్న మిన్నయగు ధనలక్ష్మి నావలకుఁ ద్రోచివైచి—సర్వసంగపరిత్యాగ మొనరించి—నిద్రాహారములు లెక్కసేయక—కారాగారాది శిక్షలకు వెఱువక—శక్తివంచన లేక—ధరణీశునితో ధర్మయుద్ధమునకై మానవుఁ డేల తలపడుచుండెను?—ధర్మమును నిలువఁబెట్టి యధర్మమును గూకటివ్రేళ్లతోఁ బెల్లగించివైచి ప్రజలను సుఖపెట్టవలయునని యాసతో—వేయేల?—పరమేశ్వరుఁ డనంతకోటి జీవరాసులను సృష్టించుచు—లయ మొనరించుచు—ఎన్నియో పాట్లుబడుచుండు టెందులకు? ఆనందింపవలయు ననెడియాశతో—

రాజు రాజ్యపాలన మొనరించుట—అధికారి లంచముల కాసించుట—తనయుఁడు తండ్రినిదూషించుట—తమ్ముఁ డన్ననెదిర్కొనుట—కోడ లత్తగారి కతిపిధేయురాలైయుండుట—భార్య భర్తను పరాభవించుట—భర్త భార్యను విసర్జించుట—ఒకరిమాట లొకరికి నచ్చకుండుట—వృక్షములు చిగుర్చుట—మధుమక్షికములు బువ్వుపువ్వున కెగురుట—వర్తకుఁడు మోస మొనరించుట—న్యాయవాది యన్యాయవాదియగుట-కూలివాఁడు మూటలనుమోయుట కూటసాక్ష్యము లొసంగి పొరుగువాని యధఃపతనమునకు

మనుజుఁ డాకాంక్షించుట—పాప మని తెలిసియు దుర్మా ర్గము లాచరించుటకు సంపన్నగృహస్థుఁడు వెనుదీయకుండుట ఆత్మ స్తవము పరనింద జేయుట—నిరపరాధులగు బీదవారి నకారణముగ భాగ్యశాలి పీడించుట. మునులు తపం బొనరిం చుట—దేవతలు తత్తపోవిఘ్న మాపాదింపఁజూచుట—ఇరు గుపొరుగువారు పెట్టుబాధలనుండి తప్పించుకొనుటకై మను జుఁడు ప్రయత్నించుట—ఏయభిప్రాయముతో?—ఏదియో యొకవిధమగు నాశతో—ఆశయే యిన్నిటికిని మూలకార ణము.

భూమి గుండ్రముగా నున్నదను నంతసిద్ధాంతమో-- పుట్టినవాఁడు గిట్టు నంతసత్యమో—దినకరుఁడు పూర్వది గ్భాగమున నుదయించు నంతనిశ్చయమో—కీర్త్యపకీర్తులం గాక తక్కుంగల ప్రపంచంబంతయు నస్థిరంబను నంత యథా ర్థమో—సర్వకార్యంబుల కాశయే మూలాధార మనుటంత సత్యము. ప్రతికార్యంబునకును—ప్రతి విషయంబునకును-- ప్రతిదానికిని—ఆశయే కారణము. అట్టియాశను వర్ణింప నేరితరము? ఆశ! ఆశ!! ఆశ!!! ఆయాశ యంతరించినపుడే ప్రపంచ మంతరించును. కాని యిందున్న సత్య మేమనఁగా ప్రపంచ మంతరింపకుండ యాశమాత్ర మనుగంటను అట్టి యాశ ప్రతివ్యక్తికిని దినదినాభివృద్ధి యగుచుండును. ఆయాశ నిరాశమైనప్పుడే క్రోధపిశాచము జెలరేఁగును. క్రోధము

మంచి చెడ్డ లెఱుఁగదు. క్రోధ మావహించినవానికి యుక్తా యుక్తజ్ఞాన ముండదు. సర్వమును క్రోధస్థానమై కన్పట్టును. అది యావహించిన వానిచే గొంపలుఁ గాల్పఁ జేయును. కూల్పఁజేయును. నిర్భయముగా హత్య లొనరింపఁజేయును. ఇది యది యననేల? సమస్త పాపకార్యంబు లొనరించి తీరును. ఆశాపిశాచమును, క్రోధపిశాచమును నక్కసెల్లెం డ్రేమో యెవ్వరెఱుఁగుదురు?

ద్వితీయతరంగము.

"హా! రక్షింపుఁడు. రక్షింపుఁడు."

అవి కృష్ణపక్షపుదినములు. ఇఁకను బాగుగాఁ జీఁక టిపడలేదు గాని కొంచెము నిదానించి చూచినఁగాని యెదు టివ్యక్తిని బోల్చుకొనలేనంతటి చీఁకటిమాత్రము వచ్చినది.

ఇట్టిసమయంబున నొకసుందరాకారుండగు పురుషుఁ డప్పుడే వచ్చుచున్న నూనూఁగుమీసముల దువ్వుకొనుచు, చేతిలోనున్న పేఁడిపొన్నుబెత్త మొక్కొకమారు గిఱ్ఱునఁ ద్రిప్పుచు, నేమేమియో కూనిరాగములఁదీయుచు, మధ్యమ ధ్యమాటాడక నిలువబడి వచ్చెడివారిని నిదానించి చూచు చు, తా ననుకొన్నవారుగారని నిస్పృహా వహించుచు, తన లో దానేమియో గొణుగుకొనుచు, నిటునటు "పచారు" చేయుచు నంతలో "జిరాకు"పడి రాజబాట విడచి సోపాన

ములగుండ దటాకపు గట్టుపైకి బోయి యటనుండి యిటు నటుజూచి:—

"అయ్యో! అంత కంతకు జీఁకటి వృద్ధియగుచున్నదే! నేఁడామె జలసంగ్రహణార్థమై రా దలఁచుకొనలేదా యేమి చెపుమా? అట్లయిన, నా ముసలిముండ నన్నీసమయంబున నీప్రాంతమం దేలయుండ మనును? నే నింకను రానను నపో హమెయి ముదుసలిదే యాలస్యం బొనరించియుండునా? లేక, నాయభిప్రాయ మెఱుంగఁజేయఁ బోయిన యాయవ్వ నా కన్యారత్న మీసడించి యావలకుఁ బొమ్మని యదలించి యాపివేఁటవచ్చుట కనుమతింపకయుండునా? అట్లైన నావృద్ధాంగనయైన నీపాటి కరుదెంచియుండవలసినదే గదా? ఒకానొకవేళ వారువచ్చుట కేమైన నభ్యంతరము గలిగియుం డవచ్చునా? ఎచ్చటికైనను బోవుట కభ్యంతరము గల్గినఁ గల్గవచ్చును గాని జలసంగ్రహణార్థ మెట్టియభ్యంతరము గల్గి యుండును? దాని కెట్టియభ్యంతరమును గలుగవలసిన పని లేదే......"

ఇట్లనుకొనుచు నాతఁ డారాజబాటవైపుఁ జూచెను. వెంటనే యే మాలోచించుకొనియెనో యేమోగాని యించుక పొడిదగ్గు దగ్గి సోపానముల గుండ నీటిచెంతకరిగి మోఁ కాటిలోతువఱ కరిగి యచ్చోనాఁగి ముఖప్రక్షాళన మొనర్చుచుండెను.

ఇంతలో నిరుపురుకాంతలు భుజములపై బిందెలుంచు కొని యేమేమియో మాటలాడుకొనుచు, మధ్యమధ్య నవ్వు కొనుచు నాతటాకముననే జలసంగ్రహణార్థమై వచ్చుచుండిరి.

మొ. కాం—అదిగాదే! "విధవనాగన్న కాబోలు వెలదిమగఁడు" అనునట్లు మృణ్మయపాత్రలకైన దిక్కులేని నాగమ్మకుమారుని బెండ్లియాడి యేమిసుఖించెదవే?

రెం. కాం—అవ్వా! నాగమ్మకుమారునిపట్ల నీసామెత యన్వయింపదుగాని—నాగన్నపట్ల నీసామెత సార్థకము గును. అని నవ్వుచు పల్కెను.

మొ. కాం—మీ పడుచువాళ్ళు యుక్తిగా మాట్లాడ గలరు. నే నట్లుమాట్లాడఁగలనా? అట్లయిన నీకు నాగన్న నచ్చలేదనుమాటయేనా?

రెం. కాం—అవ్వా! నీవడిగితివి గనుక చెప్పెదను. నాకేగాదు. మానవతియగు యేకాంతకును నాతనిని బెండ్లా డుట కిచ్ఛజనింపదు.

మొ. కాం—ఎందుచేత?

రెం. కాం—డబ్బులేకున్నను మనసుకలిసిన మగనితో గాపుర మొనర్పవచ్చునుగాని—

ఇంతలో వారిరుపురును నీళ్ళలోనికిదిగిరి. మొదటది గిన పురుషుఁడింకను నీళ్ళు బుక్కిలించుచునేయుండెను. వీనిని గాంచియే యా రెండవయువతి యంతవఱకు మాట్లాడి యా

పైన మాట్లాడక తలవాల్చుకొని బిందె తొల్చుకొనుచుం డెను.

నీళ్లు పుక్కిలించుచున్నపురుషుఁ డాయవ్వను బోల్చి "అవ్వా! ఆబిడయెవరు" అని యడిగెను.

"ఎవరుబాబూ! వెంకన్నగారినాగన్నవా? ఇంతపొద్దుబోయి యెచ్చటనుండి వచ్చుచుంటివి నాయనా?" అని యవ్వ యనెను.

పురు—నేనా? పొలమునుండి వచ్చుచున్నాను. ఆబిడ యెవరో చెప్పితివిగావు.

"ఈపెయా? బులివెంకమ్మగారితనయ. కాంతమ్మ." అని యావృద్ధాంగనయనెను. "ఓహోహో! కాంతమ్మా! క్షేమముగానున్నావా?" అని యాయువకుఁడు పలుకరించెను. ఆవాక్యమున కేకారణముచేతనో కాంతమ్మ సమాధాన మీయక బిందెతొల్చుటమాని నీళ్లనుముంచుకొని గుభీసుని బిందెనెత్తుకొని మెట్లెక్కుచు "అవ్వా! బాగుఁగాఁ జీఁకటి పడినది. రమ్మ. పోదము" అని పిలచెను.

"కాంతమ్మా! మాటాడిన నోట వరాలుగారునా? అడిగినదానికి సమాధాన మీయఁగూడదా? ఆసంగతి పోనిమ్ము. నన్నుగుఱించి యీయవ్వతో మాటాడుచు "డబ్బులేకున్నను మనసుకలిసినమగనితో గాపురముఁ జేయవచ్చును గాని" అని యూరకుంటివి. "ఆపైవాక్యముగూడ పూర్తిజే

యుము." అని యాయువకుఁడనియెను. ఆబాలిక యేమియు మాట్లాడకుండగనే తటాకపుటొడ్డుపైకిఁ బోయెను. ఆయువకుఁ డదిగాంచి త్వరవతో నామెముందునకు వచ్చి నిలువంబడి "బాలా! నన్నుఁగూర్చి యనినవాక్యమును ముగింపకుండ నీవు వెడలుటకు వీలులేదు. ఆవాక్య మెట్టిదైనను దానిని పూర్తిజేసి వెడలిపొమ్ము. నిన్నడ్డుకొనను. చెప్పుము. ఆవాక్య మేదియో పూర్తిగాఁ జెప్పుము" అని యాయువకుఁడనియెను.

"నన్నిట్లన్యాయముగా నడ్డుకొని వేధించితివేని నలువురితోఁడను జెప్పి నీకు బుద్ధి జెప్పించెదను. మర్యాదగావదలితివా నీమర్యాద గాఁచెదను మాటాడక మర్యాదగా దారి విడువుము" అని ఆకాంతమ్మ యనెను.

"నీయిష్టమువచ్చినవారితో జెప్పుము. నాకు భయములేదు. నిన్నుఁ బెండ్లాడవలయు నని నాకున్నది. నీతండ్రి బీదవాఁడుగనుక మాకుఁ దగినకట్నమీయలేఁ డని మావాం డ్రంగీకరింపకున్నారు. వారిమాట నేను లెక్కసేయను. నీకంగీకారమైనచో నిన్ను బువ్వులలో బెట్టి పూజింపవలయు నను కొంటిని. నీ విప్పుడేదియో యస్పష్టముగ వాదించుచుంటివి. ఏవాదముఁ బూర్తిచేయుము." అని నాగన్న యనెను.

కాంతమ్మ మాట్లాడక తప్పించుకొని పోయెను.

వెంటనే నాగన్న మఱలనడ్డుకొని చటాలున ధైర్యముతో నామె చేయిబట్టుకొని "మాట్లాడకుండ బోయెద వెందుచేత ?" అనెను.

కాంతమ్మ గడగడవడకిపోవుచుండెను. భుజముపై నుండి బిందెజాఱి యాసోపానములపైఁ బడి టం, టం, ట టం టం ట యనుశబ్దము జేయుచు జలములలోనికి బోయెను. కాంతమ్మ వలవలనేడ్చుచు "పాపహృదయా! నన్ను ముట్టుకొనుటకు నీ వెవ్వఁడవు? నీ విదివఱకెన్నిసంసారఘాత లొనర్చితివో లెక్కయున్నదా? అట్టి నిన్నెఱింగినంతవఱకే కన్యయైన వివాహమాడుట కంగీకరించునా? ఛో! ఛో!! అవ్వా! ఈదుర్మార్గుని మందలించి నన్నింటికి దోడ్కొనిపొమ్మ." అనెను.

కాంతమ్మ నెట్లైనను దోడ్కొనివచ్చి నాగన్న కప్పగించి బహుమానము బడయఁదలంచిన యాయవ్వ కాంతమ్మ నిప్పుడు రక్షించునా? పాప మాబాలిక కిది వృథాయాశగాదా? ఆహాహా! ఇట్టి చెడిపె లీవిశాలప్రపంచంబున నెందఱున్నారో గదా?

"అవ్వా! చెంతకువచ్చితివేని యొక్క 'లెంపకాయ' తినవలసివచ్చును. రాకుము" అని హెచ్చరించి "ఓ అవివేకురాలా! బుద్ధిలేదా? నన్ను నిందించెదవేమి? పెంకిమాటలనుచుంటివే. నిన్నిక్కడేమిచేసిన నెవరుదిక్కు? నీ కిష్టము లేకు

న్నను నాయభీష్ట మిప్పుడే తీర్చుకొందును చూడుము.” అని హెచ్చరించుచు నాగన్న యామెను బిగ్గఁగౌఁగిలించుకొనఁ బోయెను. కాని కా తమ్మ లొంగక బిగ్గఱగా నేడ్చుచు దప్పించుకొనుచుండెను.

అబల యె తవఱకని తప్పించుకొనఁగలదు? ఎట్టకేల కామె యాతనిచే జిక్కి— హా! రక్షింపుడు!! రక్షింపుడు!!! అని కేకలువైచెను.

దిక్కు—లేనివారికి దేవుఁడే దిక్కు—గదా? బాటగుండ వెడలుచున్న పురుషుఁడొకఁ డీయాక్రందనమును విని చటాలున నక్క—డకువచ్చి నాగన్న వెన్నుపై “దబదబ” గ్రుద్దులవర్షమును గురిపించెను. నాగన్న పడిపోయెను. ఆబాలి కాపరోపకారపారీణుని గూర్చి యెంతయో సంతోషించెను.

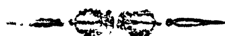
దురాశ

అను

ఆశాపిశాచము.

మొదటిభాగము.

మొదటిప్రకరణము.

హత్య.

ఆదినములలోఁ బెద్దాపురంబున "శ్రీలక్ష్మీ టూరింగు సినీమా" కంపెనీయొకటి చిత్రవిచిత్రములగు ఫిలుములఁ దెప్పించి ప్రదర్శించుచుఁ బ్రజల కమితానందము గూర్చుచుండెను. దినమునకు రెండాటల చొప్పున బ్రదర్శింతురు. నేఁటిప్రదర్శన మొక విచిత్రమగు ప్రదర్శనము. నేఁడు "ఒకముద్దుఖరీదు 5000 పౌనులు" A kiss is wotrh £ 5000) అను కథ ప్రదర్శింపఁబడుచున్నది. కథ చాలబాగున్నదనువదంతి ప్రబలముగా నున్నది. దానికితోడు "అఖరు టిక్కట్టొకయణా" మాత్రమే. ఈకథసంగతి విని చుట్టుపక్కలనున్న పల్లెల వారును, చామర్లకోటనివాసస్థులును వచ్చి చూచిపోవుచుం

డిరి. చూచినవారి యానందమునకును, చూడదలచుకొను వారి యుబలాటమునకును మేర లేకుండ నుండెను.

నేఁడు సినీమా రెండవయాటగూడ విడచిపెట్టుటరుణ మైనది. కరున్న బళ్ళవారందఱును లేచుచుండిరి. ఇంకను లేవవలసినవారిని లేపుచుండిరి. ఇంతలో సినీమా విడచిపెట్టిరి. బిలబిలలాడుచు జన మీవలకు వచ్చిరి. స్నేహితు లొకరినొకరు పిల్చుకొనుచుండిరి. ఆగు మాగుమని కేకలువైచుచుండిరి. ఒక టేగోల. ఒకరిమాటయొకరికి వినబడుట లేదు. ఎట్లో కలసికొనవలసినస్నేహితులను గలసికొని యెవరి యిండ్లకు వా రరుగుచుండిరి.

ఒకవీధివారే నలుగురైదుగురు గలసికొని నడచుచు నిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

1. మామంచికథరా! ఇంగ్లీషుఫిలు మైనదిగాని, యే బొంబాయిఫిలుముకంపెనీవారిదో యైనచో యింతకంటె వేయిరెట్లు బాగుండును.

2. వీరరాఘవా! బొంబాయికంపెనీవా రింతకంటె పొడిచి వేయుదురటరా? యాక్షన్ను యింగ్లీషువారివే బాగుండును. అందులో కథానాయకురా లగు మిస్ రుడాల్ఫనోసో యగము చూచితీరవలసినదే. మంచి రూపసి. అది చేసిన యాక్ష నత్యద్భుతముగానున్నది. ఈఫిలుము మాష్టరు పీస్

ఆఫ్ ది ఫిలుమ్సు (Master piece of the films) అని నిస్సం దేహముగా చెప్పవచ్చును

3 దానిరూపమున కెంతమంది ముగ్ధులైపోయిరిరా! కనబడినవాని కెల్ల శిరఃక్షౌరము జేయుటయే దానివంతు.

4 ఒకడికి గొరిగినవిధముగా నింకొకడికి గొరగకుండ నెంతమందికి గొరిగిందిరా బాబూ!

5. ఇదిగో! కుందనలాలుగూడ సినీమాకు వచ్చెనే. ఏమోయి కుందనలాలూ! సొంతడబ్బా? ఎవరినైత్రైనా రుద్దితివా?

కుంద—ఒకరినెత్తిని రుద్దడ మేమికర్మము. ఈ వేళ రెండాటలకీ కూడా వెళ్ళాను.

1. అబ్బో! కాలాని కేదో విపరీత మున్నదన్నమాట యే. నీవు సినీమాకు వెళ్లుటకు మీమామ యంగీకరించి నాడా?

కుంద—నాగన్నా! మామామ నావిషయములో నెన్నటికిని లోపము చెయ్యడు. నేను సినీమాకు వెళ్ళెదనని చెప్పగానే యెనిమిదణా లిచ్చెను. కథంతా చాలా బాగు న్నదనుచుండుటచే రెండుమార్లు చూడవలయునని రెండుపా వులాలిచ్చి రెండుమార్లును జూచితిని.

వీర—సూరయ్యా! వాళ్ళమామ వాడికి లోపము చేయునా? చేసి యింకెవ్వరికి పెట్టును. ఆతనికి పెళ్ళాము,

పిల్లలు యెవరూ లేరు. అన్నదమ్ములసలే లేరు. ఆతని తోబుట్టువు కుమారుఁ డీతఁ డొక్కఁడే గదా యుండెను. ఆతని యనంతర మాతని యావదాస్తియుఁ గుందనలాలునకే చెందవలయునని విల్లునామా రిజిష్టరీ కూడా చేయించెను.

సూర— అయితే పుత్రకా! పీనాసిముండకొడుకు బ్రదికియుండఁగాఁ బెట్టెలోని డబ్బు పైకి పోవుట కంగీకరించునటరా ?

నాగ— వాళ్ళమామను అడిగితే వానికి కోపము వచ్చునేమో యూరకొనుము.

కుంద— మా మామ నేమనుకోయి మీరంతా తిట్టెదరు? డబ్బుకాపేక్ష మెవరికి లేదు?

సూర— ఓయి వీరరాఘవా! చూచితివా వాడి యభిమానము. కుందనలాలూ! అంటే నీకభిమానము గాని మీమామగారు లక్షాధికారిగదా? ఉత్తరకు స్త్రీ లేనిబట్ట యొక్కటైనను మీమామ కున్నదా?

కుంద— ఏడ్చినట్లే యున్నది. మా మామ బయటకు వెడలవలసినపని లేదు. కనుకాతని కిష్టమువచ్చిన వస్త్రములు ధరించును. ఎట్టిపనియున్నను నన్ను గ్రామములోనికి బంపుచుండును గావున నాకు మంచిబట్టలు కుట్టించును. దానిలో తప్పేమియున్నది?

వీర — నీబొంద ! నీకైనను రూపాయకుఁ బదిగజము లకుఁ దక్కువైన గుడ్డ నెప్పుడైనను గొని యిచ్చాడా? వెఱ్ఱి మొగమా ! లేనిపోని యభిమాన మెందులకు ?

కుంద — ఉన్న మాటంటే మీకభిమానముగా గాన్పిం చుచున్నది గాని — నిజము గ్రహింపలేకుండిరి. గజము పది రూపాయలకుఁ గొన్నను — పదిగజము లొక్క రూపాయకుఁ గొన్నను నుపయోగ మొకటియేగదా ? లక్ష్య ఉన్నవని లక్ష్యము లేకుండ కర్చుపెట్టినచోఁ గ్రియ కక్ష్యయపాత్ర సిద్ధము. ఎంతపొదుపుగా వాడ కొనిన నంతమంచిది.

నాగ — కుందనలాలు మేనమామయగు మాధవలాలుకన్న నేయాకు లెక్కువ చదివినవాఁడా ? వీనిగోల మనకెందులకు గాని ప్రొద్దుపోవుచున్నది పోవుదమా సూరయ్యా !

వీర — ఇచ్చటనుండియే మళ్ళపలయు ననుమాట యేమి ? పైనందునుండి మళ్లకూడదా ?

నాగ — ఇప్పటికే ప్రొద్దుపోయినది పైకిరాను. ఇచ్చటినుండియే మళ్ళెదను

కుంద — అగును. వృథాయాలస్య మెందులకు ? పొమ్ము.

నాగన్న వెడలిపోయెను. తరువాత నాముగ్గురును గొంతవఱ కరిగి యచ్చటనుండి ప్రక్కసందునకు మరలిరి.

ఆనందులో మూఁడవయిల్లే కుందనలాలు మేనమామయగు మాధవలాలుది. మిగిలినవారియిండ్లింకను దూరము. అందుచేఁ గుందనలాలు వారిరువురియొద్దను సెలవుదీసికొని గుమ్మముచెంతకు వచ్చి "మామా! మామా!!" అని పిలచి తలుపుఁదట్టెను. తలుపులోపలగడియవేసి లేదుకాఁబోలును. తట్టుటతోడనే తలుపు లోపలకుఁ బోయెను. "తలుపు తెఱచియున్నదేమా?" అని సంశయించుచు నాతఁడు లోని కరిగి చూచెను. అచ్చటనుండెడి దీపము జ్యోతివలె వెలుఁగుచుండెను. మిగుల తగ్గించియుండవలసిన దీపము హెచ్చించియుండుట కేమి కారణమా యని సంశయించుచుఁ గుందనలాలు ప్రక్కగదిలోని కరిగెను. ఆతఁడు లోగుమ్మములో నడుగుబెట్టగనే కాలికి తడి తగిలినది ఏమా యని చూచెను. ఏమున్నది? రక్తము. రక్తమును జూడఁగనే పాపమాతఁడు కెవ్వన నార్చెను.

ఇప్పుడిప్పుడే కుందనలాలును విడచి ముందునకుఁ బోవుచున్న నాతని హితులీ కేకలను విని నిర్ఘాంతపడి చూచుచుండిరి. ఆ కేక లెచ్చటివో వారి కించుకంతయు దెలియుటలేదు.

"హత్య! హత్య! హత్య" అని యఱచుచుఁ గుందనలాలు వీధిగుమ్మమువఱకు వచ్చి పడిపోయెను.

ఆ కేకలు విని వీరరాఘవరావును, సూరయ్యయును బిరబిర వెనుకకు మఱలి మాధవలాలింటికి వచ్చి చటాలున లోనికిఁ బోవుచు వీధిగుమ్మములోఁ బడియున్న కుందనలాలును గాంచి మెల్లఁగా లేవదీసి లోనికి దోడ్కొనిపోయిరి. అట్లు దోడ్కొనివచ్చిన కుందనలాలు నొకచో బరుండఁబెట్టి యచ్చట వెలుఁగుచున్న దివ్వెను దీసికొని తెఱచియున్న పక్కగదిలోనికి బోయి చూచెను. ఏమున్నది? ఇల్లంతయు రక్తమయము. ఇల్లంతయు రక్తమయమయి యుండుట కేమి కారణమాయని చూచెను. మాధవలాలు యినుపపెట్టి సమీపమునఁగల పరుపుపై చచ్చి పడియున్నట్లు స్పష్టముగాఁ గన్పడుచుండెను. పక్కంతయు రక్తముతో నిండి యుండెను. ఇనుపపెట్టె బాఱుగాఁ దెఱచియుండెను. జ్యోతివలె దీపము వెలుఁగుచున్నను నాయగారమంతయు రక్తమయమగుటచే చూచుటకు భయముగుచుండెను. కర్కశహృదయులు దక్క తదన్యులు రక్తమును జూడఁగలరా?

“ఇంక చూడవలసిన యగత్యము లేదు. సూరయ్యా! ఘోరమైనప్రమాదము జరిగిపోయినది. లక్ష్మీపుత్రుఁడగు మాధవలాలును దురాశాపీడితుం డెవ్వఁడో నిష్కారణముగా వధించియున్నాఁడు. ఎంతదౌర్జన్యము జరిగినదో చూచితివా? ఇనుపపెట్టె గూడ తెఱచియున్నది. ఎవ్వరో యాతనిని వధించి ధనమంతయుఁ దస్కరించుకొని పోయినట్లున్నారు.

పాపము కుందనలా లిప్పుడు నిరాధారుఁడై పోయెను. మన మిప్పు డాతనికి సహాయ మొనర్పక తప్పదు. మన మిప్పుడు ముఖ్యముగాఁ జేయవలసిన పని పోలీసువారిని దీసికొని వచ్చి యీ ఘోరదృశ్యమును జూపించి యీ నేరస్థులను గనిపెట్టు డని ప్రార్థింపవలయును. పాప మీ కుందనలా లెంతో నెంతనిర్భాగ్యుఁడై పోయెనో జూడుము. నే నీతనిని గని పెట్టి కొని యుండెదను. నీవు శీఘ్రముగా వెడలి పోలీసువారిని దీసికొని రమ్ము. జరుగురుగా వెడలుము. కాలహరణ మొన రింపకుము" అని వీరరాఘవరా వనియెను.

వెంటనే సూరయ్య పోలీసువారికొఱకై వెడలి పోయెను.

వీరరాఘవరా వొనర్చిన సపర్యలతోఁ గుందనలాలు నకు బాగుగా స్పృహవచ్చెను. కుందనలాలు వచ్చియు రాని స్పృహతోడనే దన మేనమామ చచ్చి పడియున్న గది వైపు జూచి "మామా !" అని యొక్కయఱచి మరల మూర్ఛి ల్లెను.

పాప మా కుందనలాలువిచారమును వర్ణింప నేరి తరము ? చిఱుతర బాల్యమునుండియుఁ దన్ను చేతిలోఁ బెట్టుకొని మెట్టిలోకము రానీయకుండ "కంటికి రెప్ప" వలె సర్వవిధముల రక్షించుచు, తనకొఱకై - తనక్షేమమునకై - సర్వవిధముల పాటుఁబడుచు వచ్చిన తనమేనమామను బలవ

స్మరణమొందినట్లు గాంచినపుఁ డాతనిస్థితి యెట్లుండునో వర్ణింప శక్యమగునా? పాపము కుందనలాలు తల్లిదండ్రుల నెఱుఁగఁడు. ఆతనికట్టిలోపము గలుఁగకుండ మాధవలాలాతని ననేకవిధముల సంరక్షించెను. మాధవలాలు మొదలుఁ గుందనలాలునకుఁ గూడ పితృప్రేమ కలదు. ఎట్టిలోపమును లేక ఎట్టి యొడుదుడుకయును లేక వర్ధిల్లుచున్న సీకుటుంబము లో వృద్ధుండగు మాధవలాలు బలవన్మరణమునఁ బాలబడియెను. ఇంక కుందనలాలునకు దిక్కెవ్వరు? నిరాధారుఁడై పోయిన కుందనలాలున కిప్పుడు కుత్సుకబంటి ... చారముగాక యింకేమున్నది? కటకటా! పగవారికైన నిట్టి దుర్భరావస్థ వలదు........................

మారయ్య చెప్పిన సమాచారమును విని పోలీసువార లబ్బురపడిరి. సీరరాఘవరావు వారి నందఱను లోనికిఁ దోడ్కొనిపోయి యా ఘోరదృశ్యమును జూపించెను. ఇప్పటికి కుందనలాలునకుఁ గూడ బాగుగా స్పృహవచ్చుటచే లేచి కూర్చుండెను. పోలీసువారి యడుగుడి—కుందనలాలు యేడ్పు—విని యిరుగుపొరుగువారు గూడ లేచి మాధవలాలుహత్య విని మెలమెల లోనికి రాఁదొడంగిరి. లోని కితరులు రాకుండఁ దగిన యేర్పాటులు గావించి, కుందనలాలు నూరార్చి, పోలీసువా రాగదినంతయు బరిశోధించిరి. వారు వాండ్లెడ గదియం దేమియుండును? ఒక ప్రక్క యినుపపెట్టె- దానిసమీపమున

సుంద—ఆటకును- ఆటకును మధ్య ముప్పావుగంట వఱకు సమయముండునుగదా? ఈలోపున నింటికివచ్చి మీ మామ సెలవేలపొందలేదు?

కుంద—అడిగినచో మా మామ సెలవీయఁడు.

సుంద—సినిమా విడచిపెట్టగనే యింటికివచ్చితివా?

కుంద—అగును. నేనును సూరయ్యయు వీరరాఘవ రావును గలసియే వచ్చితిమి.

సుంద—మీరు ముగ్వురును నొక్కచోటనే కూర్చుంటిరా?

కుంద—వారెక్కడకూర్చున్నారో నాకు దెలియదు. ఈవల కలుసుకొన్నాను.

సుంద—నీవు వచ్చునప్పటికి [illegible] తలుపులు మూసియున్నవా? తెఱచియున్నవా?

కుంద—మూసియేయున్నవిగాని లోన గడియవేసిలేదు.

అని జరిగినసంగతియంతయు జెప్పెను. సుందరరావంతయు నాలకించి- "వీరికిని నీకును చిరకాలపరిచయమా?" అని ప్రశ్నించెను.

కుంద—మా పరిచయము అంతముఖ్యమైనది కాదు. ఎప్పుడైనను గలసికొనునప్పు డోహో యనిన నోహో యని యనుకొనెడివార మంతియే.

సుంద— మీకీయూర నెవరైనను బంధువులున్నారా?

కుంద—మాకులస్థులు గలరుగాని బంధువులు లేరు.

సుంద—మీమామకు వివాహమైనదా ?

కుంద—మాయత్తపోయి రెండేండ్లయినది.

సుంద—వారనపత్యులా ?

కుంద—అవుఁగా !

సుంద—సంతాన మేమియు లేదా ?

కుంద—లేదుగావుననే తనయావదాస్తియు నాకుఁ జెందునటుల విల్లువ్రాసి రిజష్టరుచేయించెను.

సుంద—నీవు మీమామ కనరాగా బనిచేసెడి వాఁడవా ?

కుంద—మాకు బోలెడంత వడ్డీవ్యాపారముగలదు. పరస్థలంబునఁ బనిచేయు టేమికర్మము.

సుంద—నీకు వివాహమైనదా ?

కుంద—లేదు.

సుంద—నీకిప్పు డెన్నవయేడు ?

కుంద—ఇరువదియొకటవ వత్సరము.

సుంద—నీకింతవఱకేల వివాహముగా లేదు ?

కుంద—కాకినాడలోని కేసరిలాలు కుమార్తెయగు కిశోరి నిచ్చుట కేర్పాటులు జరిగినవి. ఇంతలో నాప్రారబ్ధ మిట్లున్నది.

సుంద—ఈ గ్రామములో మీ కెవ్వరితో నైన విరోధ ముగలదా ?

కుంద—మాకు పరులతో విరోధ మేలవచ్చును ?

సుంద—అదేమి మాట. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుచోట- వడ్డీ యెక్కువతీసికొనుచోట- వడ్డీమానననినచోట- ఏసందర్భమున నైనను విరోధము రావచ్చును.

కుంద—అట్టివిరోధము లెప్పుడును రాలేదు.

సుంద—పద్దు లెవరు వ్రాయుదురు ?

కుంద—పద్దులు నేను వ్రాయుదును. సొమ్ము మామామ జూచుకొనును.

సుంద—నేఁడు పగ లెల్ల నీ వింటియందే యుంటివా?

కుంద—ఉంటిని.

సుంద—వ్రాయవలసిన పద్దులన్నియు వ్రాసితివా ? కొన్ని మిగిలెనా ?

కుంద—అన్నియు వ్రాసియే సినీమాకు వెడలితిని.

సుంద—ఒక్కమారు చూపించెదరా ?

కుంద—ఆహా ! చూపించెదను.

వెంటనే కుందనలాలు చిఠా జూపించెను. కట్టకడపటి రెండుపద్దులు గాక తక్కినపద్దులన్నియుఁ గుందనలాలుదస్తూరితోనే యున్నవి. ఆకట్టకడపటనున్న పద్దులు జదివిచూచెను. అం దిట్లున్నది.

ఖ పాతూరి వీరన్నకు నోటుమీాద బదులు 25-0-0.

జ్మ షరతులు కుదురక సామీాప్యమందున డిటో

వల్లవసూలు 25-0-0

అని చదివి "ఈదస్తూరీ యెవరిది ?" అని ప్రశ్నించెను బాగుగా పరికించిచూచి "ఇది మా మామవ్రాసినదే" అని కుందనలాల నెను.

సుంద — ఈపద్దులు నీవుండగనే మీామామవ్రాసెనా?

కుంద — లేదు. నేను వెడలినతరువాత నీతఁడవ్వన కువచ్చెఁగాఁబోలును.

సుంద — ఇదివఱకెప్పుడైన నీతఁడు మీాచెంత బదులువాఁడుకొనెనా ?

కుంద — ఇదివఱ కీతనియిల్లు మాకస్వాధీనపుతనఖాలోనున్నది.

సుంద — సాధారణముగా మీారు తనఖాలపై బదుళ్ళియరుగదా ఏని కెట్లిచ్చితిరి ?

కుంద — మూఁడు సంవత్సరములక్రిందట మాకామదపుపిండివరక ముండెడిది. అప్పుడీవీరన్న మాచెంత పాతికబస్తాలపిండి "యరువు" వాడెను. అట్లిచ్చుటకు ముందు మేముపిండినిచ్చుటకును, వానికి పండినపంటలో మూఁడవభాగమూపిండిక్రింద మాకిచ్చుటకును షరతు నేర్పాటుజేసికొంటిమి. వానికి పిండి దండుగయ్యెనేగాని గిద్దెడుగింజలు పండలేదు.

అందుచే మాకీయవలసిన మూఁడ[illegible]గపుపంటమింజువలె రూతనికున్నగృహము "తనఖా" వ్రాసియిచ్చెను. భూస్వామియగు నారయ్య శిస్తు వదలుకొనెను.

సుంద—అన్యాయము. పంటపండకపోయినచో మీరు నష్టపోవలసినదే. ఇట్టివిపరీతపుమరతు మీ మామకోరుట చేతనే వీరన్న సొమ్ము దీసికొనలేనట్లు దోఁచుచున్నది.

కుంద—కావచ్చును.

సుంద—వీరన్న స్వభావమెట్టిది ?

కుంద— అతఁడు బీదవాఁడే గాని మాటనిలకడగల వాఁడు.

సుంద—సరే- ఇప్పటికి గావలసినవిషయములు దెలిసికొంటిని. ఇనుపపెట్టె తెఱచియుండుటచే సొమ్మేమైనబోయినదాయని యనుమానముగానున్నది. రెండునిమిషములలో నిలువఁజూచి చెప్పుము.

వెంటనే కుందనలాలు మనస్స్థిమితము గలుగఁజేసికొని దీపముచెంత గూర్చుండి చిఠానిలువదీసి, ఆపైన దస్తునిలువ జూచి—

"అయ్యో ! కొంప మునిఁగిపోయినది. చిఠానిలువ రు 47176-5-6 యున్నది. నోట్లుమాత్రము 25000-0-0 లున్నవి. రొఖము 22176-5-6 లున్నా పోయినవి" అని విచారించుచు జెప్పెను.

సుందరరావు తననోటుబుక్కులో యీసంగతు లన్ని యు వ్రాసికొని, పిమ్మట తానుగూడ నిల్లంతయు శోధించి మాధవలాలు కుందనలాలు పేర వ్రాసి రిజష్టరుచేయించిన విల్లుజూచి సంతుష్టహృదయుఁడై యచ్చటకువచ్చిన వారిలో గౌరవనీయులగు వారి నైదుగురను లోనికి రప్పించి వారిని పంచాయితీదారులగా నియమించి, పంచాయితీయైనదనిపిం చి, వెంటనే శవమును బరీక్షించుటకై వైద్యాలయమునకుఁ బంపించి యిట్లనియెను.

“కుందనలాలూ! ఈనేరస్థుని బట్టికొనుట మిగుల గష్టము అయినను విశ్వప్రయత్న మొనరించి యీనేరస్థుని బట్టి శిక్షించి తీరెదు. ఈకఱ్ఱయు, తడపుఁబాతగుడ్డయు, కత్తియు వానివేయైయుండవచ్చును. వానినిబట్టి నీసొమ్ము నీకు ముట్టజెప్పుదును. పరమేశ్వరుఁడునీకుఁ గలుగఁజేసిన లోపమును నేను దీర్పలేను గాని పోయినసొమ్ము రాఁబట్టగల నను ధైర్యమున్నది. నేఁటినుండియే ప్రయత్నించి నేరస్థుని బట్టెదను. ఇంక మేము వెడలెదము.” అని పోలీసు వారితో సుందరరావు కఱ్ఱయు, గుడ్డయు, కత్తియు బట్టుకొని వెడలి పోయెను.

సూరయ్య, వీరరాఘవరావులు గూడ విషణ్ణహృద యములతో నిళ్ళకు బోయిరి. కుందనలా లిటునటుఁ జూచి యినుపపెట్టెవైపు జూచి పొరలిపొరలి వచ్చుదుఃఖ మాపు కొనఁజాలక బిగ్గఱగా నేడ్చి మూర్ఛిల్లెను.

రెండవ ప్రకరణము.

వీరన్న యెట్టివాఁడు?

భళ్లునఁ దెల్లవారుసరికి మాధవలాలు హత్యావృత్తాంత మందఱకును దెలిసిపోయెను. ఘోరవార్త వాయువుకంటెను వేగముగా వ్యాపించును గదా?

ఈఘోరవార్త విన్నవారిలో, మాధవలాలుతో వ్యవహారసంబంధ మున్నవారును, విస్తారపరిచయము గలవారును కుందనలాలును బరామర్శించుటకై వచ్చి పోవుచుండిరి. అట్లు వచ్చినవారిలో గాంతారావొకఁడు. ఈతఁడు వైద్యుఁడు. అందున మాధవలాలుగృహవైద్యుఁడే. పరామర్శింపకుండ నూరకుండఁగలఁడా? ఈతని పరామర్శ పూర్తియైనపిమ్మటొక్కొక్కవిషయమే మెల్లమెల్లఁగాఁ దెలిసికొని యేమేమియో సంప్రదించుకొని చిన్నదగ్గు దగ్గి యిట్లనియెను.

"భాయీ! ఇందులో నాకుఁ గొన్నివిషయములు దెలియును గాని యిట్టిద్రోహము జరిగెననిమాత్రము తెలియదు. ఇప్పుడైనను నేను తెలిసికొనఁ గలుగుదునా? తనుపుఁ బాతగుడ్డయు, కఱ్ఱయు, కత్తియు ననుటచే నే వినినదాని కించుమించుఁగా సరిపోయినది. ఇప్పుడాహంతకుఁ డెవ్వఁడో నేను చెప్పగలను. కాని పెదవిదాఁటినఁ బృథ్విదాఁటును కావున నేనిక్కడ చెప్పను. సుందరరావుగారియింటియొద్దఁ

జెప్పెదను. నీవుగూడ రమ్ము. ఆతఁడే మీామామను జంపి యుండు నని నాకు నమ్మకము. రమ్ము. వెడలుదము" అని యనెను.

కుందనలా లీవాక్యములు విని బ్రహ్మానందభరితుఁ డయ్యెను. కాదామఱి. కుందనలాలున కింకేమిగావల యును. పండువంటిసంసారమును భస్మీపటల మొనర్చి యిరు వదిరెండువేల పైచిలుకు రొక్కమపహరించిన దుర్మార్గుఁ డెవ్వఁడో క్రమ మెఱుఁగ తెలియుచున్నప్పు డింకేమి గావల యును? సంతోషముతో లేచి గృహమునకుఁ దాళము వైచి చూచుచుండుమని యిరుగుపొరుగువారికి నప్పగించి యొక బండిపై వైద్యనితో సుందరరావుగృహంబున కరిగెను.

వీరు వెడలునప్పటికి సుందరరావు గృహమునను లేఁడు. వీధిగుమ్మములో నున్న భటుఁడు "సుందరరావుగారు గ్రామ ములోనికి వెడలిరనియు, నెవరైన వచ్చినచో నిరీక్షించి యుండవలదనియుఁ జెప్పినా"రని చెప్పెను. ఆవాక్యము లా లించి మఱల వారు వెనుదిరిగిరి గాని యింతలో సుందర రావుగారెదురై కుందనలాలును బల్కరించి తన కచేరీ చావడిలోనికి దోడ్కొనిపోయి యొకచో గూర్చుండఁజేసి, తానుగూడ గూర్చుండెను.

ఇప్పు డాచావడిలో మువ్వురే యుండిరి. సుందరరా వొక్కనిమిష మాఁగి "వచ్చినపని యే" మని కుందనలా

లును ప్రశ్నించెను. కుందనలాలు తనకును కాంతారావు నకును జరిగినసంభాషణ మంతయు వినిపించి కాంతారావును జూపించెను.

"కాంతారావుగారూ! మీ రెఱింగినవిషయ మేమి యో శీఘ్రముగాఁ దెల్పుడు." అని సుందరరా వనియెను.

అప్పుడు కాంతారా విట్లు చెప్పదొడంగెను.

"పాతూరి వీరన్నతల్లికి చాలజబ్బుగా నున్నది. అక్కడ నేనే వైద్యము చేయుచున్నాను ఆతనిచెంత రాగి పైస లేదు. నిన్నటిరాత్రి యాతనితల్లికి ప్రాణముమీఁదికి వచ్చినది. అట్టియవకాశమును బోఁగొట్టకొనుట కిష్టము లేక యిరువదియైదురూపాయీ లిచ్చినఁగాని మందీయనని చెప్పి వైచితిని అప్పటికి రాత్రి యొనిమిదిగంటలైనది. సొమ్ము మార్వాడీ నడిగి తెచ్చెదనని యిల్లు విడచెను. ఆతఁడు సొమ్ముదెచ్చునుగదా యని నేను మందు వేయుచుంటిని. ఆతఁడు తిరిగి తిరిగి పదిగంటలు దాఁటినతరువాత నేఁ గోరిన డబ్బు నాకిచ్చి కొంత దాఁచుకొనియెను. తరువాత నాతని మిత్రుఁడగు గోవిందుఁడును, నాతఁడును నేమేమియో రహ స్యముగా ముచ్చటించుకొనిరి. నా కేమియు వినంబడలేదు గాని, తడుపుఁబాతగుడ్డయు, గట్టియు, కత్తియు, ననుమాటలును, "మంచిపనిచేసితి" వని యాతనిమిత్రుని మాటలును వినంబడినవి. నా కప్పు డావాక్యము లేమియు నర్థమైనవి

కా వు. ఈయుదయమున మాధవలాలు నెవరో హత్యగావిం చిరని విని కుందనలాలును బరామర్శింపవచ్చితిని. ఈతఁ డాశవము చెంతఁ దడుపుఁబాతగుడ్డయు, కఱ్ఱయు, కత్తియు దొఱకెనని చెప్పెను. ఆమాట లాలించి వీరన్నయే యింత పని చేసియుండునని నే ననుమానపడుచున్నాను. దానికి తోడు మాధవలా లతనికి సొమ్మీయనట్లు చిఠాలోనున్నదని చెప్పెను. వీరన్న నాసొమ్ము నా కిచ్చుటయే గాక కొంత దాఁచుకొనెను. ఇదియొక టాతఁ డీనేర మొనరించియుండు ననుటకు బలవత్తరమగుసాక్ష్యము. నే జెప్పినదింతియే" యని యూరకొనెను.

సుంద—కాంతా రావుగారూ! చాల మంచివిషయ మెఱింగించితిరి. నే నుదయముననే చాకలివారియిండ్లకు వెడలి తడుపుఁబాతగుడ్డపై నున్న గుర్తుఁజూపి యిట్టిగుర్తు లెవరి బట్టలకు వేయుదురోయని గమనించి చూచితిని. కట్టకడపట కు చాకలిపద్దిగాఁడాగుర్తు నానవాలుబట్టి యీగుడ్డ పాతూరి వీరన్నగారిదని చెప్పెను. కఱ్ఱగూడ వానిదే యైయుండును. మీరు చెప్పిన దిప్పుడు సరిపోయినది. విశేషశ్రమ లేకుండ పని తేలిపోయినది. మీ కిచ్చినవి యిరువదియైదురూపాయి లేగదా? తక్కిన ద్రవ్యమింకను వ్యయపఱచియుండడు. వెంటనే వానియింటికి వెడలెద. మీరుపొండు. "కుందన లాలూ! నీవు మీమామవలె నూరకొనక యిరుపురుసేవ

కులను రాత్రి మీయింటముందట కేర్పాటుజేసి పెట్టకొమ్ము. పగటిపూట కొక సేవకుని నియమించుకొమ్ము కొంచెము మెలకువతో వ్యవహారములను నడిపించుకొమ్ము."

అని చెప్పి వారి నిరువురను బంపి స్టేషనున కరిగి నలు గురురక్షకభటులతో సత్రిపునకు వెనుకనున్న పాతూరి వీరన్న గృహమున కరిగెను.

రోగినిచూచుటకో—వీరన్నకు రాబోవు దురవస్థను జూచుటకో—భిషగ్వరుం డగు కాంతారావుగూడ [illegible] వచ్చెను.

వీరన్న మాతృసేవలోనుండి తెల్లవారినతరువాత నిల్లు విడచి బయటికి పోలేదు. అందుచే మారువాండ్డి దుర్మరణ మీతం డెఱుంగడు. ఆకస్మికముగా వచ్చిన పోలీసువారిని జూచి కొంచెము బెదరియు ధైర్యముదెచ్చుకొని యింటికి వచ్చిన సుందరరావునకు వీరన్న నమస్కరించెను.

సుందరరావును నమస్కారమందుకొని—వీరన్నగా రూ! మీయమ్మగారి కెట్లున్నది? అని ప్రశ్నించెను.

"రోగ మింకను తగ్గుముఖమునకు రాలేదు" అని యించుక విచారముతో వీరన్న యనెను.

సుంద—కడచినరాత్రి మాధవలాలు మీకు సొమ్ము నొసంగెనా?

ఈ ప్రశ్నతో వీరన్న తెల్లబోయెను. ఏమేమియో కంగారు బడజొచ్చెను. ఏమికంగారుబడిన నేమిలాభము. రహస్యము పోలీసువారికి దెలిసిపోయినది. సుందరరావాతని ముఖలక్షణము లన్నియు గనిపెట్టి—

సుంద—ఏమి? పత్రము వ్రాయించుకొని సొమ్మి చ్చినా? నిజము జెప్పుట కాలోచన మెందులకు? భయ మెందుకు?

వీర—మాధవలాలు నాపై రిపోర్టు నొసంగియే యుండును. అది చూచియే మీరును వచ్చియుందురు. నేను సొమ్ము గోరినప్పు డట్లనే యిచ్చెదనని నోటు వ్రాయించుకొని అది చాలక హామీపత్రముగూడ బుచ్చుకొని తనచిఠాలో ఖర్చువ్రాసి, పెట్టెలోనుండి సొమ్ముదీసి యేమేమియో యా లోచించుకొని "నీకు సొమ్మీయ"నని నిష్కర్షగా జెప్పి మఱల రూపాయలు పెట్టెలో బెట్టుకొనెను.

సుంద—ఎందుకు సందేహించితి వని యాతని నడిగి తివా?

వీర—అడిగితిని. తనపాతికరూపాయలును దీర్చుటకు నా కాధారము లేదు గనుకనున్నూ, యిదివఱకే యిల్లు తన ఖాలోనున్నది గనుక నింక దానిపై నప్పిచ్చుటకు వీలు లేద నిన్ని జెప్పి నన్ను పొమ్మనెను.

సుంద—నీపత్రమును, నీ హామీపత్రమును నీ కిచ్చి వైచెనా ?

వీర—లేదు.

సుంద—పత్రము వ్రాసి యిచ్చి పైన దీసికొనకొండ చేతులు నలుపుకొనుచుఁ బోయితివా ?

వీర—నాతల్లి మందు లేక మరణింపవలసివచ్చుచున్నదను విచారముచేతను, మారువాఁడీ యిట్లు చేసెనను విచారముతోడను నొడలు తెలియని యావేశముతో మారువాడిని దన్ని నోట గుడ్డలుకుక్కి చేతులు వెనుకకు విఱిచికట్టి కసిదీర మరిరెండుగొట్టి వెడలివచ్చితిని. కడుపు మండుకొనిపోవుచున్నప్పు డన్యాయమని యాలోచింపనైతిని. క్షమింపుఁడు.

సుంద—నీ నాఁటిముండకొడుకునకు మంచిశిక్ష చేసితివి. ఇంత జేసినవాఁడవు దబ్బైనఁ బట్టుకొనిపోయితివా ? లేదా ?

వీర—లేదు. అడావిడిలో నా తడుపుఁబాతగుడ్డయు, కట్టెయు, కత్తియు, నక్కడనే విడిచివచ్చితిని.

సుంద—అవి యీవ లెందుకున్నవి ?

వీర—కట్టెయు తడుపుఁబాతగుడ్డయు నొకచో నుంచితిని. నే నాతనినిఁ గొట్టిపోవునప్పు డాకత్తి ప్రమాదముననాతనికిఁ దగులునేమో యని మొలనుండితీసి నాకు సమీపముగాఁ బెట్టితిని.

సుంద—సరే. డబ్బులేకుండ నింటికి బోయినచో నీ తల్లి గతియేమగు ననుకొంటివి? అడిగినడబ్బియకుండ వైద్యుఁడు మందునొసంగెనా?

వీర—డబ్బుకొఱకే వెడలిన నేను దెచ్చెద నను నమ్మకమున వైద్యుఁడు మందు నొసంగెను అట్లే నా కింకొకవిధముగా ద్రవ్యలాభము గలుగుటచే వైద్యుఁ డడిగిన మొత్తమిచ్చి వచ్చితిని.

సుంద—నీ కింకొకవిధముగా ద్రవ్యలాభ మైనదా? అదే విధము?

వీర—అది రహస్యము. ఇతరులకుఁ జెప్పరాదు.

సుంద—చోరత్వమా?

వీర—నేను కూటికి పేదనేగాని—గుణమునకు గాదు.

సుంద—అట్లయిన ప్రఖ్యాతపురుషుఁడవు చోరత్వము గాదనుచుంటివి. మారువాఁడీ యప్పియు లేదంటివి పరుల నప్పగోరుట కేవిధమైనయాస్తియు లేనివాఁడ ననుచుంటివి. మఱి నీ కేవిధముగా ద్రవ్యలాభమైనది. చెప్పుము. సర్వమును జెప్పి నీకంఠ ముత్తరించుకొనిపోవుటకు సిద్ధముగా నున్న యీ నేరమునుండి తప్పించుకొమ్ము.

వీర—ఎట్టినేరము నాపైనున్నను సరియే. ఆవృత్తాంతముమాత్రము జెప్పను. మీ రెఱుంగవలసినవిషయమేదియో మీ కెఱింగించితిని. పైవిషయములతో మీకు బని లేదు.

సుంద—పోనిమ్ము. నీకయిన ద్రవ్యలాభ మెంత?

వీర—అదియు మీ కగత్యము లేని విషయమే.

సుంద—పోనీ నేను చెప్పుదునా?

వీర—చెప్పుము

సుంద—22175-5-6 పైసలు. అంతేనా?

వీర—ఎక్కడిదీ యపూర్వజ్యోతిషము.

సుంద—కాదా?

వీర—కాదు

సుంద—ఈకత్తి, కఱ్ఱ, తలపుంబాతగుడ్డ నీవేనా?

వీర—నావే. అక్కడ విడిచివచ్చితినని చెప్పితినిగానా?

సుంద—మాధవలాలును గొట్టితివా? చంపితివా?

వీర—కొట్టితినిగాని చంపలేదు. నా దెబ్బలుగూడ యాతనికి ప్రాణాపాయమును గల్గింపవు.

సుంద—అట్లయిన నాతఁ డేలమరణించెను?

వీర—రామ! రామ! ఆతఁడు చనిపోయెనా? అయ్యో! నా దెబ్బలవలన నాతఁడు మరణించియుండఁడు. ఇంకెవ్వరో ద్రోహులాతనిని చచ్చునట్లు గొట్టియుందురు.

సుంద—లేదు. లేదు. ఇంకెవ్వ రాతనిని గొట్టలేదు. నీకత్తియే యాతనివక్షస్థలమందున్నది.

వీర—సర్వాబద్ధము.

సుంద—అబద్ధమేమి?

వీర—కత్తివలనఁ బ్రమాదము సంభవించునేమో యనియే కత్తిచేంతఁ గత్తిపెట్టి యాతనిపై గలియఁబడితిని-అట్టియెడ, నేనే యాతనిని జంపితి నని మీ రనుమానించు టబద్ధముగాదా?

సుంద—అట్లయిన నీయభిప్రాయమేమి?

వీర—అభిప్రాయమున కేమున్నది. భగవంతునిసాక్షిగా నేనాతనిని జంపలేదు.

సుంద—మూరువాఁడీ నప్పగోరుటకు నీవొక్కరుఁడవే వెడలితివా? తో డెవ్వరైన నుండిరా?

వీర—నేనొక్కఁడనే బోయితిని. నా కాతఁ డొసఁగిన పరాభవముచే నావలికి తన్ని, యచ్చటనుండి వచ్చుచుండ నా స్నేహితుఁ డొకఁడు గాన్పింప వాని కీసమాచార మెఱింగించితిని. వాఁడు నను మాధవలాలు దౌర్జన్యమునకుఁ గనలి—ద్రవ్యమునకై చింతింపవలదని నాకు ధైర్యముగొల్పి నన్నొక కార్యమున కంగీకరింపఁజేసి కొంతద్రవ్యము దెచ్చి నా కొసంగెను. నే నంగీకరించిన కార్యమువలన నెట్టిప్రాణికిని గూడ నష్టము లేదు. కావున నే యంగీకరించితిని. మీకింత వఱకు జెప్పక తప్పనిసరియగుటచే జెప్పితిని. తక్కినవిషయముల జెప్పను. న న్నడుగవలదు. ఆవిషయమై నన్ను బాధింపవలదు. దైవముఖము జూచి చెప్పుచున్నాను. నే నామా

ధవలాలును జంపలేదు. చంపుటకుఁ బ్రయత్నము చేయ
లేదు.

సుంద—వీరన్నా! నీవు జెప్పినది సత్యేతరముగాదని నాకుఁ దోఁచుచున్నది. ఈ వ్యవహారము నాయొక్కనితోడనే లేదు. నీవు వైద్యునకొసంగిన ద్రవ్యము నీ కెట్లువచ్చినదో ఋజువుఁ జేయవలసిన భారము నీపై నున్నది. అట్లు ఋజువు చేయలేని నీ కాపదలు తప్పవు.

వీర—ఆపదలు తప్పవని పరుల కాపదలు వచ్చు వార్త బయల్పరుపను.

సుంద—అట్లయిన నిన్ను బంధింపవలసివచ్చును. నోటును, హామీపత్రమును బుచ్చుకొని, హాధవలాలు నీకు సొమ్మీయనిచో నీవు న్యాయస్థానమున కేగవలసినదే గాని యాతని శిక్షించుటకు నీకేమియధికారమున్నది ? ఆనేరమునకైనను నీవు బంధింపఁబడక తప్పదు. నీకు సొమ్మువచ్చిన రహస్యోదంత మెఱిఁగించి—ఋజువు జేసితివేని—నీతల్లికి బాగుగా నెమ్మదించువఱకు నీకు నేను జామీనొసంగి కారాగారమున కనుపకుండ జేసెదను. నీకు ద్రవ్య మెట్లువచ్చినదో చెప్పి రోగార్తయై యున్న నీ జననిని సంరక్షించుకొమ్ము.

వీర—నా నోటివెంట రెండుమాటలు రావు. నే నా వృత్తాంతమును జెప్పను.

సుంద—పిచ్చివాఁడా! వృథాయాస మేలపడెదవు ?

వీర—పరుల నవమానపరుచుటకంటె నే నాయాన పడుటుత్తమోత్తమముగాదా ?

సుంద—అట్లయిన మాపని మన్నుఁ జేసికొనుమనె దవా ?

వీరన్న నిరుత్తరుఁడై పోయెను. సుందరరావున కేమి చేయుటకును దోఁచినదిగాదు. వీరన్న నప్పుడు తక్షణమే బంధించినచో వీరన్న తల్లి యగు నాగమ్మ గుండె పేలి చచ్చునేమో ? ఇదియే యాతనికున్న సందియము. అట్లని యాతనిని విడుచుట కవకాశము లేదు. ఉపకార మొనర్ప వలయు నని హృదయములో నున్నను వీరన్న సత్యము బయ ల్పఱుపకుండెను. ఈసమయముననే వీరన్న ముఖ్యమిత్రు లగు గోవిందుఁడును, సుబ్బన్నయు నచ్చటికి వచ్చిరి. వీరన్న పైన నారోపింపబడిన నేరమును విని వారు మిగుల విచా రించి యేమిచేయగలరు ? సుందరరావు చాలవఱ కాలోచిం చి చేయునదిలేక తనవిధాయకకృత్యమును నిర్వర్తింపదలచి, రక్షకభటులకు సంజ్ఞయొనర్చెను. వెంటనే రక్షకభటులు శృంఖలాబద్ధుఁ గావించిరి. ప్రజలలో గొప్ప కలకల ముద యించినది. ఆసద్దంతయుఁ జల్లారినపిమ్మట తగుపెద్దమనుజుల యెదుట సుందరరావు వీరన్నగృహమును పరిశోధించుటకై గడంగెను.

రెండవ ప్రకరణము.

సుందరరావు వీరన్నగృహపరిశోధనమునకు వెడంగె ను కావున నోచదువరీ! వీరన్నచరిత్ర మెట్టిదియో మన మీలోపున దెలసికొందము.

వీరన్నతండ్రి యగు రామన్న మిగుల భాగ్యవంతుఁడు. ఈతఁడు బెల్లపువ్యాపారము జేయుచుండెడివాడు. ఆతని కమితముగా లాభముగూడ వచ్చుచుండెడిది. క్రమక్రమముగా వీరన్నకుఁ బండ్రెండుసంవత్సరములు వచ్చునప్పటికి రాజభాషయగు నాంగ్లేయభాష బాగుగా జదువను, వ్రాయను, మాట్లాడను నేర్పుగలిగియుండెను. తనకుమారుని కలకత్తా నగరమునకు బంపి యాతని నక్కడనుంచి వ్యాపారమింకను వృద్ధిజేయవలయు ననుదలంపున వీరన్నకు హిందూస్తానీగూడ నేర్పించుచుండెను. భగవదనుగ్రహమువలన వీరన్న యన్ని విద్యలయందును ప్రావీణ్యత సంపాదించి తమ కమ్మకులంబున కెల్ల వన్నెదెచ్చెను. సత్యసాధుడనుకీర్తి బాల్యంబుననే సంపాదించెను. మిగుల గొప్పవాఁడగునని యెల్లరనుకొనుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొకసంవత్సరమున రామన్న బెల్లపువ్యవహారములో మఱలలేచుట కవకాశము లేనిదెబ్బ దినెను. వేయి బెల్లముబుట్టలు నిలువవేసినకొట్టు పరశురామప్రీతియైపోయెను. పాప మాతని కందు తులమెత్తుబెల్లమైనను దొరుకలేదు. దానికితోఁడు బెల్లపుధర పడిపోయినది. మ 1 కి

0-8-0 గిపోయినది. ఇంకేమిచేయఁగలఁడు? ఎట్లుతేవఁగలఁడు. రామన్న మిగుల సత్యవర్తనుఁడు గావున దివాలాదేవీ వ్రతముమాత్ర మాచరింపక మెల్లమెల్లగా యొక్కొక్కరికే నష్టమిచ్చుకొనుచు వచ్చుచుండెను. ఇంతలో దైవదుర్విపాకంబున రామన్న యకాలమృత్యువాత బడిపోవలసివచ్చెను. ఋణదాత లీసంగతిని [illegible] న్యాయస్థానమున కరిగి రామన్నయాస్తినెల్ల జప్తుచేయించి ఋణదాతలు బంచికొనిపోయిరి.

సమస్తైశ్వర్యములతోఁ దులదూగుచున్న రామన్న కుటుంబ మొక్క సంవత్సరములో రూపు మాసిపోయినది. వీరన్నగాని, వీరన్నతల్లియగు నాగమ్మగాని సత్యమునకు వెఱచి యాస్తి మఱుఁగుచేయక ఋణదాతల కొసఁగివైచిరి. వారి కప్పుడు మిగిలిన దొక్క పశుశాలయు, రెండువందల రూపాయలు మాత్రము మిగిలెను.

వెనుక వీరన్నను, వాని కుటుంబమును బొగడిన వారెవ్వరుఁ గూడ నిప్పుడు మాటాడుటలేదు. లేమివచ్చినప్పుడాదుకొనువా రెవ్వరును లేకపోయిరి. ధనము లేకపోవుటచే చదివినచదువు నిష్ప్రయోజనమైనది. డలాయితుపని గూడ దొరకలేదు. వీరన్న కీదరిద్రావస్థ వచ్చి యే డెనిమిదేండ్లయినది. నిలువయున్నద్రవ్య మైపోయినది. వ్యవసాయ మొనర్చి జీవింపవలయునని యొకరియొద్ద భూమి కౌలునకుదీసి కొని

రెండవప్రకరణము.

ధర్మాత్ముల సహాయమున భూమి దున్నుకొని—బి[illegible]మెత్తి యాకు సంపాదించి యుండెను. ఆవత్సర మదృష్టము బాగుండి శిస్తు పన్ను పోను యొక పంటుము ధాన్యము మిగిలినవి. ఎరువు బాగుగా వేసినచో నింకను బాగుగా ఫలించునను నాసక్తిమెయి మాధవలాలు చెంత నాముదము పిండి దీసికొనుటయు, ఆవత్సరమునం జేలు పురుగు నాకివైచుటయు, పెట్టుబడి దండుగనై తామున్న గృహమే మారువాడికి తనఖా పెట్టుటయు జనువరు లెఱింగిన విషయమే.

ఈకష్టముగూడ సంప్రాప్తించిన వెనుక పొట్టగడుచు దారిలేక—ఇంతచదువు చదివిన మనవీరన్న రోజుకూలి కక్కడక్కడ బనిచేయుచుండెను.

భగవదనుగ్రహము లేకనో—వారి పూర్వజన్మపరిపాకంబునో—వారి నాపదలు చుట్టుముట్టి బాధించుచుండెనే గాని—వాని యశస్సును మాపుమాప లేకపోయెను. వీరన్న సత్యవంతుండని యాపెద్దాపురంబున నున్న యాపాలగోపాల మెఱుంగుదురు. అట్టివానిపై కిట్టినేర మెట్లు వచ్చినదా యని యెల్లరనుకొనుచుండిరి.

చదువరీ! యింక కథలోనికి దిగుదము. మిగులబీదవాడగు వీరన్న గృహంబున బరిశోధించుట కేమియుండును? అతని యిల్లంతటికిని యొక్కడొల్లపెట్టెమాత్ర మున్నది. ఆయింట గదు లేమియు లేవు. వీరు బాగున్న దినములలో వీరి

కది పశువులపాల. ఇప్పుడు వీరి కదియే రమ్యహర్మ్యము. అందుచే నిమిషములమీఁదఁ బరిశోధనమైనది. ఆడొల్లపెట్టె లో నాలుగైదు గుడ్డముక్కలుగలవు. ఆగుడ్డల నీవలకు దీసిరి. ఆగుడ్డలకడుగున నొక రూపాయలసంచి కాన్పించినది. దానితో నందఱును నీరవులై పోయిరి. మారువాడీని జంపి ధన మాతఁడపహరించినది సత్యమే యని కొంద ఱనుకొను చుండిరి. అట్లయిన వీరన్న యసత్యమే చెప్పెనా? శాశ్వత మగు సత్యవ్రతమునకుఁ దిలోదకములు వీరన్న యర్పించెనా?

సుందరరావాసంచిలోని రూప్యములు దగు మనుజు లయెదుట లెక్కించెను. నాల్గువందలడెబ్బదియైదురూప్యంబు లున్నవి. మిగిలిన లెక్కనీతఁ డెక్కడనో పాతిపెట్టియుండు నని యనుమానించి నలువురు కూలీలను బెట్టి పెరడంతయు ద్రవ్వించెను. ఏమియు లాభకారి గాలేదు. ఇంటిలోఁ బూడ్చి నయానవా లున్నదేమో యని చూచెను. అట్టియనుమాన మేమియు నాతనికి గలుగ లేదు ఆదర్యాప్తుతో నాతఁడీవల కువచ్చి—

"వీరన్నా! నీయింటియందు నాలుగువందల డెబ్బది యైదు రూప్యములు దొరకినవి. నిన్నటి రేయి వైద్యునకొక పాతికరూప్యము లొసంగితివి. అనఁగా నిన్నటికి నీచెంత నఱు నంచి రూప్యము లున్నవన్నమాట. నీచెంత నింతధన ముండ గా నప్పున కేలబోయితివో యెఱుఁగరాకుండ నున్నది. ఏవె

రో యూహించుట కవకాశము లేని కోపముతో నీ విశార్యమొనరించి యుండవలయును. లేదా నిజముగా ద్రవ్యాభావముతోనే యప్పుకొంటె కరిగి మాధవలాలోనరించిన మోసమునకుఁ గృద్ధుండవై యాతనినిర్జించి యాతని పెట్టెలో నున్న రొక్కము రు 22176-5-6 లు నీ వపహరించి నైమనవందలుమాత్రి మింటనుంచుకొని తక్కిన వెచ్చటనైనఁ బాతిపెట్టుటయో - నమ్మకము మీద నీమిత్రునిచేత దాఁచుటయో జరిగియుండవలయును. నీవు సత్యవంతుండ వనుకొనిన మీఁద నీ మహాపదనుండి తప్పించుకొన జూచుచుంటివి. కాని యింత లాభము లేదు. ఇప్పుడైనను మించినది లేదు. సత్యము జెప్పుము. నీవుఁ జెప్పినట్లు నిన్నరాత్రి నీకైన ద్రవ్యలాభ మైనవంద లేయనుకొందము. ఆద్రవ్యము నీకెట్లువచ్చినది? పూటకు గతిలేనివానిగృహమున నైనవందలు దొరికినవనిన సామాన్యముగాదు సుమా! ఆలోచించుకొమ్ము. సత్యము జెప్పుము." అని సుందరరావనియెను.

"అయ్యా! తమ యాలోచనము వ్యర్థముగా లేదు. మీరనినట్లు నిన్నటిరాత్రి నాకైదువందలు లభించినమాట వాస్తవమే. కాని యది యన్యాయార్జితవిత్తముగాదు. భుజ బలమున సంపాదించినది కాదు. చోరత్వమున సంపాదించినది కాదు. దారిఁగాచినది కాదు. ఒకరు పాతిపెట్టుకొనిన ముల్లె కాదు నాకొకరుచితముగా ధారపోసినది కాదు. ఒకరు

నాయొద్ద దాఁచుకొనిన ధన మంతకంటెను కాదు. కాని యెట్లువచ్చినదో? ఎందుకువచ్చినదో మాత్రి మెఱుఁగఁజే యను. మాధవలాలును జంపిన నేరముగాకున్న కొట్టిననేర మైన నాకడనున్న దని నే నంగీకరించుచుంటినిగదా? నన్ను దోడ్కొనిపోయి బంధించుఁడు" అని కిరన్న యని ప్రజలవై పు దిరిగి కన్నీరుగార్చుచు నిట్లనియెను.

"నేను మిగుల సత్యవ్రతుండ నని మీరెల్ల రిదివఱ కనుచుండెడివారు. మీ రట్టివాక్యములకు గర్వించి నేఁ డిట్టి యన్యాయ మొనరించితి నని మాత్రి మాచుకొనకుఁడు. నిజ మ్ము జెప్పకున్న నెల్లుండియైన మీకుఁ దెలియకమానదు. రుజాపీడితరాలైన నాతల్లిని మీకు విడచి శ్రీకృష్ణజన్మమం దిరమున కరుగుచున్నాను. మీరు నావాక్యములు నమ్ముదు రుగాన మీకొక వృత్తాంతమును జెప్పుచున్నాను. మాధ వలాలొనర్చిన యన్యాయమునకు వానిని నేను శిక్షించి యీవలకువచ్చి యేమిచేయుదునా యని సంశయించుచుండ నామిత్రుఁ డొకఁడు గాన్పించి నావలన జరిగినవృత్తాంతమం తయు విని నన్నొదార్చి-నీకు ద్రవ్యలాభమగు మార్గము జె ప్పెద రమ్మని నన్నొకచోనుంచి-యీయైదువందలును దెచ్చి నాకొసంగి-తా నెవరితోఁ బ్రసంగించెనో వారియభిప్రాయ మును నా కెఱింగించెను. అది యెవ్వరికిని నపకారమగు విష యముగాదు. కాన నే నంగీకరించి యట్లే చేయుదునని వా

గ్గాన మొసంగితిని. ఈరహస్యము వెల్లడిచేయ నని వారిచేం
త నేను ప్రతిజ్ఞజేయుటచేతనే యీరహస్యమును వెల్లడించ
దలఁచుకొనలేదు. ఈచేతులతో నేనాహత్యమాత్రము గావిం
పలేదు. నాయందున్న పూర్వాభ్యాసముతో నామాట సత్య
మని యిప్పటికి నమ్మరు. తరువాత దాని సత్యాసత్యము
మీరే తెలిసికొనఁగలరు. ఈమాత్రమైన మీకు తెలుపఁజే
యఁదలఁచుకొనలేదుగాని మీ కెల్లరకపసమ్మర మయిం
చునని భయపడి చెప్పితిని. ఇంక నాకు సెలవొసంగుఁడు.
నాతల్లి నాకొఱకు బెంగఁబెట్టుకొనుచుండ మీరెల్లరుఁ జూ
చుచుండుఁడు. కాంతారావుగారూ! మీరుగోరినద్రవ్యము
మీకొసంగితిని. ఇంకను మీకు బహుమాన మీయఁదలఁచి
తిని గాని నాసిరి తఱుమారైనది. భగవంతుని కృపవలన
సత్యము బయల్పడి- నా కుశిక్షఁ దప్పి చెప్పితినేని మీఋణ
మన్ననలను దీర్చికొందును. లేక సత్యమే నచ్చిపోయి - నా
కుశిక్షయే సత్యమైపోయినచో- నీయింటఁ గుక్కనై జన్మిం
చి నీఋణము తీర్చుకొన నయ్యెదను. నాజనని ముందు లేక మర
ణించినదను నపఖ్యాతిమాత్రము దెచ్చికొనకుండ ఆయ
నాథ కొనర్చిన యుపకారమున కేను కృతజ్ఞుడనైనను,
భగవంతుఁ డెంతయో సంతసించును అరమేశుఁడే సంతసింప
వలయును గాని- పిత్యాసీతిశివక్షత తెలియఁగని నాకొటివారు
సంతసించిన నేంత? సంతసింపకున్న నేంత? కావున మీరే

దోషా మనురక్షింపుము. నామిత్రులుగూడ మీకుసహాయ ము చేయ్యుదరు."

అని సుందరరావుగారివైపు దిరిగి:—"అయ్యా! సుందరరావుగారూ! కాలహరణమైనట్లున్నది. క్షమింపుఁడు. ఇచటిక్కడ నిర్వర్తింపవలసిన పనులన్నియు నైనచో మన మింక వెడలవచ్చును." అని వీరన్న యూరకొనెను.

వెంటనే సుందరరావు వీరన్నతో- పోలీసుభటులతో- గనునుకు వెడలిపోయెను. చూడవచ్చినవారెల్ల వెడలిపోయిరి.

దుర్భరమైనరోగముచేఁ బీడింపఁబడుచున్న వాగమ్మ తనకుమారునియవస్థకు మిగుల విచారించుచుండ గోవిందుఁ డామె నోదార్చుచుండెను.

మూఁడవ ప్రకరణము.

ఇం దెవరిపంతము సాఁగునో!

సాయంసమయము గావచ్చినది. సుందరలాలింతట నతను సిమురుపెట్టెదెంతఁ గూర్చుండి యందున్న కాగితము లన్నియు దీసి చూచుకొనుచుండెను అట్లు చూచుచుండ నతని కొక కాగితము గాన్పించినది. అదిగాంచి యిటునటుదిరుగ వేసి యొక్కమారు చదివి నిశ్చేష్టుఁడైపోయెను. అతఁడా

కాగితమును జూచినది మొదలు కొయ్యవారిపోయెను. ఒక్క నిమిష మట్లుండి యాకాగితమునుగూర్చియే దీర్ఘముగా నాలోచించుచుండెను. ఈతఁ డిట్లాలోచించుచున్న సమయమునకు సరిగా సుందరరావుగారు దయచేసిరి.

అట్లు వచ్చిన సుందరరావుగారికి కుందనలాలు "రాం రామ్" జెప్పి యొకచోఁ గూర్చుండఁజేసి:—"అయ్యా! ఒక విషమావస్థ తటస్థించినది. నేనిప్పుడే తమచెంతకు రావలయునని కొనుచుంటిని. ఇంతలో దైవమువోలె తమరే వచ్చిరి. సంతోషము" అని యనెను.

సుందరరావావాక్యము లాలించి:—"ఏమి మరల నేమివచ్చినది?" అని ప్రశ్నించెను. కుందనలా లిట్లు చెప్పదొడఁగెను.

అయ్యా! నేను నాదుఃఖమును దిగమ్రింగి యినుపపెట్టెయందున్న కాగితములన్నియు దీసి, యావర్జాతో సరిజూచుకొనుచు, కాలదోషముబట్టుటకు సిద్ధముగానున్నవి-వరతువర్డీ చెల్లింపఁబడకనిలిచియున్నవి- చూచుకొనుచుంటిని. ఇట్లు చూచుకొనుచుండ నొకదస్తావేజు గాన్పించినది. అది వైద్యశేఖరుండగు కాంతారావు వ్రాసియిచ్చిన తనఖాదస్తావేజు. అది యాఱుమాసములక్రింద వ్రాయఁబడినది. నేఁటివఱకు వడ్డీయైన నీయలేదు. ఇచ్చినచో చిఠాలో జమయుండును. దస్తావేజుపై చెల్లుగూడ నుండియుండును. నిన్నటి

వఱ కాతఁడొక్క కానియైనఁ జెల్లుబెట్టలేదు. ఇప్పు డావస్తా వేజు వెనుకపీఠిని యసలువృష్టులు బూర్తిగనిచ్చినట్లు చెల్లు పెట్టఁబడియున్నది. అట్లు చెల్లుపెట్టినదస్తూరీ నాదిగాని, మా మామదిగాని కాదు. నిన్న నేను సినిమాకు వెడలినతరు వాత సొమ్మిచ్చెనేమో యనుకొన- అదియును సరిగాదు. కారణ మేమందురా? పాతూరి వీరన్నకు పాతికరూపాయ లీయఁదలంచి చిట్టాలో ఖర్చువ్రాయుటయు- మరలనీయకుండు టచే వెంటనే జమకట్టుకొని తప్పునెత్తివేయుటయు మీరు జూచియే యుంటిరి. పాతికరూపాయలయెడ శ్రద్ధవహించిన వాఁడు పాతికవందలయెడ శ్రద్ధవహింపఁడా? మామామ వస్తు వ్రాయకుండ పైక మొత్తినాకీయఁడు. ఇచ్చి వ్రాసు కొనఁడను పద్ధతిఁగొనినవాఁడుగాఁడు. తనకు వచ్చిన ద్రవ్య మైనను నంతే వస్తువ్రాయకుండ బుచ్చుకొనఁడు. ఇట్టిసమ యంబున నీదస్తావేజుపైకి చెల్లెట్లువచ్చెనదా యని దీర్ఘముగా నాలోచించితిని. ఇది నాబుద్ధిలోపముచే జరిగిన గొప్పఫోర్జరీ! అదే పని ప్రశ్నింతురా! చెప్పెద నాలింపుఁడు. నేను మీతోఁ జెప్పినట్లు కాగితములు జూచుకొనుచుండ నాఁగన్న నన్నుఁ బరామర్శించుటకు వచ్చెను. పరామర్శలైన పిమ్మట కాగిత ము లాతనిచేతి కొసంగి జ్ఞాపకార్థమై వాటివాటి స్వభావ మొక కాగితముపై వేరే వ్రాసిపెట్టుమని గోరితిని. అతఁడట్లే యని యంగీకరించి యన్నియు వ్రాసి నాకొసంగి యొక్క

క్షణ ముండి వెడలిపోయెను. తరువాత నాకేమియుం దోపక యాతఁడు వ్రాసిన వన్నియు సరిగా నున్నవో లేవోయని చూచుచుండ నీ కాగితము గనఁబడినది. ఇది చూచునప్పటికి నాగుండె ప్రేలిపోయినది. ఇది నిశ్చయముగా నాగన్నగారొనర్చిన ద్రోహమే. ఎంత నమ్మికస్వామిద్రోహమో చూడుఁడు. ఇదివఱకే యుష్మత్ప్రాణములకు వెలియైన నాకింతలోననే నిర్నిమిత్తాపద తటస్థించిన భరింపఁగలనా? దీని కేమి చేయవలయునో నాకేమియుం బాలుపోవుటలేదు. తమరే నన్నీయాపదనుండి యుద్ధరించుటకు సమర్థులు. దీనికేదేనొక చక్కని మార్గ మాలోచించి నాయాస్తి నాకు రాఁబట్టిపెట్టుఁడు. మీయుపకార మెన్నటికిని మఱువను నన్ను రక్షించుఁడు" అని యూరకొనెను సుందరరావంతయు నాలోచించి, నాగన్న వ్రాసిన కాగితమును, దస్తావేజుపైనున్న వ్రాతయు సరిపోల్చి చూచి "ఇది నాగన్న చేసిన ద్రోహమే" యని నిశ్చయించుకొని యాతనిజూచి యిట్లనియెను.

"లాలా! వ్యవహారసంబంధమైన కాగితము లెన్నడితరులచేఁ జూపింపరాదు. అట్లు చూపించుటచే వచ్చిన నష్టమే యిదియో స్వానుభవమున నీ విప్పుడెఱింగియే యుంటివి. గతించినదాని కిఁక చింతింపకుము. దీని కేదియో యొక సాధన మాలోచించి చెప్పెద లెమ్ము."

అని సుందరరావు తానువచ్చినపనియేదియో చూచు కొని గృహమునకు బయలుదేఱి వీధిలోనికివచ్చి యిటునటు జూచెను. ఒకవైపునుండి కాంతారావు వచ్చుచున్నట్లు గాంచి సుందరరావు మఱల కుందనలాలు చెంతకరిగి యేమేమియో రహస్యముగా జెప్పి ప్రక్కగదిలోనికిఁ బోయెను.

కుందనలా లేమియు నెఱుఁగనివానివలె యట్లనే కూర్చుండియుండెను. ఇంతలో దైవవశమున గాంతారావచ్చటకువచ్చి కుందనలాలునుగాంచి "రాంరామ్" అని సమీపమునఁ గూర్చుండెను.

మాధవలాలు నెవ్వరు జంపియుందురాయని యాలోచించుచున్నప్పుడీతఁడే వీరన్నగుట్టు వెల్లడించెను. ఆగుట్టు బట్టబయలగుటచేతనే వీరన్న కారాగారమునకుఁ బోయెను. కుందనలాలున కెనలేనియుపకార మాచరించితినను గర్వము కాంతారావునకు హెచ్చిపోయెను. ఇప్పుడు కుందనలాలు తన్ననేకవిధముల బహూకరించుననుతలంపున నేవని లేకున్నను గాంతారావు వచ్చెను. ఎదుటివారు తన్నుగూర్చి పొగడుచుండ వినవలయునను కుతూహలము జాలమందికుండును. ఒక్కనిమిషమాగి కాంతారావే సంభాషణ కుపక్రమించెను.

కాంతా—లాలుగారూ! అన్యాయముగా బరులకాపదలు తెచ్చిపెట్టువాఁడెన్నఁటికిని సుఖంపజాలడు. అందుకువీరన్నచరిత్రయే నిదర్శనము. చూడుఁడు. వాఁడాశాపి

శాచపీడితుఁడై యెట్టియన్యాయమున కొడిగట్టెనో? ఒక నిండుప్రాణమును దీసెను. ఇరువది రెండువేల పైచిలుకు సొక్కమపహరించెను. ధనాశాపీడితుఁడై యొకనిప్రాణ మపహరించెనేగాని యపహరించినద్రవ్యములో నొక్కరాగిపైస తినఁగలిగెనా? ఎట్లుతినును? తినుట కాతనియబ్బతరమా? పరమేశ్వరుఁడు లేఁడా? పూర్వజన్మకర్మ మట్లున్నది. కనుక నే మామ చనిపోయెనేగాని మఱియొండుకాదు. ఇప్పు డిరువదియైదురూపాయలు తక్కువగా నైదువందలు దొరికినవి. తక్కి-నవికూడ త్వరలో దొరికితీరు"నని సుందరరావుగా రనుచుండిరి. భగవంతునిదయవలనఁ బోయినద్రవ్యము తిరిగి లభించి-హంతకునకుఁ దగినశిక్ష యైనచో మాకందఱకును సంతోష ముదయించును.

"పాప మెన్నటికిని బ్రద్దలుకాకమానదు. న్యాయమైన సొమ్ము నట్టేటిలో బారవైచినను పోదు. నన్నుఁ గన్నకుమారునికన్న మిన్నగాఁ జూచుకొన్న మామేనమామ యకాల మృత్యువు వాతఁ బడవలసివచ్చెఁగదా యని విచారించుచున్నాను." అని కుందనలాలు యొక్కనిమిషమాగి కాంతారావువైపు జూచుచు నిట్లనియెను.

"రావుగారూ! నే నిచ్చట శత్రుమధ్యమందుంటిని. ఇచ్చట నాయనువారెవ్వరును లేరు. అందుచే దేశమున కరుగవలయునని యున్నది. ఒకనెలదినములలో సొమ్మువసూలు

జేసికొని వెళ్లెదను. అమగారితప్పనిసరిచే మిమ్ము పంపుచుంటిని. మీరుగూడ మీతనఖాసొమ్ము నొసంగి నన్ననుగ్రహించెదరా?" అని ప్రశ్నించెను.

"అయ్యా! అట్లేయొసంగెదను. నాస్వామి విక్రయించియో- లేక యింకేదైన తనభార్యాసొమ్మో- వారము పది దినములలో మీసొమ్ము మీకు బుఱ్ఱవలెఁబెట్టి యొసంగెదను. ఈపదిదినములును నాకు గడువిండు" అని కాంతారావనియెను.

ఈవాక్యము లాలించుచున్నను సుందరలాలు లక్ష్మీపతికి లోఁగునో పందెపుమాటలు యాంచునసంచయదే గాని పవరించి చూపుట నాతిరిఁగించెను.

సుందరలాలు సంతోషమును గన్పరపక లోలోననే యడంచుకొని మాటల నిట్లనియెను.

"కాంతారావుగారూ! మీకు నామీఁద గలయభిమానమున కెంతయో కృతజ్ఞుండను. మానాయన సుందరరావుగారి కైదువేలీయవలసియున్నది. అతఁడు చనిపోవుటతోడనే సొమ్మున కిప్పుడు తొందర జేయుచున్నారు. మీరిచ్చిన వెంటనే యిచ్చెదనని వార్తఁ బంపితిని. వారు నమ్ముటలేదు. ఒకపక్షముదినములలో నాసొమ్ము మీరిచ్చునట్లు నాకొక కాగితము వ్రాసియిండు. దానినిజూపి వారిని శాంతింపఁజేయుదును." అని యనెను.

కాంతారావా వాక్యము లాలించి యొక్కింతవడి కాలోచించి యేమియో కూడబలుకుకొని—"లాలా! చూచితివా? ప్రాణనష్టమైనదని నీ వేడ్చుచుండ ద్రవ్యనష్టమైనదని వా రేడ్చుచుండిరి. ద్రవ్యముకొఱకే లేనిపోని ప్రేమాతిశయములు జూపింతురు గాని యీకలికాలములో నిజమైన ప్రేమ మొక్కనిచెంతను లేదు. నీ సంగతి వారు సుందరరావుగారి సొమ్మునకొఱకు చునా? ఈమాత్ర మెరుగక యాలోచింప వలదా? కానిమ్ము. కాలమునుబట్టియే స్నేహమును మారుచుందురు. దాని కాలోచించిన ఫలమేమి? నీవు గోరినయట్లే నాగరకు ప్రాణమిచ్చెదను. దానికి నాకిది చూపింపుము. పక్షులవలెను దూరముగ సౌఖ్యముగా నొవంగి మీమాంస్యాద గాపాడెదను. నకేమి నాకు భయములేదు"

అని యొక కాగితమును చేతికొస కుందనలాలు గోరినట్లొక కాగితమును వ్రాసి యాతనికిచ్చి సగర్వముగా నాతని వైపు జూచుచుండెను.

ఇంతలో వీథిలోనుండి సుందరరావుగారు లోపలకరుదెంచి యిచ్చట నేమియు లేమియుఁ దెలియనివానివలె దంబున కుందనలాలును గాంచి "రామ రామ" అని యాతని సమీపమునఁ గూర్చుండి కాంతారావును జూచి—

"అయ్యా! కాంతారావుగారూ! మీరు నిజముగా కుందనలాలునకు మిత్రకోటిలోనివారు. మీరు మీవిధాయక

కృత్యమును నెఱవేర్చితిరి. మీ రారహస్యము వెల్లడింపక పోయినచో నింతలో హంతకుఁడు దొరకియుండఁడు. వాని కొఱకై మేము గ్రుడ్డివారివలె వెదకుచుందుము. ఈలోపున వాఁడు చల్లఁగా జాఱిపోయియుండును. అందుచే కుందనలాలె గాక—మాపోలీసువారుగూడ మీకుఁ గృతజ్ఞులమై యుండక తప్పదు." అని యనెను.

కాంతారావున కింతకంటె గావలసినదేమున్నది ? ఏయాశయముతో నాతఁ డిచ్చోటికిట్టిసమయంబున వచ్చెనో యాయాశయము దీరినది. ఆసంతోషమును బైకి గన్పడనీయక మిక్కిలి వినయముతో—

"అమ్మమ్మ ! అంతమాట సెలవీయకుఁడు. నాసహాయము లేకున్నను మీ రీరహస్యమును భేదించి తీరుదురు. మీశక్తిసామర్థ్యంబులు నే నెఱుంగనా ? తమకు విశేష శ్రమ లేకుండ మాత్రము జరిగిపోయినది. తమరు పురరక్షకులు. అట్టిమీకుఁ బ్రజలెల్లరును దోడ్పడవలయును. దుర్ఘటకార్యములలో మీరు చిక్కులు పడకుండ చేయుటకై యెల్లరును దోడ్పడవలసినదే. ఇంతమాత్రమునకై తమరునన్నభినందింప వలసిన పనిలేదు. నావిధికృత్యము నేను నిర్వర్తించితిని." అని యనెను.

కుంద—సుందరరావుగారూ ! తమరు సొమ్మునకై తొందఱపడకుఁడు. కాంతారావుగా రీయవలసినద్రవ్య

యొక పక్షములో నిచ్చెదనని నాకు స్వయముగా జీటి నిచ్చిరి. వా రీయగనే మీ కిచ్చెదను. ఇదిగో చూడు డాచీటి." అని యాచీటి నిచ్చెను.

సుందరరా వాచీటినిజూచి యిట్లనియెను.

"కాంతారావుగారు తగుమనుజులు గావున వారిచిత్త ప్రకారమట్లే పక్షముదినములును తాళెదను. ఆతరువాత నైనను నాసొమ్ము నాకిచ్చి తీరవలయును.''

అని "కాంతారావుగారూ ! మీతో నొక ముఖ్యవిష యమును గూర్చి మాట్లాడవలయు నని మీగృహమున కరిగి తిని. అచ్చట మీదర్శనముగా లేదు. ఇచ్చట నైనది. ఒక్క మారిట్లురండు.'' అని యాతని నొకమూలకుఁ దోడ్కొని పోయి యేమేమియో గుసగుసలాడెను అంతయునైనపిమ్మట "అట్లే ! నాశక్తివంచన లేకుండ మీ కిందు సాయము చేయుం చెదను. మీ చెప్పినట్లు నాగన్న యిప్పు డిక్కడకు వచ్చును గదా ? రానిండు. వానికి చెప్పవలసినట్లుగాఁ జెప్పి యొప్పిం చెదను " అని కాంతారా వనియెను.

కాంతారావు సంగతిసందర్భము లేమియు నెఱుఁగకను కాని యొఱిఁగియున్నట్లు పర్వమును దనకే తెలిసినట్లు గర్విం చుచుండెను, కొంచెముబ్బించి ధూపము వైచినచో జిల్లికుండ లోని జలమువలె నాతనిరహస్యము లన్నియు నీవలబడును. సుందరరావు ప్రయత్న మేమియో దెలిసికొను జ్ఞాన మాతని లేదు.

ఇంతలో నాగన్న యటకువచ్చెను. కాంతారావు నాగన్నను గాంచి యేదియో మాట్లాడవలసి యున్నదని యాతనిని వేఱొకగదిలోనికిఁదోడ్కొని పోయెను. సుందరరావుగారీమధ్య వీధిలోని కరిగి "రెండుజతల జోడీలతో సిద్ధము గానుండి నాకేక వినినంతనే లోనికిరండు." అని తనభటుల కాజ్ఞాపించి మఱల కుందనలాలు చెంతకు వచ్చి కూర్చుండెను.

పదునైదు నిమిషములు నిశ్శబ్దముగాఁ గడచినవి. ఇంతవఱకు కాంతారావుగాని నాగన్నగాని యీవలకు రాలేదు. వారేమి మాట్లాడుకొనుచుండిరో వినవలయు నను కుతూహలముతో సుందరరావు గదిచెంత కరిగెను. అచ్చటాతనికి గుసగుసలైనను వినంబడకపోవుటచే మెల్లగా జేరవైచిన తలుపు నించుక ద్రోసి లోనికి దొంగిచూచెను. అందెవ్వరును లేరు. ఆవలిద్వారము తెఱచియున్నది. ఆద్వారమువఱకరిగి యచ్చటనుండి తొంగిచూచెను. అచ్చటను నెవ్వరును లేరు. ఏమాయని సంశయించుచునే పెరటిలోని కరిగెను. పెరటిలోగూడ వారిరువురును లేరు. పెరటితలుపు దీసియున్నది, సుందరరావుహృదయము ఝల్లుమన్నది. ఇంకేమియున్నది. వలలోబడుటకు సిద్ధముగా నున్న పిట్టలు రెండునుగూడ నత్యద్భుతముగా నెగిరిపోయినవి. ఇంకేమి చేయఁగలడు? ఇదివఱ కెవ్వరిచేతను బరాభవింపఁబడని సుందరరావీవిధముగా నాగన్న కాంతారావులచే బరాభ

వింపఁబడెను. సుందరరావుగారుఁ దల గొట్టివేసిన ట్లయ్యెను. ఏమిచేయుటకును బాలుపోక బిరబిర యీవలకువచ్చి వీధిలో గనిపెట్టుకొనియున్న పోలీసువారిని తల కొకమూలకును బంపి మఱల కుందనలాలుచెంతకువచ్చి జరిగినసమాచార మంతయు నాతని కెఱింగించి మఱియు నిట్లనియెను.

కుందనలాలూ! నాగన్న కాంతారావు లిరువురును ద్రోహులనియే నాకనుమానముగా నున్నది. ద్రోహులు లేగాక పోయిన వారిద్దరు "ఫరారీ"యగుట కేమియు కారణము లేదు. ఇప్పుడొక దానికొకటి సంబంధము లేని రెండు నేరములున్నవి. మీ మామను జంపినవాఁడు నాగన్నయేమో యను సంశయించుచున్నాను కారణ మేమనఁగా [illegible]? నన్ను సినిమాకు వెళ్ళినప్పుడు నాగన్న [illegible], [illegible] జెంపపెట్టుటకును, ద్రవ్యమేమైన దొరకినచో బట్టుకొని పోవుటకును, నాతఁ డింటి దూరియుండును. అప్పటికిక్కడే పాతూరి వీరన్న మీ మామను గొట్టి కట్టి పడవైచి పోయెను గదా? ఆ స్త్రీయు, కిట్టయు, తనపుబాలసుతులయుఁ గలవానిపైకి యానేరము పోవునను తలంపుతో నాక త్రితోడనే మీ మామను బాదించి యిరుపప్పై నవరించి యుంచున్న దస్తావేజుపై జెల్లుపెట్టి రు 22176-5-6 లున్నా రొక్కము నపహరించి పోయియుండును. ఇట్లు వ్రాసితినని నాగన్న కాంతారావున కెఱింగించియుండును. కాంతారావు, పాతూరి వీరన్న మీ

యింట మఱచిపోయిన వస్తువులమాట వినియున్నవాఁడే గావున నేర మాతనిపైకి బోయినచో దనకు క్షేమమని దలంచి యీ రహస్యమును మనచెంత వెడలఁగక్కియుండెను. మనము ముందువెనుక లాలోచింపకుండ వెంటనే వీరన్నను బంధించివైచితిమి. నాగన్న కాంతారావు లిరువురును గలసి యీదారుణకృత్య మొనర్చిరి గావుననే యిరువురును పాఱిపోయిరి. కాదేని దస్తావేజుపై జెల్లుపెట్టిన నాగన్న పాఱిపోవక—యేపాప మెఱుఁగని కాంతారా వేల పలాయనమాత్ర మవలంబించును. ఇందలి నిజ మేమనఁగా పాతూరి వీరన్న యీ మామ యొనర్చిన యన్యాయమునకుఁ గినలి కొట్టి కట్టిపడవైచి తొందఱలోఁ దనవస్తువులు మఱచి వెడలిపోయి యుండును. ద్రవ్యాపేక్షతో వచ్చిన నాగన్న నేరమంతయు నావస్తువులు గలవానిపైకి పోవునను నమ్మకముతో యీ మామను జంపియుండును. అట్లు నిశ్చయించుకొందమనుకొన్నను నన్నింకొక్క గొప్పసందేహము బాధించుచున్నది. అది యేమందువా? కాంతారావుగూడ నాగన్నతో గలసియేయున్నచో దస్తావేజుపై బెట్టిన చెల్లువిషయ మాతఁ డెఱింగియే యుండవలయును. అట్లెఱింగియే యుండెనేని కొలకపక్షము దినములలో నీదస్తావేజుశాకీ యసలువ్రాఁతలిచ్చె దవని నేఁటి తారీఖుతో నీకేల వ్రాసియిచ్చును? అట్లిచ్చినచో నిన్నటి తారీఖుతో దస్తావేజుపైఁ బెట్టిన చెల్లు దొంగచెల్లవి

మన మనుమానింతు మని యనుకొనఁడా? అట్లనుకొనె నేని మనము గోరినట్లు మన కుత్తరమీయఁగలఁడా? అందుచే నాతఁ డీకొంచెము తెలియు నెఱుఁగఁ డని యను కొఁద మనుకొన్న- వీరన్న రహస్య మెఱింగించిన వాఁ డీతఁడే. రహస్య మంతయు మనకు దెలిసిపోయినదని గ్రహిం చి పాగన్నను విడిపించినాఁ డీతఁడు. ఈతఁడు నిజముగా నేరస్థుఁడు గానిచో పాఱిపోవ నెందులకు? ఈతఁడు నీకి చ్చిన యుత్తరముతో నితఁడు ద్రోహి గాఁడని న్యాయస్థాన మునందు నైతము నిరూపింపఁబడునే. ఇట్టి సందర్భంబుదున నీతఁడు ద్రోహియని యనవలసి వచ్చుచున్నది. పాపము వీర న్న చెప్పినదంతయు సత్యమై యుండును. అతని కీవిషయ మునఁ దక్కువశిక్ష బహుశ భర్తింపఁ జేయవలయును. పాఱి పోయిన నీతుఁడు వలెనిట్టిఱు బంధించి యుఱికంబమెక్కింపవల యును." అని యనెను.

కుద —అయ్యా! మీరు చెప్పినదంత సరిగా నున్న ట్లు నాకు గనఁబడదు. కారణ మేమంటిరా? మామూరి వీర న్న నాఁటి రేయి 8, 9 గంటలమధ్యగదా మామామను చెంత కు వచ్చెనని సాక్ష్యమున్నది. అంతవఱకు నాతఁడు జీవించి యున్నట్లగదా? వీరన్న తొమ్మిదిగంటలకో, దాఁటిన తరు వాతనో, హాయిల్లు విడచియుండును. ఆతఁడు మామామను చంపెనా? లేదా? అను విషయ మరయుదము. నిన్నటిరా

తిరి రెండవయాటకు నాగన్నగూడ వచ్చెను. అతఁ డే తరగతిలో గూర్చుండెనో నేను చూడలేదుగాని- సినీమాహాలులోనుండి యీవలకువచ్చుచుండఁగా జూచితిని. అట్లు చూచినది నే నొక్కఁడనేకాదు. వీరరాఘవరావును సూరయ్యయుఁ గూడ చూచిరి. వీరన్న మాయింటినుండి వెడలినతరువాతను- సినీమా రెండవయాట ప్రారంభించుటకును మధ్యనిరువది నిమిషములో యరగంటయో సమయ ముండును. ఈమధ్య కాలములో నాగన్న యింతపని చేసియుండుననుట కవకాశము లేదు.

సుంద—ఓవెఱ్ఱివాఁడా! నీకు తెలియదు. నీవు మొదటియాటకు వెడలితివని నాగన్న విని నాఁటిరాత్రి యెనిమిది దాఁటినతరువాత మీయింటఁ బ్రవేశించియుండును ఇంతలో నాతని కాటంకముగా వీరన్న వచ్చియుండును. వీరన్న వెడలఁగనే తనపని ముగించుకొని సినీమానుండి నీవు రాకుండఁగనే మీయింటినుండి యీవలకు బోవలయు నని యందే దాఁగియుండును. వీరన్న మీమామను గొట్టి వెడలఁగనే తనపని సగము దీరినదని వెంటనే యచ్చటి కత్తితో నొక్కపోటుపొడుచుట కెంత కావలయును? ఇనుపపెట్టె నవరించుట కెంత గావలయును పోనీ దస్తావేజుపై నప్పుడు చెల్లుపెట్టలేదనుకొనుము. ఈనాఁడు నీచెంతఁ గూర్చుండి నీయాజ్ఞమెయి కాగితములు జూచుచు నీవు పరధ్యానముగా నున్నప్పుడు చెల్లుబెట్టి

యుండును. సినీమానుండి నీవు తిరిగి రాకుండగనే కార్యము లన్నియు ముగించుకొని గృహమున కరిగి శుభ్రవస్త్రములను దాల్చి, తాను సినీమాకు వచ్చినట్లు నలువురకును దెలియుటకై యాటకు వచ్చియుండును. ఆతఁడు సినీమాకువచ్చుట నలువురకును గనపడుటకు గాని కథ చూచుటకు గాదు. అందుచే నొకరీ లయినను లెక్కలేదు. ఆతఁడు సినీమాకు వచ్చినట్లు నీవు సాక్షినకే యుండఁజాలుదు నమ్మనువారు సినీమా లో నున్నవాఁడే నేను మునుపట్టియుండు నని యెవ్వరనుకొందురు? ఈకారణములచే మనము ముఖ్యముగ నాగన్న నను మానింపవలసియున్నది. ఆతఁడు ద్రోహి కాకపోవుటచే పాఱిపోయి యుండఁడు. ఏది సత్యమో నిరుపర బంధించిన పిమ్మటఁగాని తెలియదు. ఎట్లైనను నేనుమాత్రమున్నంట సుఖముగా నుండనీయరు ఎత్తునకుఁ బైయెత్తు లెత్తుచు నన్ను మాన్పఁద్రిప్పులు బెట్టుటకై యత్నింతురు. యత్నించు టేమికర్మము? పెట్టితీరుదురు? చేతిసంచె బని కల్పింతురు? వీరింక దొరకుట దుర్లభము. కాసిమ్ము వానిని బట్టితీరెద. నేనింక గృహమునకుఁ బోయెద.

అని సుందరరావు కుందనలాలు చెంతనుండి గృహమునకు బయలుదేఱి యేమేమియో యనుకొనుచు మెల్ల మెల్లఁగా గృహమున కరిగి కచేరీచావడిలోనుండి గదిలోని

కరుగుచుండఁగా బల్లపై నొకమడచిన కాగితము గాన్పించ నదియేమోయని తెఱచిచూచెను అందిట్లున్నది,

" పంతులుగారూ !

మా సర్వసౌఖ్యములకును మీ రడ్డువచ్చుచుండిరి. మా పాలిటి నక్షత్రకుండ వైతివి. మేము నీ పాలిటి యమభటులము గాక తప్పనిసరి వచ్చుచున్నది. నీవు మమ్మింక బ్రదుకనీవు. మేము పాటిపోవుటచే హంతకులము మేమని నీవు సంశయించియుందువు. కాని మేము హంతకులము గాము. నీవు మా జోలికి రాకుము నీవు మా విషయమై యెట్టి ప్రయత్నమును చేయకూరకుంటి వేని నీతో మాకు సంబంధము లేదు. ఏమందువు? కత్తికట్టెదవా? కాళ్ళుపట్టెదవా? నిశ్చయించుకొమ్ము. రెండుదినములు గడవు— ఇట్లు,

నిన్ననుసరించియుండు,
నీమిత్రులో-శత్రువులో
నీవు నిశ్చయించుకొమ్ము"

సుందరరావది చూచి నిర్లక్ష్యభావముతో నావల బారవైచి "సరే కథలో బడితిని. వీరు సాధారణులుగారు. వీరి విషయమై బూర్తిగా నాలోచింపవలసినదే. సాధ్యమైనంత త్వరలో వీరి నామరూపములు రూపుమాపవలసినదే. సహస్రముఖంబుల వీరిచర్యలు గమనింపవలసినదే. వీరు నన్ననవరతమంటిపెట్టుకొనియే యుందురా ? చూతము."

ఇట్లనుకొని యాతఁడు లోనికిబోయెను. పాఠకమహాశయా! మనము మధ్యస్థులమై యుండి యెవరిపంత మెంతవఱకు సాగునో చూతమా?

నాలుగవ ప్రకరణము.

ప్రతిజ్ఞ.

రాత్రి పండ్రెండుగంటలు దాటినది. భూనభోంతరములు నిబిడాంధకారబంధురమై యుండెను. నిశాంగనామణి మేలిముసుఁగుఁదాల్చిన నీలాంబరమో యనునటు లంధకార మెల్లెడ నలముకొనియుండెను నీలాంబరమున జరీపని చేసిన పుష్పములో యన నక్షత్రములు మినుకుమినుకు మనుచు నజ్ఞానభావప్రకటన మిట్లే యుండుననసి చాటుచుండెను. ప్రకృతి యంతయు నిశ్శబ్దమయమై యుండెను. సమస్తప్రాణులును దమతమ ప్రాణములతోఁ సహా సర్వస్వమును దైవాధీనమొనర్చి నిద్రాదేవికి వశ్యులై యామెయొడిలో, హాయిగా నిర్భయముగా గుండెయలపైఁ జేతులుంచుకొని నిద్రించుచుండిరి.

పురపాలకసంఘమువారు కొలబత్తెములతోఁ బెట్టించిన దీపములు "కాంతిలో మీరా! మేమా? ఘనుల" మని నక్షత్రములతో వాదులాడుచున్నట్లుండెను. నక్షత్రములే తమకంటె కాంతివంతములైనవని యొప్పుకొనక తప్పనిసరి వచ్చినట్లు దీపములు నిస్తేజములై యుండెను. వాదమునం

దోఁచిపోయినవారు చల్లచల్లగా నావలకు జారిపోయిన ట్లొక్కొక్కదీపమే యారిపోవుచుండెను.

ఇట్టి సమయంబున నిరువురువ్యక్తులు కాలినిండ నీలి వస్త్రములఁ గప్పుకొని గ్రామసంచారమునకు బయలుదేరిరి. వారిరువురును రాజభటులఁ బడిపోవక గ్రక్కుగ్రక్కున సందులంబడి తిన్నఁగా నొకబుర్జున కరిగిరి. ఆ యిరువురును మెల్లగా లోపల బ్రవేశించి యొక్కయినుపమొకరితో నిలువఁబడి యేమేమియో గుసగుసలాడుకొని తిన్నఁగా కారాగారమునకు వెనుకభాగమునకుఁ బోయిరి.

రక్షకభటుఁడు మిగుల శ్రద్ధాభక్తులతో బహారా నిచ్చుచుండెను. అతఁడు నా బుర్జునకీమూలనుండి యామూలకును, నామూలనుండి యీమూలకును దిరుగుచునే యుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు తనుపని నిర్వహించుకొని యొకమూల కంబమ్ము పట్టుకొని నిలుచుండెడి. కారాగారములో నున్నవారు పరిత్యక్తసర్వస్వాతంత్ర్యులు సదా రాజిరుచ్చు ధనికులు కాదు బంధితులే బంధితులనుచు వారినుకొనటుట్టేఁగా గతులతో నుండిరి. రక్షకభటులీవిధముగా ననుకొనిరి. ఈవల నున్నంతమాత్రమున మీరు బంధితు లెట్లు గారు? బంధితులుగానిచో నిష్టమువచ్చినచోటి కరుగఁ గలరా? అధికారి సెలవు లేనిదడుగైన నావలకుఁ బెట్టఁగలరా? స్వతంత్రించి యేపనియైనను చేయఁగలరా? ఎట్టి స్వాతంత్ర్యమును లేనివారు బంధితులుగాకిం కెవ్వరు?

అట్లు సబుజైలునకు వెనుకభాగమునకు వచ్చినవారిరువురును మెల్లఁగా నొకమూలకు వచ్చి యచ్చట డాఁగియుండి బహారావా డామూలకురాగానే యొకఁ డాతనిపైబడి గంభీరుని నోరుమూసి యానోట గుడ్డలు గుక్కివైచెను. రెండవవాఁ డాతనికి సహాయుఁడై యిరువురును గలసి యాతనిని కారాగారమునకు వెనుకభాగమునకీడ్చి యచ్చటాతని కాళ్లును, చేతులును గట్టిగా కట్టివైచి యాపెణకకాతనిని నేలఁ బడవేసి యాతనిచెంతనున్న తాళమును దీసికొని యొక్కడరిగి చడీ చప్పుడు లేకుండ నొక కారాగారమును దెఱచి యందున్న బాషీరు నీవలకుఁ దీసి మఱల దలుపు యథాప్రకారముగా బిగించి తనయనుచరుని గలసికొని వెడలిపోవుచుండెను.

"దరిద్రుఁడు తలఁగడిగిన వడగండ్లవాన" యనునటులీసారి బాషీరుకను దాఁటిపోకుండఁగనే యొకరక్షకభటుని కంటఁ బడవలసివచ్చినది. ఇంతవఱకు 'గస్తీ' తిరిగి తనసమయమైపోవుటచే రెండవవాని కాపని నప్పగించి తన దినచర్యపు సమయమునా వచ్చినవానిచే సంతకము జేయించుకొని యాతఁడు తనగృహమున కరుగుచుండెను.

ఈ సబుజైలునకత్యంతసమీపముననే పోలీసులైనున్నది. అందుచేతనే యాభటుఁడు డీపాప్రాంతమునకు వచ్చుచుండెను. సరిగా నీసమయముననే కారాగారమునుండి తప్పించి

నవాబును వెంటబెట్టుకొని యీవలకు వచ్చుచుండిరి. దైవ యోగముచే వీరు ముగ్గురును గుమ్మము చెంతకు వచ్చునప్పటికి యారక్షకభటుండును గుమ్మము చెంతకు వచ్చెను. వీరిని గాంచి "ఎవరు వారు?" అని రక్షకభటుండడిగెను. దానికి సమాధానమీయక నీముగ్గురిలోను మొదటి యిద్దరును నారక్షకభటునిపైఁ బడిరి. కాని యారక్షకభటుండు మిగుల చాకచక్యముతో దప్పించుకొని యాచీకటిలో మాయమయిపోయి చెవులు గింగురులెత్తునట్లీల నూదఁజొచ్చెను.

ఆసబుజైలున్న కచ్చేరిలోననే పెక్కురు సేవకులు గలరు. వారి నిద్రఁ జెరచి మహారాజావారి గలరు ఈపహారా వాండ్రును, జైలులోనున్న పోలీసువారును నిద్రలేచి బిల బిలలాడుచు నీవలకు వచ్చిరి. అందుచే నీచోరశిఖామణులు ముగ్గురు జైలువెనుకనుండి పాఱిపోవుట కవకాశము చిక్క నదిగాదు. వారు ముగ్గురు కోటవైపునకు బోవుదమని యాలోచించిరి గాని యచ్చటికి కనతిదూరములో నున్న "బల్లఘంటీ"ని గూర్చి భయపడి యటుపోవుట కిచ్చగింపక గ్రామమునకే పోయిరి. ముందు తస్కరులును వెనుక పోలీసువారును నొకరినిమించిన చాకచక్యముతో నొకరు పరుగిడుచుండిరి. పట్టుబడకుండ బోవలయునని బంధితుని విడిపించినవారి యాశయము. పాఱిపోవుచున్నవారిని బట్టి బంధించి ప్రఖ్యాతివహింపవలయునని రక్షకభటుల కోర్కె. ఇం దెవరియాశ ఫలించునో చూడవలయును.

ఇం దెవరికని దృష్టము మూత్రిప్పించినచో చెప్పుట కవకాశము లేనుగాని యిదికటాకున్న యూరోకాకి చీఁకటికిఁ దోడాకస్మికముగా గాలియు వానయుఁ జెలరేగినవి. ఇక్కాడ నతే కన్న మిన్న గాన్పించుట లేదు. ఒకలు దెవియుని యా వేశముతో బరుగిడుటలో డేమిమాఁదఁ బడుదురో- ఏగో తిలో బడుదురో- ఏబండిమీదనైన- ఏతూముమీదనైన- ఎచ్చటనైన- పడినచో బ్రికాకము వచ్చినదను కొంటుచో. అ తవర్గములోనను- అంతచీఁకటిలోనను నూకి- దస్యులు గాని- రక్షకభటులుగాని సిరుతాన్నాపు గాక యోకబిగని బరుగిడుచునే యుండిరి. పాక మొక్కటైన నూపిరి విడుచు కొనుట కవకాశము లేకుండెను అస్సీ పరుగిడుచుండిరి. దస్యు తెన్నెన్నియో సందులలోనికి మరలిరి. పోలీసువారు దేనాంతకులు బోధకొప్పునుండి వారిని వెన్నంటి తరుము చుండిరి. ఎట్లయిన నేమి? దస్యులు తెన్ని తలకనుకలెంటోఁ బోలీసువారు వారిననుసరింపలేక పోయిరి. వారి యుత్సాహము గుండ వెడలిపో గమనించుటచే భటులకుఁ గష్ట మయ్యెను. ఇట్టిసందియు మా పోలీసువారికి గల్గుటకుఁ గల కారణ మేమం దురా? నాల్గుసందులు గలసిన మొగవాడకు నిర్యాణము సమ ముగానే వచ్చిరి. అచ్చటనుండి యేసందులోనికిఁ జోరులు మరలిరో యెట్లు తెలిసుకొనఁగలరు? ఒకనిఁ గుప మాలోచించి నలువురును నాల్గువైపులకు బరుగిడిరి.

అట్లు సందులలోఁబడి పోవుచున్న దస్యులు మువ్వురును రక్షకభటుల కండ్లలోఁ గారమును జల్లి పెద్దచెఱువు సమీపమునఁ గలసందులోనికి వచ్చి యొకతోటియాకులపంచఁ జేరిరి. వర్షములో నింతవఱకుఁ దడిసి యిప్పుడు పంచకరుగుటచే వీరికి చలిబాధ యెక్కువయ్యెను. ఆచలిచేతనే వీరు గజగజ వడకిపోవుచుండిరి. దైవదుర్విపాకంబున వఱుసఁగా వారిలో నొకఁడు తుమ్ము ప్రస రెండుతుమ్ములవలన వాకిటిలో వారికి మెలకువకలుగుటయు నింటిలోనివారు 'దొంగలు, దొంగలు'' అని యార్పుటచే మఱింత గడగడ వడకిపోవుచుండిరి. భయపడుటవలన లోఁపల సొరఁబడక వారిలో నొకఁడు ధైర్యముఁ దెచ్చుకొని పెంటిగున్నయున్నచోటికి దగ్గఱ నక్కియున్న సన్నని గొంతుకతో — అక్కా ! సీతమ్మక్కా !! — అని పిలచెను.

ఇంటిలోనివారు — ఎవరు వారు ?

'' నేనక్కా ! వీరన్నను. చలిబాధ మిక్కుటముగా నున్నది. తలుపుతీయుము!'' అని వారిలో నొకఁడనెను. "ఆఁ. వీరన్నవా ! నీవా ! దొంగలనుకున్నాను. ఇల్లు వచ్చితివేమి?'' అని సీతమ్మ యనుచు లేచివచ్చి తలుపు తెఱచెను. వీరన్నయు లోఁగుమ్మములో నడుగుఁబెట్టి తనకు దాపురించిన పెనుముప్పామెకు దాఁచికొనకుండ నెఱుంగఁజెప్పి తెల్లవారు వఱకు దమ్మిందు దాఁచుమనియు, కనుచీకటి యుండఁగనే

గాని- మఱునాఁటి రాత్రిగాని వెడలిపోవుదము గాన నంత వఱకు రక్షించుమనియు బ్రార్థించెను. సీతమ్మ యొక్కక్షణ మాఁగి యిట్లనియెను.

"వీరన్నా! మీ బావ గ్రామములో లేరు. నేను నిన్ను దాఁచుట కవకాశము లేదు. నీవు నరహత్య యొనరించితివి. నిన్నిందు దాఁచితిమని పోలీసువారికి దెలిసినచో నాకొంప మునిఁగిపోవును. ఈ పోలీసు యల్లరులలోఁ బడిపోవుటకు నా కిష్టము లేదు. ఈ రాత్రియే వెడలిపొమ్ము. లేదేని నేను స్వయముగా బోలీసువారిని బిలిచి మిమ్ము బట్టించెదను." అని సీతమ్మ యనెను.

వీరన్న కీసీతమ్మ పెనుపిడుగుపాటయ్యె. ఈమెకు బందు ప్రేమ యెట్లు పల్లటిల్లిపోవుచున్నదో చదువరీ! గమనింపుఁడు. అవస్థాభేదము వచ్చినప్పు డాప్తులును విరోధులగుదురుగదా?

వీరన్న యీ వాక్యములాలించి మఱి యచ్చట నిలువ లేమి వారి యాజ్ఞచొప్పునఁ గూడ వారిననుసరించిరి. వెంటనే యాగ్రహారమునుండి యీవలకు వచ్చి గ్రామము విడచి పొలములలోఁబడి యొక మైలుదూరమువఱకుఁ బోయిరి. ఇప్పటికి దైవకృపవలన బోలీసువారికన్నులలో కారముగొట్టి తప్పించుకొనఁగలిగితి మని యొక్క నిడుదనిట్టూర్పు విడిచిరి. పాపము వారి కెక్కడకు బోవుటకును నవకాశము లేకుండఁ

పోయినది. తడివస్త్రములు విప్పినచోఁ గట్టుకొనుటకు పొడి వస్త్రములు లేవు. అందుచే నదియే పిండుకొని మఱలఁగట్టు కొనిరి. పిమ్మట వారిట్లు మాట్లాడిరి.

వీర—గోవిందా! నాయభిప్రాయము దీసికొనకుండ మిగులఁ జెడుకార్య మాచరించితివి. నన్ను జైలునుండి తప్పించినప్పుడే రా నవలయు ననుకొంటినిగాని నేనక్కడ భీష్మించినచో మీ రిరువురుఁగూడ నాపదలలోఁ బడిపోవుదు రేమో యని శంకించి వచ్చితిని. నన్ను విడిపించుటలో మీ యభిమతమేమి?

గోవిం—బావా! అభిప్రాయ మేమియో నీ వెఱుంగవా? నీయట్టి సత్కులసంభవున కిట్టి ప్రమాదము ఘటిల్లింప నూరక బడియుండఁగలమా? ఇందెట్టి యద్భుతమున్నదో- ఎవ్వ రా మాధవలాలును సంహరించిరో- ఏమో తెలియుట లేదు కాని- పోలుత నీవపరాధి వని నిన్ను బంధించిరి. కుందనలా లింకొక నేర మేదియో నాగన్న కాంతారావుపై మోపెనట. అది యించుమించుగా ఋజువైనదఁట. ఆకారణమున వారి రువురును బట్టుబడుదుమేమో యనుభయంబునఁ బలాయన సూత్ర మవలంబించిరి. వారే యొక యుత్తరమును వ్రాసి సుందరరావుగారింటఁ బడవైచిరఁట. ఇప్పుడు వీరే మాధవ లాలును జంపియుందురా యని సుందరరా వనుమానించు చున్నాఁడట. ఎవ్వ రెట్లనుమానించిన మనకేమి? నీవు

నిర్దోషివని లోకమునకు వెల్లడిగావలయును. అందుకు మన మే విశ్వప్రయత్నము జేయవలసియున్నది. నీవు కారాగారమునందే యున్నచో నీనిర్దోషత్వము లోకమునకుఁ దెలియుట కవకాశము లేదు. మఱియు సత్యవ్రతుఁడ వని యింతవఱకు బ్రసిద్ధికెక్కిన నీ వన్మానుషపుఁజావు చావవలసివచ్చును. నీ కీర్తి వ్యర్థమైపోవును. నీ వివలకు వచ్చినచో నీవు సత్యవంతుఁడవని నిరూపించుకొనుటకుఁ బెక్కవకాశములు లభింపవచ్చును. కావున నిన్ను విడిపించితిమి. కావున నీవు మా ప్రోత్సాహమున నకార్య మాచరించితి నని వగవక- నీ పై నున్న నేరమును బోఁగొట్టుకొని మాకు సంతోషమును గూర్పుము.

వీర—కానిండు. మించినదానికి విచారించిన నేమి ప్రయోజనము. నాజనని యెట్లున్నది?

గోవిం—విచారింపకుము. ఆమె నీస్థితి విని గుండె వ్రీలి యీలోకమును విడిచినది. చేత రాగిపైస లేదు. దహనాదిక క్రియ లెట్లా యని యాలోచించి యేమైనను సరే యని మాచెల్లెలి చెంత కరిగి సంగతి విశదముగా దెల్పితిని. ఇదివఱకే నీ కీదురవస్థ వచ్చినదని కంటికిని మంటికిని నేకధారగా నేడ్చుచున్న మాకాంతమ్మ నీజనని మృతినొందుట విని యడలి- యనేకవిధముల విచారించి- దహనాదిక్రియల కిరువది రూప్యము లొసంగినది. వెంటనే యాపను

లన్నియు నిర్వర్తించుకొని- నిన్ను నేఁడే విడిపింపవలయునని నిశ్చయించుకొని విడిపించితిమి.

తనతల్లి దుర్మరణము విని వీరన్న మిగులవిచారించెను. ప్రత్యక్షదైవం బగు మాతృదేవత గతించినప్పుడు- అందునఁ దనదుస్థితిని విని గుండెపగిలి మరణించిన దని వినినపుడు- ఆతనికిగల్గు విచార మిట్టిదని వర్ణింప నేరితరము?

అట్లు విచారించుచున్న వీరన్నను గోవిందుఁడును, వానిమిత్రుండగు సుబ్బన్నయు నూరడించిరి. వెంటనే వీరన్న "మిత్రులారా! నాకీపుడు ప్రపంచమున నా యనువారు మీ రిరువు రేయున్నారు. మీ యిష్టమువచ్చినట్లే చేయుదును. నాతల్లిని దహనపఱచిన స్థలమునకు దోడ్కొని పొండు. ఒక్కమా రాస్థలముజూచి నామాత కొక్క వందన మాచరించి వచ్చెదను." అని యనెను.

తరువాత నాముగ్గురును బయలుదేఱి శ్మశానమున కరిగిరి. వీరన్న తల్లిని దహనపఱచిన స్థలమును జూచి యచ్చట గూర్చుండి యనేకగతుల విచారించి విచారించి చేయునది లేక తల్లి గుడిహాస్తము భస్మమును దీసి—

"ఓ స్వర్గలోకమందున్న నాతల్లీ! ఎట్టి విచారమును లేక దివంబలంకరించుటకు సిద్ధముగా నున్న నీకు నావలనఁ దీఱనిదుఃఖ ముద్భవించినది. విచారముతోడనే నీవు దివికేగితివి. కాని తల్లీ! నేనట్టి ద్రోహమును నీపాదములాన చేసి

యెఱుంగను. ధనముపోయినను- ధవుఁడు పోయినను- తగని తప్పని కష్టములు వచ్చినను- నన్నుఁ జూచుకొని యాకష్టములెల్ల మఱచి హర్షప్రఫుల్లవదనముతో గాన్పించెడిదానవు. అమ్మా! ఇప్పుడట్లు గాన్పించి నీసుతుని మనోవ్యథ నించుక తగ్గింపవా? అయ్యో! నిన్నుఁ జూచు ప్రాప్తము నింకీజన్మమున నాకు లేదా? నేను మందభాగ్యుఁడను. అమ్మా!... అమ్మా!... అమ్మా!... స్వర్గమునుండియే నీతనయుని నాశీర్వదింపుము. ఇదిగో! నీభస్మమును బట్టుకొని ప్రతిజ్ఞ జేయుచున్నాను. నాకు వచ్చిన యీయాపత్కారణమును దొలఁగఁ జేసికొనుటకై విశ్వప్రయత్నమొనర్చి జయమును గాంచెదను. నాకు జయముఁ గలుగునట్లీ యాశీర్వదింపుము. నావిద్యోపిత్వమును లోకమునకు వెల్లడించి నీయాత్మకు శాంతిఁ జూర్చెదను. నాప్రయత్నమునకు నీ యాశీర్వాదబల మిమ్ము. నాకు సెలవొసంగుము."

అని నిమీలితనేత్రుఁడై కొంతవడికు మనఃపద్మమునఁ దనతల్లి దివ్యమూర్తిని ధ్యానము చేసికొని—నమస్కరించి—ముమ్మాఱాకాష్ఠముచుట్టును ప్రదక్షిణ మాచరించి- సాఁగిలి మ్రొక్కి కొంతభస్మమును దీసి కండ్ల కద్దుకొని యొక చెంగున ముడివైచుకొని కొన్ని యస్థికలను దీసి రెండవ చెంగున ముడివైచుకొని—మఱల నమస్కరించి—

" బావా! ఇఁక పోవుదమురమ్ము. మన మీపరిసర ప్రాంతముల నున్నచో బోలీసువారికి మఱల బట్టుబడుదుము.

కావున బోదము రమ్ము. తరువాత దానికిఁ దగిన విషయము లాలోచించి కార్యరంగమున కుఱికి నా నిర్దోషత్వమును వెల్లడించుకొనుటకై ప్రయత్నించెదను. అంతవఱకు మనము ప్రచ్ఛన్నులమై యుండక తప్పదు. రండు పోదము" అనెను.

తరువాత నాయుడిద్దరును గలసి యేమేమియో మాట్లాడుకొనుచు నింకను జీఁకటియుండఁగనే షరులకంటఁ బడకుండ వెడలి పోయిరి.

అయిదవ ప్రకరణము.

కుందనలాలు.

"చేతినుండి పోగొట్టుకొనిన వస్తువు మరల దొరకుట మిగుల దుర్ఘరము" అని యుర్దూభాషలో నొకసామెతగలదు. ఒక్క-యుర్దూలోనే యనుమాటయేమి ? ప్రతిభాషలోను గలదు. కాని సామెతగాగలదా? లేదా? యనునదియే చూడవలసినది. సామెతగా లేకున్నంతమాత్రమున సత్యమునకు దూరమైపోవునా?

పోలీసువారి కనుఁబ్రామి కారాగారమునుండి వీరన్నను గోవిందునును, వాని మిత్రుండును గలసి తప్పించి రెండుమాసములైనది. అనఁగా నాగన్న, కాంతారావులుగూడ పాఱిపోయి రెండుమాసము లైనదనుమాటయే గదా? వీరందఱు కొఱకును గూడ సుందరరావు ప్రయత్నించుచునే యుండెను.

పిరిబాడనమే కొనసాగవలెనా దాని ప్రయత్నించిన నేమిలాభము? ఇట్టి పిరిబాడకము, పటు వారిబాడయుఁ గూడ గానవచ్చుట చేత రెండు పాపములు తొలఁగ ప్రయత్నించినను వారిబాడలు గానరాకుండుటచే బహిరంగ ప్రయత్నములు మానుకొని రహస్యక్రియాకలాపము లొనరించుచుండెను. ప్రాణభీతిమెయి పాఱిపోయినవారు సాధారణముగా మఱలఁగాన్పింతురా?

చతురీ! కుందనలాలు స్థితిగతు లెట్లుండెనో గమనింతము రమ్ము.

కుందనలాలు సుందరగా ప్రవేశించినట్లు ముగ్గురు సేవకులను నియమించుకొనెను. ఒకఁడు పగలెల్లఁ బనిచేయుటకును, మిగిలినవారిద్దరును రాత్రి తనగృహమునకుఁ 'బహారా' యిచ్చుటకును నేర్పాటు గావించెను. అన్నివ్యవహారములను దానే చూచుకొనుట మిగుల కష్టము గావునఁ బని తెలిసినవాఁడనియు పరిచయస్థుడనియు నాకుల వీరరాఘవరావును "గుమస్తా"గా నియమించుకొనెను. తనమేనమామ పోయిన గృహము తన 'కచ్చేరి'గా నుంచి యింకొక చక్కనిగృహమునకు బసమార్చెను. మాధవరావు వ్రాసిన విల్లుప్రకారము కుందనలాలు లాయాస్తికి సర్వస్వతంత్రుఁడై పోయెను.

వెనుక కుందనలా లనిన మహావాక్య మొకటి పాఠక మహాశయులకు జ్ఞప్తియుందుండవచ్చును. అయినను మరల జ్ఞప్తికి దెచ్చుచున్నాను.

“గజము పదిరూపాయలకుఁ గొన్నను - పదిగజములొక రూపాయకుఁ గొన్నను నుపయోగ మొకటియే గదా? లక్ష లున్న వని లక్ష్యము లేకుండ ఖర్చు పెట్టినచోఁ గ్రియా కక్షయ పాత్రి సిద్ధము. ఎంతపొదుపుఁగా నాడుకొనిన నంతమంచిది అని యనెను. కుందనలాలనినవాక్యమును కుందనలాలే మఱచిపోయెను. ఈతఁడు మిగుల విలువగల వస్త్రములకై విశేషధనము వినియోగము జేయుచుండెను.

బుద్ధులుగఱపువారు లేకుండుటచేఁ గుందనలాలునకు దుర్వ్యయము నానాఁట హెచ్చిపోవుచుండెనేగాని తగ్గెడి సూత్ర మేమియు గానవచ్చుట లేదు. నేఁటివఱకు తాంబూల మెఱుంగనివాఁ డిప్పుడు పుక్కిట ‘కిళ్ళీ’ లేకుండ నుండలే కుండెను. గడియారముమార్కు సిగరెట్టు కాల్చుకొనుటకు గతిలేక యెన్నియోమారులు వీరరాఘవరావును యాచించినవాఁ డిప్పుడు వీరరాఘవరావునకుఁ గత్తెరమార్కు సిగరెట్లే యొసంగుచుండెను. ఇల్లు గదలవలసివచ్చినచో బండి. ప్రతినాటకమునకు - ఉన్నచో సినీమాకును హెచ్చుతరగతి టిక్కెట్లతో వీరరాఘవరావును వెంటఁబెట్టుకొని వెడలవలసినదే. పక్షమున కొకమారు బట్టలు మార్చుటకవకాశము లేని

వాఁడు దినమునకొక్కమారు మార్చుచుండెను. అత్తరువుల లో నాణ్యమైనవానినే యుపయోగించుచుండెను. కుంకుడు కాయలకు హెచ్చుడబ్బగునని షీకాయయే గతియైనవాఁడు పి. యర్సు, వైటురోజ్, శాండిల్ వుడ్, మొదలగు రకరక ముల హెచ్చుసబ్బు లుపయోగించుచుండెను. మాధవలాలు బరుండు స్థలమునకు బ్రక్కగదిలో గోట్లకొలది నల్లులతో నుండు తుంగచాపయే గతియైనవాఁ డిప్పుడు పందిలిపట్టెమంచము, దానిపై పీచుపరుపు, దానిపై రెండు దూదిపరుపులు, దానిపై మొకమలు బెక్కాలు, దివ్యమైన జాలరు, మంచమున కిరుప్రక్క లద్దములు, గదిలో రెండు నిలువుటద్దములు, తిరుగుడుకుర్చీలు, ఊగుడుకుర్చీలు, నేలపయి బళ్ళారితివాచీ, ఒకపంకా- దానిని లాగుట కొకకూలివాఁడు.

చేతికొకరిష్టువాచి, ఒక జేబుగడియారము, పనిలేనప్పుడు తిరుగుట కొకద్విచక్రశకటము, పట్టుకండువాలు, ఒకటేమి? ఎన్నివిధముల దనకు సౌఖ్యముగావలెననుకొనెనో- ఎన్నిమార్పులవలనఁ దనకు సౌఖ్యముగలుగునని తోచెనో- అన్నిమార్పులను జేసెను. అన్నిప్రయత్నములును చేసెను బొంబాయిలోనున్న తన స్నేహితున కొకయుత్తరము, నాలుగైదు వేల మధ్యధరలోఁగల సర్వోత్తమమైన చలనహేతుక శకటము (Motar Car) ను బంపించుమనియు, దగ్గఱుండి మంచిదిచూచి పొగబండిలో బంపించుమనియు, మఱువవల

దనియు వ్రాసెను. ఇట్లెన్నియని వర్ణించిచూపఁగలము. ఈ రెండు మాసములలోనను గుందనలాలునకుఁ గల్గినమార్పు లత్యద్భుతములు. లక్షలు చేతికివచ్చినప్పుడు మార్పుమాత్ర మేలరాకబోవును. ఐశ్వర్యమే సర్వసౌఖ్యములకును మూలాధారముగదా?

గుమస్తాకు స్వాతంత్ర్యము హెచ్చెను. యజమానికి బద్ధకము హెచ్చెను. అవసరమైన పద్దులమీద యప్పు డప్పుడు సంతకము లొనర్చుటయే కష్టముగా నుండెను. అట్టి కాగితములున్నప్పుడు యజమానికి జూపుట గుమస్తాకును గష్టముగానే యుండెను. యజమాని ధనమదాంధుండై పోయెను- గుమస్తా గర్వాంధుండై పోయెను. యజమానిదృష్టి జగన్మోహనులగు మదవతీమణులమీఁదకును- గుమస్తాదృష్టిజగన్మోహన మగు కనకముమీఁదికిని పోఁజొచ్చెను. ఇందెవ్వరి యాశయము లెంతెంతవఱకు ఫలించునో ముందుముందు జూడవలసియున్నది. నేఁటిస్థితి యెట్లున్నదో యట్లే నిర్మించితిమి.

పెంకిసేవకునివలన యజమానికిని హీనపుదీపమువలన నింటికిని మొగమాటపు బెండ్లామువలన మగనికిని- అవిధేయుం డగు పుత్త్రునివలనఁదండ్రికిని 'దూబరా' కర్చుగల యజమానివలన గృహమునకును- రోగనిదాన మెఱుఁగని వైద్యునివలన రోగికిని- దుర్బుద్ధిగల గుమస్తావలన నధికారికిని- ఎన్నటికైన సేమముగలదా? సర్వనాశన మగుట కథ్యం

తరముస్సుదా? రాతు మొత్తనివాడైన గుఱ్ఱ మెన్నికాళ్ళతో నడచును

ఇట్లున్నను కుందనలాలు వ్యవహారమునందుమాత్ర మింకను నంతగా శ్రద్ధ వహించలేదు. వ్యవహార మిప్పటి వఱకు గుమస్తాచేతిమీదుగా యథాప్రకారముగా నడచు చునే యున్నదని చెప్పవచ్చును.

కాంతారావు పాటిపోయినచే యీశనిపై న్యాయస్థానమున దావా దెచ్చెను. దావా దాఖలైనది ప్రతివాది పలాయనమయ్యెను. విచారణ మెట్లు జరుగును? ఒకన్యాయవాదిని బెట్టి నాగన్న కాంతారావు తిరుగుబాటుతో గలిసి చేసిన ఫోర్జరీ పత్రముగా మునసబుగా రెక్కించిరి. యీభూములు తనఖాదీరువఱకు కేశవరావుగారైనను నన్యాక్రాంతము జేయుట కవకాశము లేకుండనట్లు చేయించెను. వీరరాఘవరావును బంపి యీభూములను జూచిరమ్మనెను. ఆభూములు లెవ్వరును దిరిగి తనఖా బట్టకూడదనియు, కొనగూడదనియు చాటింపించెను. వీరరాఘవరావు మొదలి మునసబు కరణాలను గలసికొని- కాంతారావు తనఖాదస్తావేజులో వ్రాసినభూముల నెంబర్లుజూపి యీభూము లెట్టివని యడిగెను. అట్టినెంబర్లుగలభూములే యీగ్రామమున లేవని వారనిరి. వీరరాఘవరా వింకను బెద్దలగలసికొని యీభూముల విషయమై చర్చించెను. కాంతారా వెవ్వరో యెఱుంగమనిరి. ఆవాక్యము లాలించి వీరరాఘవరావు నెత్తిని చెంగువైచుకొని- వచ్చినదారినే

పెద్దాపురమున కరిగి యాసంగతి కుందనలాలునకును- న్యాయవాదికిని(గూడ చెప్పెను. ఈసంగతి విని యందఱును నిర్విణ్ణులైపోయిరి.

ఇం కావిషయమై లాభములే దనుకొని పెద్దాపురములో కాంతారావు కట్టించినగృహమైన(దన బాకీక్రింద నిలుపవలయునని ప్రయత్నించెను. కాని యాగృహ మాతని గృహిణిపేర లెక్కలలో నమోజుయై యున్నది. కాంతారావు భార్యయగు సుబ్బలక్ష్మికి పుట్టినింటివారు పసుపు(గుంకుమక్రింద నీగృహము గట్టించిరట. అన(గా నది స్త్రీధనము. ఆధనము కుందనలాలున కెట్లు స్వాధీనమగును ?

కుందనలా లెన్నివిధములనో ప్రయత్నించెను. న్యాయవాదు లెందఱినో గలసికొని యా[illegible] ప్రయత్నించెను. కాంతారావునకు స్థిరాస్తి లేకున్నమానె చరాస్తి యేమైన నున్నదేమో యని చూచెను. ఏవిధముగను లాభింపక పోవుటచే మూరాడ కింట దూరెను.

పాప మూరెండువేల యెనువందలకొఱకును నైదారువందలు ఖర్చుపెట్టి న్యాయస్థానమునకు నెడలి నిరాధారు(డై—పరారీ యైనవాని నేమియు(జేయ(జాలక సిగ్గుపడి చల్లగా గృహమునకు వచ్చి కూర్చుండెను. పాపము ! చెంపపెట్టు గోడపెట్టుకూడ తగిలినది. కాని యాతని కంతగా బొప్పి కట్టినట్లు మాత్రము గానరాదు.

ఆఱవ ప్రకరణము.

బుడబుక్కలవాఁడు.

పారిపోయినవా రెవ్వరును గానుపించుటలేదని సుందరరావూరకొనలేదు. పారిపోయినవారి నామ, రూప, విలాసాదు లన్నియు విశదముగా వ్రాసి ప్రతిపోలీసుస్టేషనునకును బంపించెను. ప్రతితాలూకాకును, ప్రతిజిల్లాకును వారివారి చహరా (పోలిక) తెలియురూపపటములఁ బంపించెను. ప్రాణభీతిమెయి యాంధ్రదేశమే విడచి యుత్తరహిందూస్థానమునకో- దక్షిణహిందూస్థానమునకో పోయి- యేభిక్షుకుని రూపమునో- యేసన్యాసిరూపమునో జీవయాత్ర జరుపుకొనుచుండిరేమోయని తలంచి పైఁజెప్పిన స్థలంబులకుఁగూడ వారివారి చహరా బంపించెను. చేయవలసిన ప్రయత్నములలో లోపమేమియు జేయుటలేదు. "మీరుజెప్పినపనికై ప్రయత్నింతు" మని కొన్నిచోట్లనుండియు, "ప్రయత్నించుచున్నా" మని కొన్నిచోట్లనుండియు, సమాధానము వచ్చినదిగాని కార్యసాఫల్యమైనట్లెచ్చటనుండియు వార్తరాలేదు. వారి యునికియే దెలియకుండునప్పు డాతఁ డేమి చేయఁగలఁడు? వారిఁ బట్టుట కెట్లు ప్రయత్నింపఁ గలఁడు? రవంత వారియునికి దెలిసినచో వారిని మట్టుబెట్టవలయు నను నుబలాటము మాత్రమున్నది. వారి యు

నికి దెలియుటయే గగనకుసుమమై పోయినది అతని కీయా
లోచనములోననే వైదారుమాసములు దొర్లిపోయినవి.
నేర మంతకంతకు పాతబడిపోవుచున్నది. వాని కింకదొరకు
దు రనునాశమాత్రి మేమియు లేకుండ బోవుచుండెను.
వారింక దొరకరని సుందరరావు పూర్తిగా [illegible] వహిం
చెను. కాని ప్రియపత్నమనమా [illegible]
మానదలచుకొనలేదు. తన కేమగునో?

సుందరరా వొకదినంబున [illegible]
గంటలవేళ దనగ్రామమునకున్న [illegible]
డి నాటి టపా చూచుకొనుచుండెను. [illegible]
నొకయుత్తర మాతనికంటబడెను. [illegible] పి [illegible]
చదివెను. ఆయుత్తరమును [illegible] యాతండు [illegible]
యొక్కనిముసమూరకొని 'అరరే! [illegible]' యనుచు
మరల నిట్లు చదివెను.

ఆర్యా!

నమస్కారములు. నేను మీ కపరిచితుండను నా పేరు
హరిపురుషోత్తమరావు అంతమాత్రముననుగూడ నన్ను దమరు
దెలిసికొనజాలరు. నే నొక యపరాధరహస్యపరిశోధకుం
డను. నెం 164 రు G. D. క్రాసుమార్కు గుర్తునాది.
ఈ చామర్లకోటపోలీసుసబుయినస్పెక్టరువారికి మాత్రము
నాయుద్యోగము దెలియును. వారే మీరు తెలియజేసిన

చోరులెవరయిన నాకుఁ జెప్పి ప్రయత్నించుమని యా
జ్ఞాపించి వారివారిచరిత్రా లొసంగెను. నేనును బ్రియ
త్నించుట కుత్సాహప్రపూరితుఁడనై యుంటిని నేఁటికి కొదు
దినముల క్రిందట నాయత్తగారి యూరగు జగ్గాదిమునుండి, నా
భార్యతోడను, నా బావమఱఁదియగు సుధనరావుతోడను
చామర్లకోట వచ్చుచుంటిని అప్పుడు మేము వచ్చుచుండఁగా
బాటమధ్య దొంగలు మమ్ము గ్రమ్ముకొని నావమోటి కొల్ల
గొట్టిరి నే నిస్సహాయముగా దేవునికి లొంగిపోవలసివచ్చినది.
నాగుఱ్ఱపుసెత్రోఁబాటు నాసొమ్మును, నాసొంతపనిగల పిస్తోలును
గూడ నపహరించిరి. నాభార్యను, నాబావమఱఁదిని గూడ
దోఁచుకొనిపోయిరి. ఏ కారణమువలననో నన్నుమాత్రము విడ
చిరి. నేను నాయుద్ధాంగలక్ష్మిని, నా బావమఱఁదిని నాసర్వ
స్వమునుఁ బోఁగొట్టుకొని నిరాధారుఁడనై చామర్లకోటవచ్చి
దొరతనమువారి కీయుదంతమును దెలియఁజేసికొంటిని. ప్రతి
పోలీసు స్టేషనకును యీసంగతి తెలియఁజేసి నెంబరు స్ప
ష్టముగా వ్రాసి మోసపోవలదని హెచ్చరించితిని. తమ రా
ప్రాంతమం దన్వేషించినచో దస్యులుదొరకవచ్చును. వారు
మీరుచెప్పిన దస్యులేయని నా కనుమానముగానున్నది.
వారు మాట్లాడిన మాటలలో నట్టియర్థము స్పష్టముగా గనఁ
బడుచున్నది. తమకుఁ దీరుబడియైనచో నొకమారు దర్శన

మిప్పింపుడు. చామర్లకోటపోలీసుస్టేషనులో నడిగినచో నాబస తమకు తెలియఁజేతురు.

ఇట్లు మీదర్శనాభిలాషి,
చామర్లకోట. హరిపురుషోత్తమరావు,
దేవాలయంవీధి.

తప్పకానాఁడే హరిపురుషోత్తమరావును గలిసికొని సంగతి సందర్భములు విని యీదస్యులను పట్టుకొనుటకై ప్రయత్నించి తీరవలయునని నిశ్చయించుకొని గడియారమువంక జూచెను. నాలుగు గంటలు గావచ్చినది. వెంటనే దుస్తులు దగిలించుకొని ద్విచక్రశకటము దీసికొని వీధిలోనికి వచ్చెను.

ఇంతలో నొక బుడబుక్కలవాఁడు చేతిలోని డమరుకమును వాయించుచు "అంబా పలుకు-జగదంబాపలుకు-కాళీ పలుకు- మహాంకాళీపలుకు- (ఒకమారు గుర్రాయించి) ఖామందు లిప్పుడు ప్రయాణము దలపెట్టినారు- ప్రయాణం దలపెట్టి నారు- కాని లాబంలేదు- మోసంజరుగుతాది. మోసంజరుగుతాది- నిజంసెప్పుదేవి!— నిజంసెప్పు తల్లీ! (మరలవాయించి) బాబుగారొక కార్యంతల్చారు— అదేంటవుతదో సెప్పుతల్లీ! సెప్పుతల్లీ! (వాయించి) అదికానపడం కట్టం మీఁదబాబూ! ఒకదుష్టగ్రహంమిమ్మునుసూత్తోంది. మిమ్ము పైకిరాకుండా సేత్తోంది. గ్రహశాంతిచేయిత్తె జయము కలుగుతాది. జయముకలుగుతాది. అంబాపల్కవే- జగదంబా

పల్కవే. (వాయించి) గొప్పకట్టాలు రాబోవుతున్నాయి. రాబోవుతున్నాయి. ఎన్నొచ్చినా గెలుస్తారు. చందేహం లేదు. ఊరికుత్తరాన్న బూమికొంటారు, గొప్పమేడ కడతారు. కాళీయోగముంది. రామేశమెళతారు. పాలాఅదృష్ట ముంది. కాళీపలుకు—మహాంకాళీ పలుకు— (వాయించు చుండెను.)

అతఁ డట్లింకను వాయించుచుండఁగనే సబుయునస్విక్ష్వరగు కామేశ్వరరావు వచ్చి ప్రయాణము యిప్పుడే వీధి లోనికివచ్చిన సుందరరావుగారిని జూచి నమస్కార మాచరించి "నాకుమే సమయమునకు వచ్చితిని స్టేషనున కొక యుత్తరము వచ్చినది. మీరు వెడలినచోఁ జాల చిక్కులు పడియుందురు. బాధుణాయైన లేఖ. మీరుఁ జూచినలయునని యు, దీనినిమయమై నేఁను గట్టిప్రయత్నము మొనరింపవలయు ననినాఁ దెచ్చితిని" అని యుత్తరమిచ్చెను.

"నిజంసెప్పా తల్లీ! నమ్మెంసెప్పుతల్లీ! సర్వదిగ్విజ యమవుతాది—"

"ఛీఛీ! నీకు శిక్షా శిక్షా లేదు పెద్దాపిశాచ్ లేదు మధ్యాహ్నమున ముష్టి మొదలవేగుచుండరగా. ఇది. పో పో" అని సుందరరావుగారు నాయుత్తము జూడఁబోయెను.

"ఒక వస్త్రమియ్యండి బాబూ! వేసుకొంఁద వేసుకుం టాను. దేశదేశాల మీ పేరు చెప్పుకొంటాను. దారావా

దీకోటిచ్చారు. రెడ్డునా దీజదీఘ డ్వయిచ్చారు. చిరిగిపో యిన పాతగుడ్డ ప్రభుత్వవారు చెపటూడ్చినదైనా సరే." అని బుడబుక్కలవాడనుచుండ "ఛీఛీ! పొమ్మని చెప్పుచుంట నీకుగాదు. హోహో! సత్రములోక సత్రములోక" అని సుందరరావన బుడబుక్కలవాడు మాటాడక ప్రక్కయింటికి పోయెను. తరువాత సుందరరావు యుత్తరమిట్లు చదివెను.

"సుందరరావూ!

నీవు మాయునికి దెబ్బలుతిని కొల్లకొనుచున్నను ఇంత వఱకు నీతో బోరాటకు మా సనాతనము లేక యున్నారకొంటిమి. ఇక్కడ నర్వసిద్ధముగా నుంటిమి. నీచాతుర్యము జూపుము. నేంటిరేయి నిస్సిగ్గుగా లాల్ చందనాగ్రహారము దోంచుకొనదలంచితిమి. నేఱక నీవటులతో వచ్చి నీదర్శన భాగ్యము మాకుంగలుగఁజేయుము. నా కగ్రబట్ల యట్లైన నీయిష్టమువచ్చినన్ని ప్రయత్నములు జేసికొమ్ము. ప్రయత్నలోప మొనరించితినని విచారించకుము. నేంటిరాత్రి దోచుకొనిన ద్రవ్యమెల్ల బీదలకు దానము సేయ నెంచితిని. నీకు ధైర్యమున్న — శక్తియున్న — లాల్ చందనను గాపాడుము. నిన్నింక మాత్ర మింటబడి యుండనీయము. నీవు వేయిమందితో వచ్చినను నేను వెఱువను. ఇందు నేను దిగ్విజయమునుగాంచి నీ కవమానము కూర్తును.

వీరేంద్రకేసరి"

అట్లన్న యుత్తరమును జదివి యొక్కనిముషమాగి కామేశ్వరరావును గాంచి యిట్లనియెను.

"అయ్యా! నే సిప్పు డొకనూరు చామర్లకోట వెడలి వచ్చెదను. అక్కడ నేమియు పని లేదు. ఒకగంటమాత్ర మక్కడుండి వచ్చెదను. మీ రీలోపున లాల్‌చంద్‌గృహమున కరిగి వానియావ ద్వస్తువు దాఁచుకొమ్మని హెచ్చరింపుఁడు. తరువాత మనరక్షకభటులనెల్ల దూరదూరములందుంచి యాయిల్లు చోరగ్రస్తముగాకుండ, గాపాడుట కాజ్ఞ యిండు. నేను వెంటనే వచ్చెదను. ఇది యార్భాటమేగాని మఱియొకటి కాదు. మనలను భయపెట్టుటకై యిట్లు వ్రాసి యున్నాఁడు. ఇంతబహిరంగముగా మనకుఁదెలియఁజేసి యాతఁ డంతపని చేయఁగలఁడా? మూతము. మీరు మీపనిమీఁద వెడలుఁడు. నే నత్యంతశీఘ్రముగా వచ్చెదను" అని సుందరరావు ద్విచక్రశకటముపై వెడలిపోయెను. ఆవెనుక నే కామేశ్వరరావు వెడలిపోయెను. ఆసమయమునసే బుడబుక్కలవాఁడు మఱల వెనుకకుఁ దిరిగి యింకొకయింటికి బోవుచుండెను. అతఁ డీవాక్యము లాలించెనో లేదో తెలియదు. అతని కీవాక్యములతోఁ బని యేమిగలదు? అందువలన నాతని కేమిలాభమున్నది?

తీసియున్న వీథితలుపు బిగించుటకై సుందరరావుగారి భార్య వచ్చుచుండెను. బుడబుక్కలవాఁ డామెను గాంచి

యా యింటిముంగల కరిగి "అంబాపలుకు జగదంబాపలుకు మీరొక కార్యంతల్చారు. ఆకార్యం పడమటిముఖముగా వెడితే జరుగుతుంది—(వాయించి)కాని కష్టము. జయము తప్పదమ్మా! జయము తప్పదమ్మా! శుభదేవతలు మిమ్ము చూస్తున్నారు. మీయజమాని కష్టములోనున్నారు. వారి క్కడికి వెళ్ళకుండా చేస్తే మేలవుతాది- మేలవుతాది- లేక పోతే చిక్కులొస్తాయి- కాళీ- పలుకు- పలుకు- మహాం కాళీ- (వాయించును.)

బుడబుక్కలవానిని గాంచి సుందరరావుగారిభార్య లోనికరిగి దోసిలితో బియ్యమును దెచ్చి బిచ్చమిడబోయెను. వాఁడా బిచ్చము గైకొనక యేమేమియో చెప్పుచు నొక వస్త్రమిమ్మని కోరెను. వస్త్రము లేదని యామె యెంత చెప్పినను వాఁడు వినక పదేపదే యాచించుచుంటచే మనసుకరగి చినిఁగినచొక్కా యేదియైన నీయవలయునని తనభర్తగది లోనికరిగెను.

ఇదివఱకే యొకదుర్మార్గుఁడాగదిలో నెట్లో ప్రవేశించి యాగదినంతయు సవరించి వెడలుటకు సిద్ధముగానుండెను. వాని నాయిల్లాలు గాంచి "దొంగ దొంగ" యని యఱచెను. ఆదొంగయు నామెనొక్క చఱపుఁజఱచి గబగబవీధి లోనుండియే పాఱిపోయెను. బుడబుక్కలవాఁ డడ్డగొనఁబోయెను గాని లాభించినదికాదు. ఇరుగుపొరుగువా రాకేకలు

కని విసవిస వచ్చిరిగాని యీలోపుననే యాచోరుఁ డెగిరిపోయెను. బుడబుక్కలవాఁడు నిష్ప్రయాణుఁడై వెడలిపోయెను.

సుందరరావొకపావుగంటలో ద్విచక్రశకటముపై చామర్లకోటవెడలి రక్షకభటాలయమునకరిగి యొకభటుని వెంటఁబెట్టుకొని శ్రీపురుషోత్తమరావుగారి గృహమున కరిగెను. ద్వారముచెంతనున్న సేవకునిఁ గాంచి "పురుషోత్తమరావుగారున్నారా?" అని సుందరరావు ప్రశ్నించెను. "ఉన్నా" రని సేవకుఁడు చెప్పగనే సుందరరావుగారు తనవిలాసమును దెలియఁజేయు చీటీనొకటి సేవకుని చేతిలోనికి బంపి రక్షకభటునిఁబొమ్మని యానతిచ్చెను. ఇంతలో సేవకుఁడువచ్చి "లోనికి దయసేయుఁ" డని సుందరరావుగారిని దీసికొనిపోయెను.

పురుషోత్తమరావు మంచముపైఁ బరుండియుండెను. నిర్దాక్షిణ్యహృదయులగుదస్యులాతని జావమోదినట్లున్నారు. పాపము చాల చిక్కిపోయినట్లున్నారు. ఒకరినొకరు పలుకరించుకొనుట యైనపిమ్మట యిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

సుం—అయ్యా! మిమ్ముదోఁచుకున్నవారే నాకనుమానముగానున్నవారని మీకెట్లనుమానముగలిగినది ?

పురు—మమ్ము మువ్వురనుఁగూడ దోచుకొనినపిమ్మట బంధించిరి. ఆతరువాత 'మననాయకుండగు వీరేంద్రకేసరి చెంతకు దోడ్కొనిపోద'మని వారిలోవారనుకొనిరి. మా కానాటితో నాయుర్దాయము సరియని యనుకొంటిమి. ఇం

తలో వీరేంద్రకేసరియె యటకు వచ్చెను. ఆతఁ డేకళనుండె నోగాని నాకట్లన్నియు చెప్పి నాపేరడిగి, నాయూరడిగి, నా యాదాయమడిగి, నాసంతాన మడిగి యెన్నెన్నియో ప్రశ్నించి నానివాసస్థానములన్నియు విని తుదకిట్లనియెను.

"పురుషోత్తమరాఘవుగారూ! మీయుదంత మంతయు మాకు జాగ్రత్తగా తెలుపుచునేయున్నది. మీయట్టి సామాన్యసంసారులను దోఁచుకొనవలయునని గాదు మాయుద్దేశము బీదజనుల నేడ్పించి వారియావదాస్తియు 'వడ్డి' క్రింద నపహరించి భాగ్యవంతులైన వర్తకులను, మారువాడీలను దోఁచి బీదలకు దానమొనరించుటకై నే నీవ్యాపారప్రవృత్తి నవలంబించితిని. తక్కినవిషయములు మీకిప్పుడు చెప్పవలసినపని లేదు. మీరు పోలీసుశాఖలో బనిచేయుచుండిరి గాన మీయాస్తి మీకిచ్చుట కంగీకారము లేదు. ఇంకముందు మీయుద్యోగము విడిచిపెట్టి యొకవత్సరము మాకునమ్మకముగా నడచుకొంటిరేని వడ్డితో మీయాస్తి మీకొసంగెదను. అంతవఱకు మీయర్ధాంగియు, మీబావయు గూడ మాచెంతనే యుండవలయును. ఆమెను నాసోదరియట్లు గాపాడెదను. పోలీసువారితో మీరేమాత్రము గూడినను మీయాశలన్నియు నడుగంటిన వనుమాటయే. మీయాయుర్దాయము సరి. మీ రెప్పుడైనను దైవవశంబున సుందరరాఘవుల గలసికొంటిరేని నీమితుల్లు క్షేమముగా నున్నారని దెల్పుము. ఇప్పటికి నీవొక్కడవే నీయూరునకుఁ

బోయి పీఠేంద్రదకే. రిషస్థ్రభావమును పిల్లడిచేయుము. సంవత్సరము పరకు నూరుకాసుకుల సమ్మాసముగా వర్తించి, వడ్డీతో సీయాస్తిని, కనుక గుండుతో సెమస్థాసగిని, సీబావను వెంటంగొనిపొమ్ము" అని చెప్పి నా పోయిన యాస్తి నంతయు జూపితో [illegible] బడి [illegible] మొగ్గి వారు వెడలిపోయిరి. [illegible] మా జెప్పినా [illegible] యనుకొనుటకేమి యత్యంతనమంచును.

సుంద—అగును. ఆ [illegible] నిశ్చయముగా వారే. సందేహము లేదు. ఎతండే బీద [illegible] యయమునం గనికరముగల వాండు. ఆతండు కులగుల ప్రత్యాహారి యని ప్రతీతి అట్టియెడ నాతండు హంతకుండని ప్రబలమైన సాక్ష్యములు వచ్చుచున్నవి. దానికితోడ దానుండు [illegible] తప్పించుకొనిపోయెను. ఆయువ [illegible] నేండే [illegible] నా కొక యుత్తరము వచ్చినది. [illegible] మేయిమి నుదహారింపఁబడియుండలేదు. ఇంక మీ [illegible] బాధించుటకై నేను బ్రయత్నించెదను సరే! దానికేమి గాని మీపోయిన యాస్తి యెంత?

పురు—నా భార్య యొడలిపై సుమారు మూండు వేల రూపాయీలనగలు. నా చేతనున్న రొక్క మొకవందరూపాయలు. నె 1 కి 100 కి 0-8-0 ధర్మవడ్డితో పత్రరాంతము దిచ్చెదనని చెప్పినాండు.

7

సుంద—అట్లయిన మీరు భాగ్యవంతులవలె నుంటిరే.

పురు—మా కంత భాగ్య మెక్కడిది. ఆవస్త్రములు మావి కావు. పుట్టింట జరుగు వివాహమునకై వెడలుటకు నిరుగుపొరుగువారిచేత మా యాబిడ యెరవు దెచ్చినది.

సుంద—అయ్యయ్యో! అట్లయిన నాసంగతి యాతని కెఱింగింపకపోయిరా?

పురు—ఆతఁడంతధర్మముగా మాట్లాడునప్పుడు చెప్పకూరకుందునా? ఎన్ని చెప్పినను సరే ఎన్ని చేసినను సరియే—సంవత్సరమునకు కడుగవలదని హెచ్చరించినాఁడు.

సుంద—అట్లయిన మీ రిప్పు డేమి చేయఁదలంచితిరి?

పురు—చేయుట కేమున్నది? నాకు స్వస్థతకలుగఁగనే వారిపైకి దాడి వెడలవలయునని యున్నది.

సుంద—మంచి యుద్దేశము. నన్నటకు బిలిపించినవిషయమేమి?

పురు—నేను పోలీసువారితో మాట్లాడుదునో లేదో గమనించుటకై వారు నిత్యమును వచ్చుచున్నట్లున్నది. నేను లేచుట కశక్తివంతుండనై యున్నాను. వాఁ డెవ్వఁడో మీరు గనిపెట్టఁగలరనియు, అటుపిమ్మట మేమొనర్చిన బాగుండునో యాలోచించి యట్లొనర్తురనియు బిలిపించితిని.

సుంద—మీ కాయనుమాన మెట్లు గలిగినది?

పుర — పోలీసుశాఖలో మరల ప్రవేశింపవలదని హెచ్చరించినవాఁడు నేను ప్రవేశింతునో? ప్రవేశింపనో? గమనింపకుండ నుండఁగలఁడా? అతఁడో — అతనియనుచరుఁడో — ప్రచ్ఛన్నవేషధారుఁడై నన్నుఁ గనిపెట్టుకొనియే యున్నను నాకు బలమైన దెబ్బలు తగులుటచే లంఘనము లేకుండ బోవుచున్నది గాని లేకున్న నేనే గమనించియుందును.

సుంద — పురుషోత్తమరావుగారూ! మీసంగతియంతయు దెలిసినది. మీరు కొంతకాలమువఱకు మరల పోలీసుశాఖలో ప్రవేశింపనట్లు నటించుచుండుట నాకు వార్తాపత్రికలవలనఁ దెలియఁబడియుండఁగా మీరు జెప్పిన వీరేంద్రకేసరి నేఁడు మాపోలీసువారికొకబహిరంగలేఖ వ్రాసియున్నాఁడు. అందు నేఁటి రేయి యెంతమంది రక్షింపఁదలఁచుకొన్నను పరవాలేదు లాల్ చందుగృహము దోఁచఁదీసుదుననియు, మగవాండ్రైనచో లాల్ చందును రక్షింపుఁడనియు వ్రాసియున్నాఁడు. వాఁడు బెదరించినంతమాత్రమున వెనుకంజవేయువాఁడను గాను. మీయుత్తరముఁజూచి యిటు వచ్చితిని గాని యక్కడ చేయవలసినపనులు విశేషముగా నున్నవి. మీవలనఁ గొన్నిరహస్యములు బయటఁబడినవి. నే నిప్పటికి వెడలి యచ్చటి వ్యవహారమును జూచుకొని మరల రేపు వచ్చెదను. వారముదినములలో దగినయేర్పాటులన్నియు గావించుకొని వారిని బట్టుటకై వెడలుదము. ఇప్పటికి నాకు సెలవొసంగుఁడు.

పురు—చిత్రము. కాని యొకసంగతి. వారి లక్షణములు గమనించి వారు సామాన్యముగాఁ జేఁజిక్కువారుగాఁ గానరారు. త్వరపడుటవలన బ్రమాదమున్నది. నాకుఁ గూడ నెమ్మదించువఱకుఁ దమరోపిక బట్టుఁడు. ఇంతలో మించినదేమి? ఆఱుమాసముల నుండి లేని తొందఱ నేఁట రేపటనే వచ్చినదా? వారము పదిదినములలో నాకు నెమ్మదించునని వైద్యుం డనుచున్నాఁడు. తరువాత మనము సంప్రదించుకొని వెడలుట మంచిదని నా యభిప్రాయము. ఏమందురు?

సుంద—అట్లే చేయవచ్చును ఒకరికొకరు తోడుగా నుండు టెందులకైనను మంచిదే గాని యీరహస్యోదంత మితరులకుఁ దెలియనీయకుఁడు. మూఁడవచెవికి రహస్యము దెలిసినచో ముల్లోకములకును దెలియుట కవకాశ మున్నది. నాకింక సెలవొసంగుఁడు. రేపుగాని యెల్లుండి గాని తప్పక వచ్చి మీరు చెప్పినట్లు ప్రయత్నించెదను.

అని పురుషోత్తమరావు చెంత సెలవుదీసికొని సుందరరావు వీధిలోనికి వచ్చి వెడలుటకై ద్విచక్రశకట మారోహింపఁ బోయెను. కాని రెండు చక్రములలోనను గూడ గాలియున్నట్లు కనఁబడదు. వెంటనే గాలిఁగొట్టి చూచెను. నిలువలేదు. ఎందుచేత నిలుచుట లేదో చూచి, దాని కేమైనఁ జిల్లులుపడినచో నతికి పిమ్మట గాలిఁగొట్టి వెడలుటకుఁ దగిన

యవకాశము లేదు. అప్పటికే రాత్రి యేడుగంటలైనది. ద్విచక్రశకటము జిల్లులుపడినమాట యథార్థము. అనఁగా వీరేంద్రకేసరి జట్కాలో నివాఁ డెవ్వఁడో తా నిక్కడకు వచ్చినట్లు కనిపెట్టియుండు ననునను మాన మాతనికి బొడమినది. కాని యాతఁ డెవ్వఁడో గనిపెట్టుటకుఁ దగిన యవకాశ మిప్పుడు లేదు. పురుషోత్తమరావుసందియము నిర్మూలకమైనది గాదని నిశ్చయించుకొని భటులలో నొకరిని పురుషోత్తమరావుతో నాసంగతి యంతయుఁ జెప్పి భటుల వచ్చి యాగృహస్థుని బట్టుకొని బంధించితిరెను. భయపడకుమని పురుషోత్తమరావునకు ధైర్యము నుపదేశించి యింటిలోనికి వచ్చి యాశకటముతో బోలీసుస్టేషనునకుఁ బోయి యచ్చట రక్షకభటునకా శకటము నొసఁగి సంగతియంతయు జెప్పి పెద్దాపురములో దమ గృహమున కాబండి తేవలయునని బంట్రౌతుని యాజ్ఞాపించి, యొక జట్కాబండిని బిలిపించి దానిపై సుందరరావు పెద్దాపురమునకు బయలుదేరెను.

జట్కాబండి గ్రామమును విడచి రాజబాటపైకి వచ్చినది. నోటిలో శిగయున్నను బండి చురుకుఁగా దోలుమని సుందరరావు జట్కావాలా కాజ్ఞాపించెను. వాఁడును చిత్తమని గుఱ్ఱము నదలించెను. నిమిషములో ముందుఁ బోవుచున్న బండ్లను గలసికొనెను. బండివాఁ డంతతోఁ దృప్తి వహింపక నాబండ్లను దప్పింపవలయునని తనబండి నెడమ చేతివైపునకుఁ బట్టి చుఱుక్కున కంచీతో గుఱ్ఱమును గొట్టెను.

ఈ బండ్ల కెదురుగా నైదాఱుబండ్లు వచ్చుచున్నవి. సుందరరావుగా రున్నబండికి ముం దైదాఱుబండ్లు నడచుచున్నవి. తనబండిని దప్పించుటకై బండివాఁడు విశేషముగా బ్రయత్నించుచునేయుండెను. బండి రాజబాటకుఁ జాలప్రక్కఁగాఁ బరుగెత్తుచునే యున్నది. సుందరరావుగారీ యుడాఫుడి యేమియు గమనించుటయే లేదు. నాఁటిరాత్రి లాల్ చందుగృహమున నిర్వర్తింపవలసినపనులను గూర్చి యాలోచించుచుండెను. నేఁ డాహంతకునిఁ బట్టి తీరవలయునని శపథము నొనర్చుకొనుచుండెను.

ఇంతలో గుఱ్ఱము చాలపెంకిగుఱ్ఱమో—ఏమి జరిగినదో యేమో గాని బండి తప్పించుకొనఁ బోయి స్తంభమునకుఁ దగిలి చటాలున బోరగిలఁ బడినది. బండివాఁ డావలకు సిద్ధముగా నుండెనో యేమో గాని యాతఁ డాబండి పడిపోవునప్పటికె తూముప్రక్కనున్న కాలువలోని కురికెను. బండి తూమునకుఁ దగిలి పల్లములోనికి రెండు మూఁడు మొగ్గలు వైచినది. కట్టు తెగిపోయి గుఱ్ఱము కూడ తప్పించుకొని పాఱిపోయినది. పాపము మన సుందరరావుమాత్ర మాపాయమును దప్పించుకొనలేక—దైవయోగంబున నాపాటునకు గుఱి యయ్యెను.

సుందరరావు బండితోఁ బాటు నొకరాళ్లగుట్టపైఁబడి యింకను బల్లమునకు దొరలిపోయెను. ఒడలెల్ల గొట్టుకొనిపోయెను. స్పృహ తప్పి పడిపోయెను.

బళ్లన్నియు నాగిపోయినవి. పడిపోయినబండిని కొందఱు రాజబాటపైకి దీసిరి. కొందఱు సుందరరావును జేతులపైదీసికొనివచ్చిరి. ఒకరుదీసికొనిరాఁ బలసినయగత్యము లేకుండ బండివాఁడు [illegible] తనంతవాఁడే యీవలకువచ్చెను. బండిచక్రమొకటి విఱిగిపోయెను. సుందరరావునకు విస్తారము దెబ్బలు తగిలెను. ఇతరబళ్ళలోనివా రాతనిఁ బోల్చుకొని వెంటనే బండిపై నెక్కించుకొని పిఠాపురమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి [illegible] విశ్వనాధరావువైద్యాలయమునకు దోడ్కొనిపోయిరి. [illegible] పించి సుందరరావును జూచి యాతని [illegible] నెఱింగించి నెమ్మదిగాఁ జేయుదునని కోరెను. ఇప్పటికి రాత్రి తొమ్మిదిగంటలాయెను. సుందరరావున [illegible] వెంటనే యాబండిలోనిధర్మాత్ములు సుందరరావుగారి గృహమునకరిగి యావృత్తాంతమెఱింగించిరి.

సుందరరావుగారిభార్య యిదివఱకే దస్యునిచే దెబ్బలు [illegible] గట్టి యుపచారములు [illegible] సుందరరావు వచ్చువఱకు వేచియుండిరి [illegible] వచ్చిపడినది. కొంతయుబ్బటనుండి, కొందరు వెంటనే వైద్యాలయమునకరిగిరి. ఇప్పటికిని సుందరరావు సొమ్మసిలియేయుండెను. వైద్యుఁ డింకను కొంతయు సందేహింపకుండ బ్రాందిఁ

ద్రాగించివైచెను సుందరరావాడంబు దెలియకయే యవస్థలో నక్కే పడియుండెను. పాణిభయము మాత్రము రాదని వైద్యు డనుచుండెను గాన నోచదువరీ! లాల్ చందుగృహమున కరుగుదము రమ్ము.

ఏడవ ప్రకరణము.

దీనభావమేమి తిరుపతిశ.

లాల్ చందు మొదటే పిలికి వాండ్లు అంపును నింత బహిరంగముగా దోచి కొందుమని వచ్చిన యుత్తరము జూచి నప్పిమ్మట నెట్లుండి నో యుండకూడదని. సుమారేబది మంది పోలీసు భటులు రేపటి సహాయమును యొసంగి యుండిన వారుయని ధైర్యముతోనే యుండెను గాని యా రాత్రి మొత్తము నిద్రించుచు నిలచుట లేదు. ఉత్తర దాలోపలదూటి లోపుప్పుల యిరుక బిగించి యొక్కొక్కదానికి నాల్గేసి తాళములు బిగించి తన భార్యతోడను, కుమారునితోడను దన పడకగదిలోఁ జేరి భీతిచే నిద్రించుటమాని మెల్లఁగా వారినామస్మరణ జేయుచు గూర్చుండెను. వానితో బాటా తని సతియు గుమారుండును గూడ మేల్కాంచియే యుండిరి

వీధిలో నబినస్పెక్టరుగారు మిక్కిలి కట్టుదిట్టమైన యేర్పాటులు గావించిరి వీధికిరు మొగలయందును గూడ రక్షకభటులను గాపుంచిరి. ఆవీధిని బరులెవ్వరును రాకుండునట్లు

ర్పాటులు గావించిరి. ఎవ్వరా వీధిని వచ్చినను సరియే; తొడలకు దిగువభాగమునఁ దుపాకితో గాల్చివేయుఁ డని కఠినముగా రక్షకభటుల కాజ్ఞాపించెను. పెరటిలోఁ బెక్కుమంది రక్షకభటుల నుంచెను. వీధిలో లెక్కయే లేదు.

రాత్రి పదిగంటలవఱకును సుందరరావుగారికవత్తురో యికవత్తురో యని కామేశ్వరరా వెదురుతెన్నులఁజూచెను. సుందరరా వెంతకును రాలేదు. సుందరరావును దోడ్డానిరమ్మని యొకభటుని బంపించెను. తానుఁ జేసినయేర్పాటు లన్నియుఁ గాంచి తనపై యజమాని సంతోషించునని యతనియాశ. ఇంకొకవిధముగా సుందరరావు రాకుండుటయే సర్వోత్తమమని యనుకొనుచుండెను. కారణ మేమనఁగా? పైయజమాని వచ్చినచో దస్యులఁబట్టినగౌరవ మాతనికి దక్కును. ఆయాస మాతనికి దక్కును. అతఁడే రాకున్నచో దస్యులనుబట్టినగౌరవ మీతనికే దక్కును. అప్పు డాయాసమునకుఁ దగినఫలం బగపడును. వేతనాభివృద్ధి యగును. దొంగతనమువానివలన బహుమానము వచ్చును. ఇంతయాస్తి చోరగ్రస్తముగాకుండఁ గాపాడినవానికి లాల్ చందుమాత్ర మూరకొనునా? కొంచెమో గొప్పదో బహుమాన మిచ్చియే తీరును. ఇట్టియాశలఁగొని తన పై యధికారి రాకుండ నుండవలయుననియే మనములో నాతఁడు వేయిదేవుళ్ళకు మ్రొక్కుకొనుచునే యుండెను. ఆశాపిశాచము చాలచెడ్డది.

ఇంతలో సుందరరావుగారికొఱకు కలిగిన రక్షకభటుండు వచ్చి సుందరరావుగారికి సంభవించినయాపద జెప్పెను. కామేశ్వరరావాసంగతి విని దైవయోగమునకు విచారించి సుందరరావు లేనిలోపము కనబడకుండఁ జేయువలయునని యాతఁడు నిశ్చయించుకొనెను. ఆవెంటనే ప్రతిరక్షకభటునిఁ గూడ హెచ్చరించెను. చోరు లరుదెంచుసమయము గావచ్చినది సిద్ధముగానుండుఁడని యందఱను హెచ్చరించి తానును సిద్ధముగానుండెను. సరిగా సర్ధరాత్రి కా చోరు లరుదెంతురని వారియాశ.

ఇంకొకగంట యాళ్లే యతిక్రమించినది. తమయోగ్యాటులన్నియు గ్రహించి కట్టుబడి పోవుదుమేమో యను భయమున నాఁటికాదస్యులు రారని రక్షకభటులెల్లరును సం[illegible] హావహించిరి. కామేశ్వరరావుగూడ యిటుతలంచి యొకించో జలితకిలబడియెను. ఏమో? నిజముగా వారలు దలంచి రాఁ దలఁచుకొననేదేమో? లేక పోలీసువారేమనుటకై యాతఁడాలస్యముగా వచ్చునో మన కెట్లు తెలియును?

ఉన్నట్లుండి లాల్ చంద్రు లోపలనుండి కేవ్వన నార్చెను. ఆప్రాంతములఁ దిరుఁగుచున్న సబినస్పెక్టరు రాయార్పు విని నిర్ఘాంతపడిపోయెను. ఇంతలో లాల్ చందేడ్చుచు వీధి తలుపులుదెఱచి "దొంగలు, దొంగలు. నా సర్వస్వమును దోఁచుకొనిపోయి" రని గోలఁబెట్టెను. పోలీసువారెల్ల గుడి

మీరందఱు బొమ్మలవలె కదలక మెదలక యట్లెయుండిపోయిరి. వారెఱుంగకుండఁగనే వారివారి యాయుధములు చల్లఁగా భూమిపై కొఱగినవి. కామేశ్వరరా వాశ్చర్యభరితుఁడై యుండి నిముషమాగి లాల్ చందును సమీపించి యించుకోదార్చి “యేమిజరిగినది. దస్యులెట్లు లోపల బ్రవేశించి” రని యడిగెను.

“[illegible] చూడఁ గోయితిని [illegible] మాయార్భాటములు గాంచి [illegible] నాస్వప్నముతో నేనూహించుకొని నట్లు నాసొమ్మెల్ల [illegible] తాలూకాకచేరీలో భద్రప ఱచుకొనిన నాకీనష్టము రాకుండనుండియుండును. ఇంతలో నాసాక్షిసంబంధ [illegible] కాపాడెదమని యనుటచే ‘[illegible] గదా? భయమే’ మని బుద్ధిలేక నేనట్లు మోసపోయితిని. నాడైపోయితిని. మీరు కూడ దొంగలలోనివారే గావలయును. లేకున్న వారట్లు లోపలప్రవేశించి నా [illegible] దోచుకొనిపోవుచుండ చేతకానివారివలె మీ రూరకుండఁగలరా? మీరు రాక న్న నా దొం[illegible] నానియైనఁ బోకుండ నుండియుండును.”అని యాతఁ డూరక వాపోవదొడంగెను.

కామేశ్వరరావు లాల్ చందును మరల నూరడించి దస్యులెట్లు లోనికివచ్చిరని యడిగెను.

"వారు మిమ్ముఁ జేతకాని వారిగాఁ జేసివైచినారు. మీరు కేవలము దృష్టిపిడతలే. మీరిట్లు వీథులలోఁబడి యేడ్చుచుండ వారింటిపైఁ బెంకులుదీసి తడకగోసి చల్లఁగా ముగ్వ్వురుమాత్ర మింటిలోనికి దిగి పిస్తోళ్ళఁజూపి మాటాడినఁ గాల్చివేయుదుమని బెదరించిరి. ప్రాణములపైఁ దీపిచే మేము మాటాడక మిడుతమిడుతఁ జూచితిమి. వెంటనే యొకఁడు మానోట గుడ్డలు గుక్కి మాచేతులు వెనుకకు విఱచి కట్టెను. అంతయునైన వెనుక సొమ్మెక్కడ నున్నదో జూపింపుమని నిర్బంధించిరి. మేము మాటాడక సొమ్ముజూపింపక ట్టుచే నిలువబడితిమి. ఒకదొంగ నిర్దాక్షిణ్యస్వభావుఁడగు దురంతముగా నాసుతుని [illegible] మాభార్యవక్షస్థలముపై కత్తి [illegible] సొమ్ము జూపెదవా? [illegible] జంపెదనా? అని యడిగెను. అప్పటికిని నేను మొండికెత్తి మాటాడలేదు. నాభార్య యంతట మా దారుణావస్థను జూడఁజాలక సొమ్ము జూపించెను. ఇనుపపెట్టెతాళము తెచ్చివైచెను. ఇనుపపెట్టె తెఱచి యందున్న [illegible] వస్తువులన్నియు దరలించుకొని, సొమ్మంతయు బట్టుకొని [illegible] బట్టుకొని వచ్చినత్రోవనే ఆముచ్చులు అరనిముషములో నంతర్ధానమై పోయిరి. వారందఱును విడలినపిమ్మట మే మొకరిసహాయమున నొకరము కట్లు విప్పుకొని నోట గుడ్డలుదీసి మార్చితిమి. ఏమిలాభము? "దొంగచచ్చిన యాఱునెలలకు

"గుక్కు బొయ్యి" మని యార్చినట్లు వారు విడలిన పావుగం
ట కాల్చితిమి. మే మార్చినపిమ్మట మీరు గండ్లు తెఱచితిరి.
ఇంత జేసిన వా రొక్కరిద్దఱు నింటిపై నుంచిన నాకిట్టియవస్థయు
వచ్చునా? ఆ తెలివితేటలు నాకును లేకపోయినవి. నాకంటె
ప్రజ్ఞాశాలురనుకొని [illegible] కును లేకపోయినవి!
నాదురదృష్టవశంబున సుందరరామయ్యగారు రాకున్నట్లున్నది వా
రరుదెంచినచో నట్టియేర్పాటు చేసియుందురేమో?
ఇంకిప్పుడెంతయేడ్చిన నేమిలాభము?. నాగతి తుదకిట్లైన
ది." అని యాతఁడు మారక యూఁడదానివోలె విచారింపఁ
జొచ్చెను.

పోలీసువారింకిప్పుడేమి చేయఁగలుగుదురు? దొంగ
లింకను నింటిపైఁ గూర్చుంటిరా? అప్పుడా యిల్లు పరిశోధిం
చుటకై పోలీసువారు లోనికరిగిరి. లాల్ చందు చెప్పినట్లా
తన్నిపడకగదికిఁ బైన మిగుల సులభముగా మనుజుఁడు దూరు
టకు దగినంతవఱకు మిద్దెత గోసి వేయఁబడియున్నది. అచ్చట
నుండి బలమైన త్రాడొకటి వ్రేలాడుచున్నది. కాంతారా
వొకని నా త్రాడుగుండ బైకి బంపించెను. వాఁడు మిగుల
ధైర్యముతో బైకి పోయి చూచెను. అచ్చ టెవ్వరును
లేరు.

వారెల్లరదియేదియో మాయయని దలంచిరి. నిజ
మే. మాయగాకున్న నిదియేమగును? ఏమి జరిగినదో?

ఎట్లు జరిగినదో? యేమో యూహించుట కవకాశము సాధ్య పడుట లేదు గాని లాల్ చందు ద్రవ్యమునంతయు నపహరింపఁ బడిపోయినది.

కామే—చందూ! మీరెల్ల నీగదిలోఁ బరుండి నిద్రించుచుంటిరా? మేలుకొని యుంటిరా?

లాల్—మేలుకొనియే యుంటిమి.

కామే—మీరు మేలుకొనియే యున్నచో దొంగలు వెనుక పేళ్ళతడకను గోయుచున్న చప్పు డేల మీకు వినఁ బడలేదు?

లాల్—వినబడక పోవుట మాదోషమా?

కామే—చీమ చిటుకుమనిన మీరు గమనింపవలసిన సమయంబున దస్యులా తడక గోయుచుండ మీరు గమనింపక పోవుట దోషముకాదా? మెలకువగా నున్నవారికి సైతము వినబడకుండ మీఁదతగోయుట కష్టముగాదా? ఏమాత్రమైన ను ధ్వనిగాకుండ నుండునా?

లాల్—వా రింటిపైనుండి వత్తురనుకొంటివా? ఏ గుమ్మమునుండి వచ్చెదరో యని గుమ్మములవైపే చూచు చుంటిమి. ఇంతలో మెఱపు మెరసినట్లొక్కమారుగా బిస్తో ళ్ళతో దస్యులు ప్రత్యక్షమైరి. మాప్రాణములు పైకెగసి పోయినవి. మే మేమిచేయఁగలము?

కామేశ్వరరా వింకేమియు లాల్ చందును బ్రశ్నింపక

హెడ్ కానిస్టేబులును బిలిచి యిట్లనియెను. సందేహము లేదు. ఈ లాలచందుకూడ నిందున గాత్రధారుఁడై యుండవలయును. అట్లుకానిచో బైవాఁడు వచ్చి యింతపని చేయుట కవకాశము లేదు. ఈదౌర్భాగ్యుఁడే యిట్టియుక్తిఁ బన్ని తాకట్టువస్తువు లన్నియు సహరించి, యెందో దాచి, దొంగ లెత్తుకొని పోయిరని యేడ్చి సిరాధారుఁడైనట్లు నటించి దివాలాదేవీవ్రతమాచరించి, చల్లగా దాచిన ధనముతోఁ దనదేశమున కేగి సుఖించవచ్చును గదా యని తలంచి యీ మాయవేషమును బన్నెనే గాని—దస్యు లేమి? బహిరంగముగా దోఁచుకొందుమని నిర్భయముగా నుత్తరము వ్రాసి వ్రాసినట్లు దోఁచుకొనుట యేమి? ఇన్నివిధముల మన మెల్లరము గనిపెట్టుకొని యుండగా జరిగిన విపరీతచర్య జూడఁగా నాశ్చర్యముదయించుచున్నది. నిజముగా నీతఁడు ధనాశాపీడితుఁడై యిట్టి మాయజేసి లోకులెఱుంగకుండుట కిట్టి బహిరంగమైన యుక్తి బన్నియుండును. ఇందలి నిజానిజములు వెల్లడియగువఱకు వీరి నీ యింటినుండి గదలకుండునట్లు రక్షకభటులఁ గాపుంచుము. అని యా కామేశ్వరరా వాజ్ఞాపించెను.

ఆహాహా! సొమ్ముబోయి శోకించుచున్నవారి నా యింటినుండి బయటికి బోరాదని యాజ్ఞాపించు పేటిసబబో పాఠకమహాశయు లూహించుకొందురు గాక.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

బంధితు లెవ్వరు ?

భళ్ళున దెల్లవారుసరి కీఘోరవార్త దుర్వాయువు వోలె గ్రామమం దంతటను వ్యాపించిపోయెను ఎవరికి వారే భయపడుచుండిరి. అంతమంది పోలీసువారు కాపుండియు నొక్కనియిల్లు చోరగ్రస్తముగాకుండ చేయఁజాలక పోయిరి. ఇంక పోలీసువారివలనఁ బ్రజలకేమిలాభము గలదు ? తుపాకులతో, పిస్తోళ్ళతో, స్నిగ్ధకాంతులతో మిలమిలమెఱసిపోవు ఖడ్గరాజములతో, కంటిమీఁద ఱెప్పవేయక రాజభటు లంత శ్రద్ధాభక్తులతో గాచినను లాభము లేకుండఁ బోయినది. ఇంక సామాన్యులగు ప్రజలు వారినుండి తప్పించుకొనఁ గలరా? చాలమంది వలసబోవుట కేర్పాటు లొనరించుకొనుచున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఎవ్వనినోటఁ జూచినను నిదియేగోడబ. ఫకీరు మొదలు భాగ్యశాలివఱకిదియే చింత. లక్షాధికారిమొదలు భిక్షాధికారివఱ కివియే యాలోచనలు. ప్రజల తొట్రుపాటున కంతునుదరియు నున్నట్లు గానవచ్చుట లేదు.

ఇంతట యింకొక వార్తగూడ నిప్పుడిప్పుడే వ్యాపించుచున్నది. ఏమని? అక్కడక్కడ మొత్తముపై గ్రామ మంతయుఁ బదినుండియుజూచుట కనువగు స్థలంబున నేమేని యో

ప్రకటనపత్రిక లంటింపఁబడి యున్నవఁట. తెలిసిన వెంటనే ప్రతివారా పత్రిక యేమియో జూచుటకై వెడలుచుండిరి.

చతురికా! నీవుకూడ నా పత్రిక జూడవలయునని యున్నదా? అట్లయిన రమ్ము. పోలీసు స్టేషనున కెదుట బల్ల కంటింపబడిన ప్రకటనపత్రికఁ జూతము. అది యేమియున్నది?

ప్రకటనపత్రిక.

పురజనుల కొక విజ్ఞాపన—

నేను దొంగతనము వలన జీవింపఁ దలఁచినవాఁడను గాను. నా వలన మీ కెంతమాత్రమును కష్టమపాయమును నెన్నటికిని రాదు. నా శత్రువులను గాని— భాగ్యవంతులను గాని నే నపకారము గావింపఁ దలఁచుకొనలేదు. వడ్డి వ్యాపారము జేయువారి సంగతి నే నెఱుంగుదును. వారిలో నూటికి నెలకు రూపాయకుఁ బైన వడ్డి పుచ్చుకొను వారి నెల్ల నేను బాధించి తీరుదును. హెచ్చు వడ్డి పుచ్చుకొనుటవలన జాల మంది పకీరులైపోయిరి. అట్టివారి నేమియుఁ జేయదలచుకొనలేదు. వారిధనము దోఁచి బీదలకు బాఁచిపెట్టెదను. రూపాయిగాని లోపుగాని వడ్డి తీసుకొను వారి జోలి కెన్నటికిని నేనుపోను. కనుక యిందువిషయమై ప్రజలాందోళనబడి వలవపోవలసిన పనిలేదు. నేను లాల్ చందు చెంతనున్న ధనమెల్ల దోఁచితిని. తాకట్టువస్తువు లపహరించితిని. ఎవరివస్తువులు వారి కందజేయుదును. టపాలో నెవరివస్తువులు వారికి

వచ్చి చేరును. రేఖమును వచ్చెడి సోమవారమునాఁడు పత్రి మానకు వెనుకనున్న బయలులో బీదలకు బంతి పెట్టఁబడుచు తిని. సరిగా 7 గంటలకు దానములో సంగుట ప్రారంభింపఁ బడును. నన్ను బట్టుటకై పోలీసువారు రాదలఁచినచో రా వచ్చును. చాకచక్యమున్నచో నన్ను బట్టవచ్చును. శనివా రము నాఁటితోయి దొంగవస్తువులు విక్రయించి ప్రజలకండ్ల లో గారమునుగొట్టి భాగ్యశాలియైన బంగారు బలరామ మూర్తి గృహమూడ్చి పెట్టెదను. సిద్ధముగానుండుడని వాని హెచ్చరింపుడు. ఈప్రాంతమున నింకొక దస్యుదళము బయ లుదేరినది గాని దాని నీ పెద్దాపురములో నడుగు బెట్టనీయ ను. ప్రజలెల్లరును హాయిగా గుండెలపై జేతులుంచి నిద్రిం పవచ్చును. మీ కేమియు భయమును లేదు.

"వీరేంద్రకేసరి"

ఇట్లున్న పత్రికనుగాంచి కొందఱు నమ్మిరి. నమ్మించి మోసమొనర్చునని కొందఱనుకొనిరి పలువురు పలువిధము లైన భిన్నాభిప్రాయములతో నుండిరి. ఏదిసత్యమో మేమును జెప్పఁజాలము గాని యానాఁడాపురములో నిట్టిప్రకటనలే చాలవఱకు గంటింపబడినవి. జనులు తండోపతండములుగా వచ్చి యాప్రకటనపత్రికలఁ జదివి యెవరికిదోచిన వ్యాఖ్యా నమును వారు దీసి చెప్పి తాముదీసిన వ్యాఖ్యానమే సరియైన దని యెవరి మతమునకు వారే యనుకొని యట్లే వాదించు

కొనుచు గృహముల కేగుచుండిరి. కొందఱు మునుఁగు పనులున్నను సరియే యెవ్వరును నిండ్లు విడచి బయటికి పోవుట లేదు.

ఈ సంగతి నిట్లుంచి విశ్వనాధరావు వైద్యాలయములో నున్న సుందరరావు నొకమారు చూతమురండు. వైద్యుడొసంగిన బ్రాందిచుక్కతో గడచిన రేయి సుందరరావున కొడలు దెలియని నిదురపట్టినది. కొట్టిన పాముబోలె ప్రపంచ మెఱుంగకుండ నిదురపోయెను. బ్రాంది చేయవలసినపని చేసినది. తెల్లవారునప్పటికి చాలవఱకు శరీరములోని బాధ యుపశమించినది గాని లేచుట కశక్తివంతుండై మాత్ర ముండెను. ప్రాతఃకాలమున మఱల నా వైద్యశిఖామణి లోనికేగి యేమో మందొసంగి, గాయమునకుఁ గట్లుగట్టెను. సుందరరావుగారొక్క క్షణమూరకుండి "ఏమిజరిగిన"దని సమీపముననున్న వారిని బ్రశ్నించెను. వారును సుందరరావు చామర్లకోట వెడలినది మొదలిప్పటివఱకు నడచిన యావద్వృత్తాంతమును బూసగ్రుచ్చినట్లు వచించిరి. సుందరరావావాక్యములాలించి యొక్కనిట్టూర్పు విడచి యిట్లనియెను.

సుంద — బుడబుక్కలవాఁ డేమేమియో జెప్పెను. ఈప్రయాణములో మీకాపదవచ్చునని కూడ చెప్పెను. నే నప్పు డాతనిమాటలు నమ్మలేదు. వాఁడు నిజమైన బుడబుక్కలవాఁడు గాడని నాకిప్పుడు దోఁచుచున్నది. వాఁడు

నిజముగా వీరేంద్రకేసరిగుంపులోని వాఁడగుట కొంతమాత్ర మును సందియము లేదు. కానిచో నాకు రాఁబోవు దురవస్థల నాతఁడెట్లెఱుంగును ?

కామే—ఆబుడబుక్కలవాఁ డేదియో నోటికి వచ్చి నట్లు ప్రేలియుండును గాని వాఁడే వీరేంద్రకేసరి యనుచరు డనుట కవకాశమేమున్నది. వాఁడే మీరనిన ట్లాతని యను చరుఁడై యున్నచో, పురుషోత్తమరావుగృహమున మీ ద్వి చక్రశకటములోని గాలి దీసివేసినవాఁడు, దానికి చిల్లులు బొడిచినవాఁడు, గుఱ్ఱపుబండివాఁడును గూడ వాని యను చరులై యుండితీరవలయును. అట్లైగాకున్న వాఁడు జెప్పిన ట్లెల్లజరుగును. వాని యనుచరు లెంతమంది బహిరంగముగా నూరిలో జరుగుట కిచ్చగింతురా! ఇది యంతయు మన య నుమానముచే మనమనుకొను మాటలేగాని బుడబుక్కల వాని కీగొడవ యేమియు దెలియదని నా యభిప్రాయము. మీరు ప్రయాణమై వచ్చుటగాంచి—మీ రెక్కడకో వెడ లుదురని నిశ్చయించి యేమేమియో జెప్పెను. అట్లుజెప్పుట బుడబుక్కల వాండ్రకును—నూనిగుడ్డలవారికిని—యెరుకల వారికిని—బైరాగులకును స్వభావము అవి నమ్ముట కవ కాశము లేదు. వారు జెప్పినవానిలో జరుగువానికంటె— జరుగనివే యెక్కువయుండును. కావున వాఁడు వీరేంద్రకే సరి యనుచరుఁ డనుట కవకాశము లేదు.

సుంద—అయ్యా! మీమాత్రము దెలియకయే నే నట్లనుమానపడలేదు. కారణములఁగూర్చి మీకిప్పు డేటుం గ జేయవలసిన పనిగూడలేదు గాని నాయనుమానము నన్ను బాధించుచునేయున్నది. నాయింటఁబడిన దొంగయు నా జట్కాలోనివాఁడే. నిన్నటి దొంగతనమునకై బండివానికి లంచమిచ్చి నామఱ్ఱికోటలో రక్షకభటాలయమునకు సమీపములో నుంచిరి. నేను పురుషోత్తమరావుగారితో మాట్లాడుచున్నప్పుడే నాద్విచక్రశకటమును బాడొనరించి—నేను రక్షకభటాలయమునకు వచ్చి "జెట్కా—దెమ్ము"ని యొకభటున కాజ్ఞాపింతునని దలంచి బండి రక్షకభటాలయమున కత్యంత సమీపములో నుంచిరి దూరముగా గవలసినయగత్యము లేకుండ బండి దొరకినదని సంతోషించి నేబంపినభటుఁ డాబండినే దెచ్చియుండును. ఇది యంతయు నూహించుట కప్పుడవకాశమేమున్నది? ఏమైననేమి? వారి యాశయము ఫలించినది నేను వైద్యాలయములో బడితిని. వీరేంద్రకేసరికి జయము లభించినది. కానిమ్ము. శనివారమునాఁడతని చాకచక్య మెట్లు గన్పరుపగలఁడో చూచెదను.

ఈరీతిగ మాట్లాడుకొనుచుండఁగనే యొకబాణమువచ్చి సుందరరావు కూర్చుండియున్న పరుపునకు గ్రుచ్చుకొనిపోను. ఆబాణమునుగాంచి యెల్లరును నిర్ఘాంతపడిపోయి యిటునటు జూచిరి. ఆబాణమేవైపునుండి వచ్చినదో గూడ కనిపెట్టఁ

జాలక పోయిరి. అక్కడ నున్నవారిలో వారికి దెలిసిన వారే. అందఱును దలకొకమూలయును వెదకిరి. బాణమువిడచినవాఁడు మాత్రము గానరాఁడు. అందఱును వీధిలోనికరిగి చూచి చూచి మఱల పెరటిలోనికి వచ్చిరి. అప్పటికిని వారికెట్టిజాడయు గానరాలేను. కొందఱు పెరటిలోనికిని కొందఱు వీధిలోనికి వచ్చినచో దొరకునేమోగాని యంతయునైన వెనుక పెరటిలోనికి వచ్చినచో నాతఁడు దొరకునా? ఇంకావిమయ్యెయందఱును నిస్పృహావహించి లోనికివచ్చి చతికిలంబడిరి. ఆబాణమును దీసి, సుందరరావు చూచెను. దానికొకకాగితము చుట్టఁబడియున్నది. మెల్లగా దానివిప్పి తనలో దానిట్లు చదివెను.

"సుందరరావూ!

నీ సహజాహంకారము నిన్ను బెదరకుండ వీరేంద్రకేసరి పేరింతో సన్నుతి పత్రమునుఘూయించుఁడు మోసము నొనరించుచున్నాఁడవు. నిజమైన వీరేంద్రకేసరికి నీపైఁ గ్రోధ మొంతమాత్రమును లేదు. ఆతఁడు నీకెట్టిద్రోహమును జేయఁడు. నేఁటినుండియు నిజమైన వీరేంద్రకేసరి వ్రాయు నుత్తరములకుఁ గ్రిందగుర్తుంచును. అది గమనింపుము. నాయనుచరులుగాని నేను గాని నిన్నెప్పుడును మోసగింపను. కడచినరేయి యొక దుర్మార్గుఁడు......చెరే ఈ విషయము నీకిప్పుడగత్యము లేదు. కావున విరమించితిని. నా వాక్యములయందు నమ్మ

కముంచి హరిపురుషోత్తమరావును నేఁడే చటాలున బంధిం పుము. తగిన కట్టుదిట్టములో నుంచుము. ఆతఁ డెవ్వఁడో తరువాత చెప్పెదను. హత్యాపరాధకునివిషయమై నేనన్వేషిం పుచుంటిని. నీవుకూడ ప్రయత్నించుము. నీకు మాత్రము సరియైన త్రోవ పట్టుబడునని నాకు నమ్మకము. ఈవిష యమును రహస్యముగా నుంచుము. [కేసరిగుర్తు.]

సింహేంద్రకేసరి.*

సుందరరావున కిప్పుడు మనోవ్యాధి వచ్చినది. ఆతఁ డెన్నియో విధముల నాలోచించెను. హరిపురుషోత్తమ రావు దొంగయా? అట్టివాని నపరాధ రహస్యపరిశోధకు నిగా దొరతనమువారు తెలిసియుందురు? అతఁడు దస్యుఁడే యైనచో చామర్లకోట పోలీసువారు కూడ నాతనికి జేలో పై నమ్మకము గావలయునే. అసంభవము ఆతఁడు నాతో ప్రసం గించుట గాక నా కాతఁ డాచోకీ యిచ్చెను భయంబున నన్నిట్లు ప్రకంపింపఁజేయుచున్నాఁడు. కొమ్ము శనివారముతో నీ తన సన్నిహితారముగునఁ గదా? నాఁడు తెలియుదా యిందలి పరమరహస్యము వీనియొక్క నిట్టూర్పు విడచి చాలవ ఱకు స్వస్థతగా నుండుటచే నాఁటి మధ్యాహ్నమే బండిపై స్వగృహంబున కరిగెను నాఁడే చామర్లకోటనుండి సుందర రావు ద్విచక్రశకటము వచ్చెననియు, బాగుచేయించెదనని యు. బాలకు లూహించియే యుందురు గాన నివ్వలాంశ మును వ్రాయుట లేదు.

మఱునాఁ డెట్టి విశేషములును జరుగలేదు. వీరేంద్ర కేసరి యుత్తరమును గాంచి సుందరరావు త్వరపడలేదు. నాఁటి రేయిగూడ చాలవఱకు గడచిపోయినది. ఇఁకను బాగుగా దెల్లవారలేదు. పాచిపని సేయుటకై దాసివాండ్రరుదెంచుచుండిరి. సుందరరావుగారింటఁ బాఁచిపనిచేయు దాసికూడ యథాసమయమునకే వచ్చినది. ఇంకను సుందరరావుగారింటి నెవ్వరు మేల్కొనలేదు.

దాసి యథాప్రకారముగా మెట్లెక్కుచు నిలువుననుఁ జూచి యేకారణముననో గడగడవణఁకి పోవుచు దుఃఖకరస్వరముతో...ఎ...ఎ...వ...వ...రు...రు...అనెను.

ఎవ్వరును మాటాడలేదు. దానికంటికి స్పష్టముగా నిలువంబడియున్న మానవులు గాన్పించుచుండిరి. ఎట్లో గుండె దిట్టము జేసికొని పలుకరించినది కాని యామానవ్యక్తులేకారణముననో బలుకలేదు. వారు మాటాడక పోవుటచే దాసి మఱింత గడగడ వడఁకిపోవుచు "ఓయమ్మో" అని దిక్కులు పిక్కటిల్లునట్లొక్క యఱపఱచెను. గుమ్మమును దిగి పాఱిపోఁదొడంగెను. ఈ కేకల కిరుగు పొరుగువారును, నింటిలోనివారును గూడ లేచి బిలబిల లాడుచు నీవలకు వచ్చిరి. కొందఱు పాఱిపోవుచున్న దాసిని బట్టుకొని సుందరరావుగారింటికి మరల దోడ్కొని వచ్చిరి.

అట్లువచ్చినవారుగూడ వరుగుపైనున్నవారిని గాంచి "ఎవరువారు" అని పలుకరించిరి. ఎప్పటివలెనే సమాధానము లేదు. ఇప్పుడే తలుపుదెఱచి కండ్లునులిమికొనుచు నీవలకు వచ్చిన సుందరరావుగారుగూడ "ఎవరువారు" అనిరి గాని సమాధానము లేదు.

కొండలు వారిని సమీపించి చూచెను. వారచ్చట నున్న స్తంభమునకుఁ గట్టివేయఁబడియుండిరి. ఱెక్కలు వెనుకకు ఱెచికట్టఁబడి యున్నవి. శిరస్సులుగూడ నా స్తంభమునకంటగట్టఁబడియున్నవి. నోటిగుడ్డలుక్రుక్కఁబడి మూపైనుండి యొకవస్త్రముతో నా స్తంభమునకుఁ గట్టివేయఁబడియుండెను. ఆ వచ్చియుఁగాని వెలుతురులో వారివ్వరో బోల్చుకొనుట కిష్టకార్యము గలుగకుండనున్నది. మఱివారి చరిత్రయేమో తెలిసికొనవలయునని సుందరరావు లోనికరిగి శృంఖలములఁ దెచ్చి వారికట్లన్నియు విప్పి కరములకునుఁ గాళ్ళకునుఁగూడ శృంఖలములఁ దగిల్చి నోటిగుడ్డలఁదీయించి యొక్కొక్కరినొకచో నిలువబెట్టించెను. దాని యట్లార్చి పాటిపోవుట కేమి కారణమో యని ప్రశ్నింపకుండఁగనే యందఱకును దెలిసిపోయినది. ఇంతలో వెలుఁగుగూడ బాగుగావచ్చినది. చదువరీ! వా రివ్వరో బాగుగా బరిశీలించి చూడుము. అందొకనిని మాత్రము బాగుఁగాఁ బోల్చుకొనగలవా? ఏదీ చెప్పుము వాఁడెవ్వఁడో చూతము! సుం

దరరావుగారి ప్రయాణసమయమున జ్యోతిషము జెప్పిన బుడ
బుక్కలవాఁడుగాదా యని యడుగుచుంటివా ? అగును.
వాఁడు బుడబుక్కలవాఁడే. మిగిలినవా రెవ్వరో చూతము.

సుందరరావుగూడ నాబుడబుక్కలవానిఁజూచి నో
ల్చుకొని యొకచిఱునవ్వునవ్వి "అందఱియోగములను జెప్పెడి
నీయోగమిట్లు బట్టినదేమి ?" అని యడిగె. వాఁడేమియు
మాటాడలేదు. తరువాత వానివిషయమై ప్రసంగింపవచ్చు
నని యనుకొని రెండవవానివైపుజూచెను. వాఁడు మనమె
ఱింగినవాఁడే. వాఁడే పెద్దాపురమునకు చామర్లకోటనుండి
బాడిగెకిచ్చిన వాఁడు. వానినేమియుఁ బలుకరింపకయే మూఁడ
వవానివైపు జూచెను. అతఁడెవ్వఁడో ? దొంగలను దోపిడికై
చాటదెబ్బలుతిని మంచమెక్కలినవిన వానికపోషో తనకురావు
వీరే చామర్లకోట నివాసులగు రామస్వామిశాస్త్రులు. వీరు
మాధ్వరును నిచ్చుట చేఁబంధింపఁబడిరని యెవ్వరికిని
దెలియుటలేదు. సుందరరావు గంభీరస్వరముతో "మీరాముఖ్వ
రిచ్చుటేల బంధింపఁబడియుంటిరి ? మిమ్ముల బాధించినవా
రెవ్వరు ?" అని ప్రశ్నించెను. ఎవరిగాని యొక్కరును సమాధాన
మీయలేదు. వారు మాటలతో సమాధానమీయరని సుం
దరరావు గ్రహించెను. తాను జేయవలసినపని జేసినఁగాని
వారు సమాధానమీయరని తలంచి వెంటనే రక్షకభటులకై
వార్తబంపెను.

ఇంతలో నొకవృద్ధుండరుదెంచి యేడ్చుచు సుందరరావు పాదములపైఁబడి "బాబూ! రక్షింపుఁడు. నాకింకెవ్వ రాధారము లేరు. నాకొక్కకుమార్తెమాత్ర మున్నది. దానివలన నేనింత గ్రహించి కుటుంబము జరుపుకొనవలయునని జూచుచుంటిని. మాకర్మ నాఁటిలో నేను పుచ్చుకొనుట మిగుల దోషమే కాని గంజినీళ్లు లేక కన్నబిడ్డ నమ్ముకొను మనస్థితికి బాల్యమిచ్చితిని ఇట్లుండఁ గడచినరాత్రి మూఁడుగంటలవేళ నొక బుడబుక్కలవాఁడు మాయింటికివచ్చి తిరుగుచుండెను. నాబిడ్డ బయటకు రాఁగానే యప్పుడే వెడలిపోయెను. అంతే మరి రాలేదు. చాలసేపటివఱకుఁ జూచితిని ఎంతకును రాలేదు. ఏమాయెనని వీధి లోపల వెదకితిని. ఇంతలో నెవఁడో వచ్చి యీయుత్తరము రెండును నాపైఁబడవైచి తుఱ్ఱున నెగిరిపోయెను.

"ఆయుత్తరము లేమియో నాకుఁ దెలియని మాపొరుగువానికి జూపితిని. అందొక్కటి వ్రాయఁబడి యున్నదట. పసుపుమాత వలదనియు, సుందరరావుగారి కనియు దానిమీఁద వ్రాయఁ బడియున్నదఁట. రెండవదానిలో నాబిడ్డను దీసికొనిపోయిన బుడబుక్కలవాఁడు మాయింటను బాధింపఁబడి యున్నాఁడని మాత్రము వ్రాయఁబడియున్నదఁట. అందుచే తమదర్శన మునకై వచ్చితిని. ఆబుడబుక్కలవానిని శిక్షించి నాపుత్రికను నాకు దయచేయుఁడు. ఇదిగో! ఆయుత్తరములు" అని యా రెండుత్తరములును గూడ నొసంగెను.

సుందరరావు తోఁటదొంగ లిచ్చియున్న యుత్తరమును గాంచెను. అందావృద్ధుఁడు జెప్పినదానికంటె విశేషములు లేవు. గబగబ రెండవయుత్తరము విప్పి తనలోననే చదివి కొని మండిపడుచు—

"దుర్మార్గులారా! మీ రెంతటివారా? మీయాటలు నాచెంత సాగివచ్చునా? ఇంకనైన మీ మీ నిజస్వరూపములు లా మూలాగ్రముగ నెఱింగింపుఁడు. అట్లెఱింగింపకుంటిరేని జాగ్రత. మీ నల్లగుండియలలో నిద్రఁబోయెదను. ఇదివఱకు మీవాండ్రు పాఱిపోయినట్లిఁక మీఁద మీరు పాఱిపోవుట కవకాశము లేదు. ఏమందురు? మీ నిజస్వరూపము నెఱిఁగింతురా? లేదా?" అని యడిగెను.

అయ్యయ్యో! మన సుందరరావమాయకత్వమును గాంచితిరా? ప్రాణములకు దెగించి—మానాభిమానములు మంటగల్పి—సిగ్గుబిడియముల నిగ్రహించి—నీచమగు ద్రవ్యమున కాసించి—దొంగతనమునకు బాల్పడినవారు చెప్పెడి మాటలకు జంకుదురా?—సత్యము వెలిబుత్తురా? చోరున కుండు ధైర్యస్థైర్యము లెట్టివో యింతకాలమునుండి పోలీసు శాఖలోఁ బనిచేయుచున్న సుందరరావెఱుంగఁడా? బెదరింపుల కాదస్యులు లొంగుదురా? మాటలతో జింతకాయలు రాలునా? ఆశీర్వచనము వలన సంతానమాదయించునా? గునపములు గాల్చి గుండెలోఁ గ్రుచ్చిన సంతోషముతో భ

రింతురేగాని—తమ నిజవృత్తాంత మెఱింగింతురా? అట్లెఱింగించినచో వారిచాకచక్యమే మున్నది? దొంగలగుంపులో గలవారిలో నొకరిద్దరు పట్టుబడినను దాము చప్పుబడకేని యంగీకరింతురుగాని తమగుంపుయొక్క చరిత్రమాత్ర మెన్నటికినిం బయలుం జెప్పరు వారి ప్రాణములు వారికి తృణప్రాయములు. ప్రజల నేడ్పించుట మునప బర్వదినమే.

సుందరరావు తన చాతుర్యమంతయుం జూపించెనే గాని వారిచే నొక్కమాటయైన మాట్లాడింపలేకపోయెను. ఎన్ని చేసినను వారు మాట్లాడరనుకొని సుందరరావాగ్రహోద్యుక్త చిత్తుండై వచ్చిన పోలీసువారింగాంచి వీరిని సబుజయిలులో గాక స్టేషనులోనున్న కొట్టులో బంధింపుమనియు, ప్రాణములు బోవుచున్నవనియూర్చినను వారి వృత్తాంత మెఱుంగం జేయువఱకు మంచితీర్థమైన నొసంగవలదనియు, బదిమందికి దక్కువగా బహారా యుంపవలదనియు కఠినముగా నాజ్ఞాపించి శృంఖలములతో గారాగారమున కంపెను.

అట్లు వారినందఱను బంపివైచి సుందరరావావృద్ధుని గాంచి:—

"తాతా! నీబిడ్డ సురక్షితముగానే యున్నది. ఈయుత్తరములోనున్నట్లు బుడబుక్కలవాండే నీకూతును మోసమొనరించి తీసికొని పోదలంచెనుగాని—ఒకధర్మాత్ముండు నీయొక్క—నీబిడ్డయొక్క క్షేమముగోరినవాండది గాంచి-మా

బుడబుక్కలవానిని—వాని యనుచరులను బలాత్కారముగాఁ బట్టి బంధించి నా స్వాధీన మొనరించెను చూచితివి గదా? ఈదుర్మార్గులలో జాలమందింకను పైపైనే యున్న వారఁట. ఈమె స్వేచ్ఛగా యథాప్రకారముగా నీచెంతనే యున్నచో రక్షించుట నీకును, నాకును గూడ దుర్ఘటము. కావున నీపుత్రిక మఱల నీనివాసములకు జిక్కకుండ నీబిడ్డను రక్షించినవాఁడే యెందో యామెను దాచినాఁడఁట. నీవిరోధుల నెల్ల కట్టికొనినపిమ్మట గాని మీతోనయిన మీ కొసంగనని యాతఁడు నా కెఱిఁగించినాఁడు. ఆమె మానప్రాణముల కేమియు భంగమురాకుండఁ గాపాడెదనని యాతఁడు ఘోరప్రమాణ మాచరించుచు మీకు ధైర్యముగొలుపుమని, నన్నిదే హెచ్చరించినాఁడు. నీవు నీపుత్రికకై బెంగ బెట్టుకొనవలసిన పనిలేదు. ఆమె సుఖముగనే యుండును. ఉన్నది. ఒకపక్షముదినములలో నీతనయ నీచెంతకు రావచ్చును. నీవింక వెడలుము" అని సుందరరావనియెను.

ఆ వాక్యములాలించి కాంతమ్మతండ్రి వెడలిపోయెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

శనివారము నాఁటిరాత్రి.

వీరేంద్రకేసరి ప్రకటనపత్రికలో వ్రాసినవిధముగా నాఁటిరాత్రి బంగారు బలరామమూర్తి గృహమును దోఁచు

కొని తిరుగనియు దొంగకి ఘన్నప్రమాపాదించి యాతనిని బట్టి బంధించి తీసికొనియుండెను. సుందరరావు పూర్వక మాలోచించి యేదియో యొక మార్గమునకు వచ్చి సర్వవిధముల నామార్గ మే దగ్గునని బట్టుటకు సాధ్యపడకుండ నుండుటకును అనువగు మార్గముల నన్వేషించగా నిశ్చి బాగాను బలరామ మూర్తి చెంతకుంగి చిక్కిలి కర్తవ్యముగాం దనయాలోచన వెల్లడించెను బలరామమూర్తి యాయాలోచనమంత యును విని ప్రశస్తమని మెచ్చుకొని యట్లు చేసెనచోం దన దరిద్ర్యమున కేమగు ప్రబంధము చేసి సంతసించి యుల్లె జేయుచుని సుందరరావును మెచ్చుకొనెను.

నాంటనే సుందరరావు వెడలి తన పనులన్నియు నిర్వర్తించుకొని రక్షకభటాలయమునకు కరిగి రామేశ్వరరావును బిలిపించి యాతనితో నేమియో మాటలాడి కొలువురు రక్షకభటులను వెంటబెట్టుకొని యెటకో వెడలిపోయెను.

"నిజమే. సుందరరావు చెప్పినన్న తెలివితేటలు నా చెంత లేవు. ఉన్నచో లాల్ చందు ధనమంతచిత్రముగా మాయమైపోగలదా? నేను నిష్కారణ మాతనిపై యనుమానపడి యాతనినే బాధింపందలంచితిని. సుందరరావుగారు మొగము వాంచుకొన్ను చీవాట్లు బెట్టుటచే నూరకబడియుంటిని గాని లేకున్న నేనెంత మూర్ఖునకైన నోడిగట్టుటకు సిద్ధపడితిని గదా? ఇప్పు డీగహాస్యోదంత మా వీరేంద్రకేసరి యె

యుంగుట కవకాశము లేదు. కనుక తప్పక మోసపోయి తీ రును. ఈదెబ్బతో వాని గర్వపరిహారమగును. సాధ్యమైనంత వఱకు ఘాతకుఁడు బంధితుఁడు గూడ గావచ్చును."

ఈ విధముగాఁ గామేశ్వరరా వేమేమియో యను కొనుచుండ నొకఘటుకుఁ డడుదెంచి యాతని కేదియో రహస్యమెఱిఁగించి వెడలిపోయెను. వెంటనే కామేశ్వర రావు గూడ చిఱునవ్వు నవ్వుకొనుచు వెడలిపోయెను.

*　　*　　*　　*

చెప్పవలసిన దేమున్నది ? యథాప్రకారముగా రాత్రి పండ్రెండు గంటలైనది. ఇదివఱకు లాలచందుగృహమును రక్షించుటకుఁ జేసిన యేర్పాటులే బలరామయ్యగృహమును రక్షించుటకును జేసియుండిరి గాని యింకొక నూతన విశేషమేమన గా; నీనూరు గృహములపైఁ గూడ పోలీసు వారు కాపుండిరి. సుందరరావుమాత్ర మప్పుడప్పుడు ద్విచక్రశకటముపై వచ్చుచు బోవుచు నుండెను. ఆతఁ డెక్కడకు బోవుచుండెనో ? ఎక్కడనుండి వచ్చుచుండెనో ? ఎవ్వరికిని దెలియుటలేదు. సుందరరావు సరిగా ద్విచక్రశకటముపైనుండి దిగుసరి కొకబాణము వచ్చి యాతని పాదముల చెంతఁ బడెను సుందరరావు కంగారుపడుచు నాబాణమును దీసి చూచెను. దాని కొకకాగితము జుట్టఁబడియున్నది. అందేమి విశేషమున్నదో చూతమని విప్పి చేతిదీపముతో నలువురకును వినఁబడునట్లిట్లు చదివెను.

"మిత్రోత్తమా !

నా యంత గడసరి లేదనుకొని కట్టుదిగి మోసపోయితిని. వెనుకటిసారివలె మిమ్ము మోసగించి బలరామమూర్తి యొక్క బ్యాంకునోటులను దోచుకొనవచ్చు నని యనుకొనివచ్చితిని గాని ద్రవ్యమెచ్చటను గానంబడక కేవలము నగలు మాత్రము దొరకినవి. అవి నమ్ముకొనుచున్నాను. నమ్ముచో బ్యాంకువల్ల యనని పట్టిపైనూరు రూపాయలు సంపాదింతును గాని మీరాకట్టు బడకుండగనే మూటలెత్తి జక్కబెట్టితిని. వృథాయాసమే యైనది నా కొప్పుడుతో నామిత్రుని నామముననే రక్షించితిని. నా యుద్యోగకారణమున నేనెక్కడికి చేరుపెనుకొని పోవుచున్నాను. నేను వచ్చినట్లు నీకు దృష్టాంతముగా నుంచుటకై చిత్రపటము బ్యాంకునోటు పోలిసి. తరువాత ముత్యాల సంపెంగ నేయుమీదను, నాకున్నయింటి కేమి రావచ్చును బలరామమూర్తికి నైన్యముపదేశింపుము. నీకే నేనెంత కాలము నకు బరాభవింపబడితిని ఇంక నాయునికి నీకు తెలియుచు. సెలవు. (గుర్తు) నరేంద్రకేసరి"

ఆ యుత్తరము నందఱును జదువుకొనిరి. నరేంద్రకేసరి పరాజయమునకందఱును సంతోషించిరి. దానితో బాటు తెలిసినవారు సుందరరావుగారి యేర్పాటులకుఁ గూడ మిక్కిలి సంతోషించిరి. కాని వర్ణించుటకు వీలులేనన్ని యేర్పాటులొనరించినను నరేంద్రకేసరి బలరామమూర్తిగృహ మెట్లు

చక్కఁబెట్టెనా ? పరులకంటఁబడకుండ నెట్లావలకుఁ బోయెను? ఇనుపపెట్టెలో నున్న చిరాయూవజ్రాల నెట్లు బట్టుకొని పోఁగల్గెను ? ఏమి యీయద్భుతమని యెల్లరాశ్చర్యపడ సాగిరి.

వెంటనే సుందరరావు బలరామమూర్తిని బిలిచి యాం తండింటిలోనుండి రాగానే యాయుత్తరమిచ్చెను. ఆయుత్తరమును గాంచి బలరామమూర్తి యాశ్చర్యభరితుండై బిరబిర సుందరరావుతో లోనికిఁ జూచెను. ఇనుపపెట్టె తెఱచియున్నది. చిరాయూవజ్రాలదృశ్యమై పోయినవి. ఇన్ని కట్టుదిట్టములను లెక్కగొనక వీరేంద్రకేసరి లోనికివచ్చి గృహమెట్లు చక్కఁబెట్టెనా యని యాతండుగూడ నాశ్చర్య పడిపోయెను.

పోలీసువారందఱు నానాధముల నాగృహమును బరిశోధించి చూచిరి. ఎచ్చటను గన్నము లేదు గాని దక్షిణపు వైపున నున్న వసారాతలుపుల పలకలు దీసివేయబడి మనుజుఁడు వచ్చుటకును బోవుటకును దగిన యవకాశముండెను. వీరేంద్రకేసరి యెట్లో సాయంసంధ్యాసమయముననే యొరులు జూడకుండ లోనఁబ్రవేశించి తరువాత పిలుచూచుకొని యిల్లు చక్కఁబెట్టి ద్రవ్యము దొరకకుండుటచే చిరాయూవజ్రాలతో నామార్గమునఁ బోయియుండునని యందఱును నిశ్చయించుకొనిరి. ఏమైననేమి పోలీసువారికి కొంత

పరాభవమును, సింద్రికేసరికి బూర్ణపరాభవమును సిద్ధించు నట్లున్నది. ఇంతవఱకు బలరామమూర్తియదృష్టము బాగున్నట్లున్నది.

"భటులారా! ఈ యుత్తరమును మనము నమ్మదగదు. ఇది మనకొండ్లలో గారము నగ్గొట్టుటకై జేసినపని. ఈ యుత్తరమును గాంచి వాండు వెడలిపోయెనని మన మనుకొనుటకై యిట్లు వ్రాసియున్నాండు. ఇప్పు డొంటిగంట దాటినది. ఇక నాల్గుగంటలలో దెల్లవారును. అంతవఱకు యథాప్రకారముగా మనదీక్ష విడవకుండ మనము గాచి బలరామమూర్తియనుగ్రహమునకుం బాత్రులము గావలయును. మిగుల శ్రద్ధాభక్తులతోం గాచుచుండుండు."

అని హెచ్చరించి సుందరరావు స్వచక్రశకటముపై వెడలిపోయెను.

భటులెల్ల రమితోత్సాహముతో నుండిరి. వారి సంతోషమునకుం బారము లేకుండెను. సింద్రకేసరికి పరాభవమైనది. వారికంతకంటె నింకేమి గావలయును. అందఱును కథలు చెప్పుకొనుచుం గూనిరాగములు దీయుచు వేడుకలవెల్లిలో మునింగి యుండిరి. క్రమక్రమముగా వేగుజుక్క పొడమినది. మఱికొంతసేపటికి ఖరకరుండు తన సహస్రకిరణములతోం దూర్పుదిగ్భాగంబున బయలు దేఱెను. గడచిన రేయి జరిగిన చిత్రములేమియో దెలిసికొనుటకై చాలమంది

వచ్చిరి. వచ్చినవారెల్ల బలరామమూర్తిసొమ్ము పోలే
దని విని పోలీసువారి శక్తిసామర్థ్యములఁ గూర్చి వేవిధముల
బొగడిరి.

ఇప్పటికి సుందరరావుకూడ ద్విచక్రశకటముపై దిరిగి
వచ్చెను.

“నీ యదృష్టము బాగున్నది. భగవంతుఁడు నిన్ను
రక్షించెను. ఇక భయము లేదు. నీయాస్తి నీకు దక్కినది.
చిత్రాయావర్జాలకొఱకై బెగ్గిలకుము. వాని నాత డేమి చేసి
కొనును. వానిని మఱల నీకొసంగెదనని నీ కేంద్రకేసరి
వ్రాసియేయున్నాఁడు. చిత్రాయావర్జాలతో వానికేమి పని
యుండును? వానిని నీకిచ్చివైచుట సందేహము లేదు. రమ్ము.
నీసొమ్ము నీవు దెచ్చుకొనుటకై నావెంట నొక బండిపై
రమ్ము.”

అని వానిని వెంటఁబెట్టుకొని బోవుచుఁ ద్రోవలో
నొకబండి గుదుర్చుకొని తిన్నఁగాఁ దాలూకాకచ్చేరి చెంత
కరిగిరి.

తాలూకాకచ్చేరియొద్ద గూడ చాలమంది పోలీసు
భటు లుండిరి వారీవచ్చెడివారిని గాంచి జయజయధ్వానము
లు మిన్నుగయనార్చుచు మిగుల సంతోషమును జూపిరి. బల
రామమూర్తి పరుగుపరుగున దాలూకాలో నడుగిడి తన
చెంతనున్న తాళముతో నొకతాళము దీసి, సుందరరావు

గారిచే రెండవతాళమును దీయించెను. ఇంతలో దహాశ్శీలు దారుగా రరుదెంచి మూఁడవ తాళమును దీసిరి. వారు మువ్వురును లోనికరిగిరి.

ఇనుప కటకటాల గదిలో నున్న ఇనుపపెట్టెసమీపమున కరిగి——

ఇనుపపెట్టెసమీపమున కరుగుచు:——

"సుందరరావుగారూ! మీరు చాల చాకచక్యమైన వారు. మీరింద్రకేసరి యిట్టి యవమానపఱచి నాద్రవ్యమును నా కొసంగినారు. నేను కృతఘ్నఘాతకుఁడనుగాను. నా కొఱకై గడచినరేయి కష్టపడిన పోలీసువారి కందఱకును బహుమానము లొసంగి సంతోషపెట్టెదను. తమరు నాసంతోషమునకు విఘ్నమాపాదింపకుఁడు." అని బలరామమూర్తి యనెను.

ఇంతలో నాలుతాళములతో బిగింపఁబడి సీలు వేయఁబడియున్న యినుపపెట్టెను వారుముగ్వురును సమీపించిరి. శీలు లేమియుఁ జెడకుండ నుండుటనుగాంచి బలరామమూర్తి హర్షప్రఫుల్లవదనుఁడయ్యెను.

శీళ్ళన్నియు దీసివైచి తనచెంతనున్న తాళములతో దాళములుదీసి, మిగిలిన తాళములు బలరామమూర్తి చెంతనున్నవి దీసికొని తక్కినతాళములు దీసి పెట్టె దెఱచివైచెను. తలుపు దెఱచుటతోడనే సంచులు కంటఁబడినవి. పట్ట

జాలని సంతోషముతో బలరామమూర్తి యా ధనలక్ష్మి నొక్కమారు కౌఁగిలించుకొనవలయుననియు నా సంచులు పెట్టెలో నుండగనే దన రెండుచేతులు లా సంచులపై నుంచి...
...ఏ......మి......ది......ది...... ది......?......
...అనుచు నక్కడనే బడిపోయెను.

తహశ్శీలుదారుగారును సుందరరావును గూడ కంగారు బడుచు "ఏమి? ఏమి?" అనుచు వానిని గూర్చుండబెట్టి యొక సోడాబుడ్డి దెప్పించి యా సోడాతోనే మొగము నక దుడిచి కొంచెముసేపు విసరిరి. బలరామమూర్తి కించుక స్పృహ వచ్చెను.

స్పృహ వచ్చిన వెంటనే బలరామమూర్తి లేచి నూటల నా సంచుల చెంతకరిగి "అమ్మయ్యా! నే నెంత యదృష్ట వంతుడను ఈ ధనముగా స్వాధీనముకాగలదని యనుకొనలేదు" అని యనుచు నొక్కొక్క సంచియే దీసి యీవల బారవైచెను. సంచులలో ద్రవ్యము స్పష్టముగా గానరాదు. సంచులన్నియు గుల్లఁగాఁ బడుచున్నవే యని సందియముతో సుందరరావొకసంచి విప్పిచూచి "హా! ఎంతమోసము" అని యాసంచిని దిమ్మరించెను. అందేమియున్నది? గండ్రయిసుక. దానిని గాంచి తహశ్శీలుదారు గారు బ్రమాన్పడిపోయిరి. బలరామ మూర్తినోటివెంట మాటలేదు. సుందరరావేమియు మాట్లాడకుండగనే యొక్కొక్క సంచియే ద్రిమ్మరించి వైచెను.

అన్ని సంచులలోనను గూడ నిసుకయే యుండెను. సుందరరావాయి పకరుప్పవైఁ జకితిల బడిపోయెను. బలరామమూర్తి విచారమునకు మేరయే లేకుండెను. ఈ మోసమెట్లు జరిగినది ?............

సుందరరావు నేమియు తోఁచకుండఁగనే లేచి యా తాలూకాఫీసు చుట్టును మూడుమార్లు ప్రదక్షిణ మాచరించి వచ్చెను. ఇసుకలో నున్న పాదములన్నియు గుర్తించి చూచెను. ఒక నిచ్చెనదెప్పించి పెంకులపై కెక్కిచూచెను. అంతయు భద్రముగానే యున్నది. ఎక్కడ నొక్కకన్నమైన కానరాదు. దొంగవచ్చినట్లొక జాడయైనను లేదు. అట్లయిన సొమ్మెట్లు పోయినది? సుందరరావు పూరగ వెఱ్ఱిమొగము వైచుకొని చూచుచుండెను.

బలరామమూర్తిగూడ తాలూకా సంతయు జుట్టివచ్చి నిర్విణ్ణుఁడై యున్న సుందరరావును గాంచి—

“ఏమయ్యా! సుందరరావూ! నా పదునాలువేల రూప్యములను, పదివేల రూప్యముల వస్తువులను బోయినట్లేగద! ఒక్కదమ్మిడియైన మిగులలేదసుమాట. ఆహాహా! ఎంతలో నెంతమోసముజరిగినది. నీవుచేసిన యేర్పాటెంతయో బాగున్నదని సంతసించి నాధనమంతయు నిక్కడకుఁ జేర్చితిని. ఎంత పరికించి చూచినను దొంగలు వచ్చిన జాడ యిసుమంతయుఁ గానరాదు. తాళములు తాళములట్లు

నున్నవి. ముద్రలు ముద్రలట్లున్నవి. పెట్టెలోని సొమ్ము మాత్ర మెగిరిపోయినది. వీరేంద్రకేసరి తనకు విజయము గలిగినదని పెట్టెముగము వైచకొని పోవుచు మీకుఁ దెలియఁజేసియే యున్నాఁడు. అతనికి సాధనమున్న సంగతి నిజముగా దెలియదు. ఆసంగతి మీకును సీతారామయ్యనాయుడుగారికిని కామేశ్వరరావుగారికిని, మఱియిరువురు రక్షకభటులకును, బండివానికిని మాత్రమే దెలియును. అట్టియెడ నాద్రవ్యము జోరగ్రస్తమగుట కవకాశమేమున్నది. అసంభవము. వీరేంద్రకేసరి యానిసంతడనియుఁజేసి తీరుననునమ్మకము ప్రజలలో నున్నది గనుక—యీ నేరమాతనిపైకి త్రోసికొనవచ్చునని తలంచి మీ పోలీసువారే నాకిట్లు సర్వాంగక్షౌర మొనర్చిరనుట కేమైన సందియమున్నదా? నిశ్చయముగా మీ పోలీసువారల్ల దీనిలో భాగస్వాములై కాకున్న సాధనము పోవుట కవకాశము లేదు. తప్పక మీరే నాద్రవ్య మపహరించిరి. దీన సందియము లేదు. వీరేంద్రకేసరి కీవిషయ మేమియు దెలియదు. కావున దొంగవేషములన్నియుఁ గట్టిపెట్టి మర్యాదగా నాద్రవ్యమును నా కిప్పింపుఁడు. ఇంకను కాదందురా? ఈవిషయమంతయు శ్రీగోదావరిజిల్లా కలెక్టరుదొరవారి కెఱింగించెదను. శ్రీపోపుదొరగారే మిమ్ము విచారించెదరు. అప్పుడైన న్యాయము బయటకు రాకమానదు. పోలీసువారందఱును గండ్లు దెఱచియుండ—పైవాఁడెవ్వఁడును లోనఁ

ప్రవేశించుట కవకాశము లేకుండ ద్రవ్య మేమైపోయి నది? ఇప్పుడు కవకాశ మేమున్నది? వెలనే సొమ్ము బుర్ర లలోఁబెట్టి యెఱుంగకున్న దొంగతనము వారికి విన్నవించుకొని తీరుదును. ఏమందురు? సొమ్మిచ్చెదరా? నాపని నన్నుఁజేసి కొమ్మందురా" అని బలరామమూర్తి యుగ్రుఁడై పలికెను.

బలరామమూర్తివాక్యము లాలించి సుందరరా వేమియు మాట్లాడజాలకపోయెను. తక్కినవారుగా రేమియో బలరామమూర్తితోఁ [illegible]—

"మిత్రా! మీ రేమియుఁ జెప్పవలదు. కొన్ని తాళములు నా చెంతనున్నవని మీకు తెలియదు. తెలిసిన తాళములే నా చెంతనుంచితి. భూరిసొమ్ము నపహరించు దలంపుననే నన్నింతవఱకు నిచ్చిరిగాదు. నే నప్పుడీపనియు నెఱుంగజాలక పోయితిని. "నీ వెచ్చించిన సొమ్మెక్కడనున్నదని వీరేంద్ర కేసరి యడుగుకొని తీరుచుగాని నీ కెక్కడనుండక నీయింటనుండదే యుండు"మని సుందరరావు నే నఁబోవుననుకొని గంగలోదిగితిని మోసపోయితిని. నేనుగా [illegible] దనచే లోపైనవారు గావుననే నన్నిక్కడ యుంచకుండఁ జేసి నన్నుకముగా నన్ను నట్టేటముంచెను. సందేహము లేదు. ఇరువదినాలుగు గంటలలో నాసొమ్ము నా కొసంగనిచో రిపోర్టిచ్చి తీరుదును," అని బలరామమూర్తి వెడలిపోయెను. అందఱును నిశ్చేష్టులైపోయిరి.

పదియవ ప్రకరణము.

వీరేంద్రకేసరి విపరీతచర్యలు.

శనివారము నాఁటిరాత్రి యట్లు విపరీతముగా మోసపోయిన సుందరరావున కెంతమాత్రమును మనస్తిమితము లేకుండఁ బోయినది. పైపెచ్చు మంధవలాలును జంపిన వాని నన్వేషింప దలంచిన సుందరరావున కాయవకాశమే లభించుట లేదు. "నా కొడుకుని బట్టుకొను విషయమై మీరు జేసిన యేర్పాటులేమి? ఎంతవఱకు ఫలించినవి?" అని దొరతనమువారి చెంతనుండి కాగితము లొకదానిపై నొకటివచ్చిబడుచు నూరక [illegible] గింగిరెత్తించుచుండెను. ఆ విషయమై ప్రయత్నింప నింకొక విషయము బిల్లలపిడుగువలె వచ్చి బడుచుండ పాప మాతఁ డేమిచేయఁగలఁడు? రక్షకభటశాఖలో నొక [illegible], [illegible] నొకఁడును [illegible] చినచో గార్యసిద్ధి యెన్నటికిని గాదని యాతని కిప్పటికి దట్టినది. కాని యట్లు దొరతనమువారికి దెలియజేయఁగలఁడా? అట్లు తెలియఁ జేసినచో నాతనిగౌరవము నిలుచునా? జయశ్రీపట్టాభిషిక్తుఁడు గావలయునని యాతని కెంతయో యభిలాష గలదు. అది మాటలతో వచ్చునట్లు లేదు. ఒక్క విషయంబులను బూర్తిగా మనసుంచి పనిచేయకపోవుటచే యొక్క కార్యమును దుదనెగ్గదయ్యెను. ఒకదాని కొకటి బలమగుచు

న్నది. దానికితోడు బలరామయ్యగారి తమమీఁద నేరస్థాపన మొనరించి జిల్లా కలక్టరుగారి యొద్ద ఫిర్యాదుచేసెను. అది యెల్లబరనామీదయునో తెలియదు ప్రస్తుత మాయపాయమును దప్పించుకొనవలయును. నెత్తిమీఁదనున్న బరువులన్నియు సవ్య ముగా దింపుకొనవలయును. ఈతఁడు ప్రజలలోఁ బడవలయును. ఈసారి కిట్టి సూక్ష్మబుద్ధి గాని ధైర్యము మాత్రముగన్పడు టలేదు. అంతకంటెఁ గీర్తి ... గాంచనుఁబడి పోవుచుండెను. పాప మాతనికి ప్రకృతియంతయు విరోధముగానే యున్న ట్లున్నది. ఈతఁడెవ్వరిని నమ్మకుండక యుండెను. తన చేతి క్రిందఁ బనిచేయువారలనే తాను నమ్మలేకుండెను. నమ్మ లేకుండెనని మనమాతని నిందించుటయేగాని వారి నెట్లు నమ్మఁగలఁడు? నమ్మినందులకు తనవారను నాటిరాత్రి వాని పైని ... జరిగినదా? ... నపకీరి రాకుండ గానే ... సదర్భమున పితానితో ... బట్టుకొని పిమ్మట ... దగిన శిక్షఁ జేసికొని వారిని శిక్షించి తాను దప్పించుకొనవలయునని యాతఁడాలోచించు చుండెను. పిఠాపుర పురరక్షకభటులయం దాతనికి నమ్మ కము లేదు. అందుచే నాదివారమునాఁడే రాజమహేంద్ర వరమునకు స్వయముగా వెడలి యచ్చటి రిజర్వు రక్షకభటాధికా రితో మాట్లాడి యచ్చటివారిని దోడ్కొని రావలయునని యనుకొనెను. వెంటనే బయలుదేఱి వెడలెను. అచ్చటకు

వెడలి యాత్రం డెంత తొందరబడినను మధ్యాహ్నము నాల్గు
గంటలవఱకును దొరగారితో మాట్లాడుటకే సమయము
దొరికినది కాదు. ఎట్లో దొరకినది. తనగోడు వెళ్ళబోసికొని
యొక యేబదిమంది భటులను సహాయముగా బంపించుఁడని
గోరను దొరగారును సీతని దీనచరిత్రము తలఁచి జాలి
పడి యట్లే రక్షకభటులను బంపించెద నని వాగ్దాన మొసం
గెను. వెంటనే భటులను సిద్ధపఱచెను అంతయు సిద్ధమై వీరు
పొగబండిచెంతకు వచ్చునప్పటికి బండి దాటిపోయినది. మ
ఱల దెల్లవారుఝామువఱకు బండిలేదు. అయినను సుందర
రావు చిన్న ప్రవాహవహింపక చలనహేతుశకటములకై వెడ
లెను. అప్పు డద్దికి పరుగుచలనహేతుశకటము లంతగా
లేవు. ఒక్కబండి మాత్రమే తిరుగుచున్నది నాఁడాబండి
గూడ లేకుండ మరమ్మతుగోరినది. ఇం కేమి చేయఁగలఁడు.
పాప ముదయమువఱకు కాగిపోవలసివచ్చినది. సరిగా యుదయ
మారున్నర కొక బండి రాజమహేంద్రవరమునుండి చామర్ల
కోటకు జేరును. అచ్చటినుండి పెద్దాపురమున కొక యర
గంట ప్రయాణము. ఉదయ మేడుగంటలలోపుననే దానము
లన్నియు ముగించుకొనుటకు వీరేంద్రకేసరి కవకాశముండదు.
ఇట్లనుకొని రిజర్వుసైన్యముతో దెల్లవారుఝామున బండికి
సుందరరావు సిద్ధముగానుండెను. సుందరరావుగా రనుకొని
నట్లు పొగబండి సకాలములో రాక యొక్కరగంటమాత్ర

మూలస్యముగా వచ్చెను. ఈబండి రాజమహేంద్రవరములో నొకగంట నిలుచును. మొత్తముమీఁద చామర్లకోట 6½ గంటలకుఁ జేరవలసినది నేఁడే ఏడుగంటలకుఁ జేరును. పోలీసువారితో సుందరరావు పొగబండిలో కూర్చుండెను గాన ఓ చదువరీ! మనము పెద్దాపురములోని ముచ్చటలవలోకింతము రమ్ము.

పొద్దుటియామునందు సరిగా నాలుగున్నరగంటలకు వీరేంద్రకేసరి నిరూపించిన స్థలమునకు బీదవారెల్ల రాదొడంగిరి. బీదవారు గాని వారుకూడ నిచ్చటి ముచ్చట లవలోకింప వలయునను కుతూహలమున జాలమంది వచ్చిరి. ఆస్థలమంతయు బీదలతోడను వారలతోడను కూడ నిండియున్నది. వీరేంద్రకేసరిని జూడవలయునని యందఱు ఉబలాటపడుచుండిరి. ఇంతలో నేదియో యొకవిధమగు ధ్వనియైనది. ఆసద్దణంగునప్పటికి కొకవ్యక్తి జనమధ్యమునుండి చేయెత్తి నిశ్శబ్దముగా నుండవలయునని హెచ్చరించి యంతయు నిశ్శబ్దమైన పిమ్మట నిట్లనియెను.

"బీదలైనవారు నే నిచ్చు దానంబులఁగొని సంతృప్తి వహించుఁడు. ఇప్పుడు మీకు నే నొసంగఁదలచుకొన్న ధనము నా స్వార్జితము. కాని కొంతమీఁదియుఁ గలదు. ఎట్లు గలదాయని మీరు సందియము దోచునేమో చెప్పెద నాలింపుఁడు. మీరెల్ల హెచ్చువడ్డీ లిచ్చినబాపతు. మీరిచ్చిన

వడ్డీలో నూటికి మూఁడుపాళ్ళలాలు చొప్పున ధర్మశాస్త్రీ నిర్ణయించిన యంత కెక్కుడు మీ రెంతెంత మారు వాఁడికిచ్చితిరో యది మీది. తక్కినది నాది. మీ చెంత హెచ్చువడ్డీలు పుచ్చుకొనువారిని మోసగించి యాధనము దెచ్చి మీ కిచ్చుచుంటిని. అట్లు చేయుట కిష్టుడని నాకు దోచినది. ఉన్న ద్రవ్యముతో దృప్తిపడక, కన్యాయంబున కొనికట్టి మిమ్మష్టకష్టములకుఁ బాలుసేయుచి, మీ మ్మెప్పించినవారిని నేనేడిపించితిని. వారి ధనము లాగితిని. నాకు యిప్పటికి నేనెంత గలదో యది నేరుగా నంటితిని తక్కిన సొమ్మంతయు వారి సొమ్ము చెంత నెంతెంత లాగెనో యంతంతయు నా వ్యాపారము నెవరి వారి కొసంగెదను. లాభనష్టముగా తాననుభవించి కనఁబడు సొమ్ము సొమ్ముగలవారి కిఁ గొమ్మ రొసంగెదను. నా యభిప్రాయ మేటికిని నష్టము రాకూడదు. మన మందఱమును బరమేశ్వరుని బిడ్డలము. ఒక రేడ్చుచున్న నొకరు సంతోషించుట కూడదు. నే ననేకజాములకు లోనైన యొక కష్టజీవిని. నేను హెచ్చువడ్డీలవలననే నాశనమైపోతిని. కావుననే నే నిట్టి ప్రతిజ్ఞ చేసితిని. నేను నాకష్టముల కోర్వఁగలనుగాని, బీదల కష్టములఁ గాంచి యోర్వఁజాలను.

సుందరరావుగారి దర్శనభాగ్య మిప్పు డిచ్చుట యెదవునని గంపెడాసతో నుంటిని. కాని నా యాశయ మింకను దీరనదిగాదు. అయినను వారిప్పుడో, యింకనో వచ్చి

తీరెదరు. అదిగో! నన్నుబట్టి దొంగతనము వారికొసంగి ప్రఖ్యాతిగడించవలయునని నవీనస్వప్నము వంటిగు కామేశ్వరరావుగారు తమశిష్యునితో వచ్చేసియే యున్నారు. పాపము సుందరరావుగారు వేసినోపమును బూర్తి చేసియున్నారు. ఏమైన నేమి? నాడు నా మన్ననలు ప్రదర్శించగా చదివిన దే గాని నన్నుం బట్టజాలరు. [illegible] రాజారావు.

"అయ్యా! పోలీసువారి [illegible] లభించి నేను పిలిచిన [illegible] కొని పోండు."

అని మిత్రేంద్రకేసరి [illegible] ప్రారంభించెను. ఏమియు తోచక [illegible] పిలుపు యు [illegible] ఓ! ప్రజలు కోలాహలము [illegible] అప్పుడు [illegible] జాలముం దికి ద [illegible] పోలీసులు లేరు. ఇంకను [illegible] జరుగుచున్నవి.

ఈలోపున కామేశ్వర [illegible] మిత్రకేసరిని బంధింపవలయునని సర్వప్రయత్నములతో [illegible] సరిగా పదునిమిదిన్నరగంటలైనది. సుందరరావు [illegible] నాశ లేకుండ బోయినది. ఇంకొక్కరగంటకంటె మిత్రకేసరి యాస్థలమున నిల్చునట్లు లేదు. ఏమిచేయుదము యని యాలోచించుచుండ భగవంతునివలె [illegible] సైన్యముతో సుందరరా

వచ్చోటికి వచ్చెను. సుందరరావు పెట్టుకొనిన మంతయుం గాంచి సమయమున కరుదెంచితినని మిగుల సంతోషించెను. ముందు వెనుక లాలోచింపకుండ "ఇం కెందు బోయెదవురా" అనుచు ముందున కేగెను.

ఇంతలో జెవులు ''గింగురు'' మనునట్టిదేదియో గొప్పశబ్దమైనది. దానితో వీరేంద్రకేసరిచుట్టును బాగ గ్రమ్మినది. ఒకటి రెండు నిమిషములలో నాపొగ తగ్గినది. పొగ తగ్గిన వెంటనే "ఓరీ! నీయాటలింక సాగిరావు. ప్రక్కఁబడెదవా? ప్రాణములు వీడెదవా?" అని సుందరరావు రెండడుగులు ముందునకు వైచెను.

''ఏమి? స్త్రీహత్యామహాపాతకమున కొడిగట్టెదవా? సంతోషము. కానిమ్ము. నిన్నుఁ జుట్టుముట్టి—నిన్ను వేపి వేడినీళ్ళను జల్లి యుడికించి—వేధించుకొని తినుచున్న వారి నేమియుఁ జేయఁజాలక యొక యబలపై నీపౌరుషమును జూపఁగడంగితివా? తగు మార్గము. నేను వీరేంద్రకేసరిని గాను నేను"........

''సుందరరావుగారూ! చంపకుఁడు. చంపకుఁడు. ఆమె నాబిడ్డయగు కాంతమ్మ, ఇన్ని నాళ్లకు దొరకినది. దొంగలచేతిలోఁబడి యిదివరకే యడలియున్నది. బాబు! బాబు! దయయుంచుడు'' అని కాంతమ్మతండ్రి యాతని కాళ్లపయి బడెను.

సుందరరావు ముందునకుఁ దేఁటి బారఁజూచి:—

"కాంతమ్మా! నీ రహస్యవర్తన మే నెఱింగితిని. ఆసంగతి మా వీరేంద్రకేసరియే నాకు గ్రంథముద్వారా తెలియఁ జేసియున్నాఁడు. నిన్ను బంధించినచో నాతఁ డవలీలగా దొరకునటకు సందియము లేదు." ఇట్లనుచు సుందరరావు మరల ముందున కరుగఁబోయెను.

"అట్లయినఁ బ్రాణఁగొమ్ము"

ఈ వాక్యమును ముగించఁగనే మూల పొగ గ్రమ్మినది. రెండు నిమిషములలో నంతయు దెరపి యైనది.

"సుందరరావూ! నీ కెవ్వరు గావలయును? వీరేంద్రకేసరి గావలయునా? కాంతమ్మ కావలయునా? ఇప్పుడు నీ యభిప్రాయమేమి? కాంతమ్మయొంటిచోఁ గాళ్లకు సంకెలలు బిగించుచు వీరేంద్రకేసరి యెవరో నిర్వాణమున కంపించెదవా? ఇదిగో! అదియు నిదియుఁ గానిచో నేమి చేయుదువు? మాటాడవేమి? ఇప్పుడిచ్చటనున్న మా కాంతమ్మ నేమి చేసితివి?" అనుచు వీరేంద్రకేసరి ప్రత్యక్షమయ్యెను.

"ఏమి చేసితినా! ఇదిగో జూడుము" అని సుందరరావనుచు ఢామ్మని పిస్తోలు గిఱిపెట్టి గాల్చెను. ఒక వికటాట్టహాసము మాత్రమే వినంబడినది. ఆప్రాంతముల గ్రమ్మిన

పోగయంతయు బోయినది గాని వీరేంద్రకేసరి నిల్చినచోట శవమైనను గానరాదు. వీరేంద్రకేసరిగాని కాంతమ్మగాని యుసలే గానరారైరి.

వీరేంద్రకేసరి యేమైపోయెనో యెవ్వరికిని దెలియ రాకున్నది. ఏదియైన నేలమాళిగ యాప్రాంతమం దున్న దేమో యని సుందరావెంతయో శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బరికించి చూచెను. ఏమియు లాభకారి గాలేదు.

ఈలోపున జనమందఱును వెడలిపోయిరి. పోలీసు వారు మాత్రమే మిగిలిపోయిరి. వీరు మిగిలిమాత్ర మేమి లాభము? పాపము ? వ్యయప్రయాసలకోర్చి రాజమహేంద్ర వరము వెడలి రిజర్వుదళమును దోడ్కొని వచ్చి యాదస్యు దళనాయకుని బట్టి దొరతనము వారి కొసంగి విశేషవిఖ్యా తి నార్జింపవలయుననునాశతో నున్న సుందరరావుగారి యాశ యీరీతిఁగా నిరాశయైనది. కొండనుద్రవ్వి యెలుక ను బట్టినట్లును గాలేదు. ఇంత ప్రయత్న మొనరించిన సుం దరరావిట్టిసమయంబున నెట్లుండనో పాఠకమహాశయు లూ హించుకొందురుగాక!

పెద్దాపురమెల్ల వీరేంద్రకేసరికథలతోడనే మునిఁగి తేలుచున్నది. ఇద్దఱు గాని, ముగ్గురు గాని, పదిమంది గాని చేరినచో వీరేంద్రకేసరి యత్యద్భుతచర్యలఁగూర్చి చెప్పు

కొని యానందింప వలసినదే. ఆశ్చర్యపడవలసినదే! ఒక్క డును గూర్చున్నచోఁ గూడ నాతని కితరాలోచన మేమియు లేదు. వీరేంద్రకేసరి సాహసికచర్యలే దలంపునకు వచ్చుచు న్నవి. అందుచే పసివి పసివి యాతఁ డెక్కడికైన బోయి నను నక్కడ కూడ నిదియే గొడబ. అబ్బబ్బ! పట్నమెల్ల పసుగెత్తి పోవుచున్నది. ప్రతిదినమును నెవరికో యొకరికి పోస్టులో ధనమో, వస్తువో వచ్చుచునే యున్నది. అది వీరేంద్రకేసరి ధర్మమే. ఆతఁ డదియందుకొనుట, ఒక్కమా రూరేగ యా సంగతి నల్వురకును జెప్పి వారితోఁ బాటు తానును యానందించుట. ఇట్టి సమయంబున మఱచుట కవ కాశమేమున్నది? ఆతని చిత్రచరిత్ర లన్నియుఁ గాంచి— ఆతని ధర్మబుద్ధిగాంచి— ఆతని సత్యప్రవర్తనము గాంచి— ఆ పురఁబునఁ గల యా బాలవృద్ధాదులునుఁ గూడ యాతఁ డు హంతకుఁడు గాడనుచుండిరి. పోలీసువారినే యెదురు నిందించుచుండిరి. వారిఁకనైన హంతకుని పైకి దృష్టిసారిం చి వీరేంద్రకేసరిని విడచుట సర్వోత్తమమని యనుకొనుచుం డిరి. అనుకొనుటయే గాదు. చాలమంది సుందరరావుగారికి బోధించిరి. కాని యేమిలాభము? వీరేంద్రకేసరి విషయమై ప్రయత్నింపకుండ సుందరరావూరకుండఁ గలడా? ఆతని మనం బంగీకరించునా? అందున బలరామమూర్తి యాస్తి

విషయమై నేర మెదురు తిరిగి తన మీఁదనే బడినది. తన్నురుమానించి తనపై కలక్టరుగారికి బలరామమూర్తి రిపోర్టుగూడ నొసంగెను. అందునకై యాతఁడు ప్రయత్నింపకుండ నూరకుండఁ గలఁడా? హాత్యాపరాధకుని బట్టుట కై ప్రయత్నింపవలసిన సుందరరావు కీగండ మొకటి వచ్చి పడినది. ఈపిల్లలపిడుగు దప్పించుకొనకుండ నాత డింకేపనియును జేయుట కవకాశము లేదయ్యెను. కత్తిఱిబోనులో బడ్డ కంఠమును దప్పించుకొనకుండ నిటునటు గదలినచో ప్రమాదముగాదా? పాప మాతని కేమి చేయుటకును దోచదయ్యెను. బుద్ధి వినియోగించి చేయుచున్న పనులన్నియు నీళ్లుగాఱిపోవుచుండెను. దానికి తోడు "హంతకుని విషయమై యెంతవఱకు ప్రయత్నించితి" రని దొరతనము వారారకయడుగుచుండిరి. ఎనిమిది మాసము లైనది చేసిన పని యావగింజంత లేదు. ఒకటి చేయఁబోయి రెండు దెచ్చి నెత్తిపై బడవైచుకొనుచుండెను. అతఁడు బడవైచుకొనుట యేమి? పాప మాతఁడు శాయశక్తుల ప్రయత్నించుచునే యుండెను. పరమేశ్వరవిలాసమున కెవ రేమి చేయఁగలరు? భగవత్సహాయము లేనప్పుడు సుందరరావు ప్రయత్నము లెట్లు కొనసాగును? సుందరరావు చింతాక్రాంతుఁడై యుండెను. చింతించి చేయునదేమియు

లేదని యాతఁ డెఱుంగును. వచ్చెడి కష్టముల కెదురు నిల్చి జయమందుట పురుషలక్షణమనియు నెఱుంగును. కాని యెన్నిట నపజయమే సిద్ధించుచుండ ధైర్యమెట్లు నిలచును. నిలచుట కవకాశమున్నదా? నాఁటి సాయంకాల మువఱకు సుందరరా విల్లువిడచి బయటికి బోలేదు. ఏదో గొప్పనేరము జేసిన వానివలె సిగ్గుపడిపోవుచుండెను. సిగ్గుపడవలసినపని యేమియు లేదని యెఱుంగును గాని— యెఱిఁగినంత మాత్రమున జింతపోవునా? వీరేంద్రకేసరి యభిప్రాయమేమియో యని యాతఁడు దీర్ఘముగా నాలోచించెను. ఒకదాని కొకటి సరిపడుట లేదు. హంతకుఁ డాతఁడేయైనచో దన ప్రజ్ఞాదికములు లోకమునకు వెల్లడి యగునట్లు నిలువఁబడి యెదురించుటయో- లేక ప్రాణభీతిమెయి పాఱిపోయి యెందో దాఁగియుండుటయో జరుగవలసినది. నిజమైన దస్యుఁడైనచో దోఁచుకొనవలయును. దోఁచుకొన్నది తినవలయును. తా నొకపైసయైనను దినఁడే! దోఁచుకొన్న ద్రవ్య మణాపైసలతోఁగూడ పద్దుల ప్రకారము దాన మొనరించుచుండెనే! చాలనిచోట తన స్వార్జితము గూడ దానము క్రిందనే వినియోగించుచుండెనే! ఆ దోఁచుకొనుట యైనను బ్రతివారిని దోఁచుకొనఁడే! దోఁచుకొనుటలో ధర్మము. దోఁచుకొన్నది దాన మొనరించుటలో ధర్మము.

నడతంగో ధర్మము-మాటలో ధర్మము—ఆహాహా! ఎట్టి ధర్మస్వరూపుడు. ఇట్టి ధర్మస్వరూపున కీనురుద్యోగ మెందులకో తెలియదు. ఈ వీరేంద్ర కేసరియే వీరన్న యని యనుకొంటిని గాని యట్లనుకొనుటకుఁ గూడ యవకాశము లేదు. వీరన్న నిర్ధనికుఁడు. నిర్ధనికుఁ డింతసిబ్బందిని బోషించుట కష్టము. పరద్రవ్యము దైవ తినుట కంగీకరింపనివాఁ డింత మంది నెట్లుపోషింపఁగలఁడు? తనకనువగు సౌకర్యము లెట్లొనగూర్చుకొనఁగలఁడు? సిబ్బంది లేదను కొందమన జగచ్చక్షునివలె సమస్తవిషయంబు లెరుఁగఁగలఁడు? ఆతఁడు వీరన్నయే యెనచో నాతనివిరోధియగు మాధవలాలు మేనల్లుఁడగు కుందనలాలు నా ద్రవ్యమింతకాలము దినవిచ్చునా? ఈతఁడు వీరన్న గాఁడేమో? పోసి యీతఁడు నాగన్న యగునా? అదియు నసంభవమే. తనఖాదస్తావేజు వ్రాసిన కొంతౌరా వెలుఁగకుండ దొంగతనముగాఁ జెల్లుబెట్టుటకు సందేహింపని నాగన్న సత్యవ్రతుఁడై యుండు టసంభవము. ఈ యొక్కవిషయము చాలు నీతఁడు నాగన్న గాడని యనుటకు. ఇప్పుడేమి జేయుదును? ఎట్లాహంతకుని బట్టగలను? హంతకుని బట్టుకొనుటకు ముందు మా మీఁదనున్న యీ మహానేరమును మా మీఁదనుండి తప్పించుకొనవలయును. ఏ మార్గమున బోయిన నీ కార్యము సానుకూలమగునో గ్రహించుటకుఁదగిన జ్ఞానముగూడ లేకుండఁ బోయినది.

సుందరా విట్లాలోచనానిమగ్నుఁడై యుండఁ గామే శ్వరరా వరుదెంచి:—

పంతులుగారూ! వింటిరా? ఎటువంటి చిత్రవిచిత్రములు జరుగుచున్నవో! ఇటువంటివింతపూరుషుని మన మిది వఱకెన్నఁడునుఁ గని విని యెఱుఁగము. ఆతని కీకష్టములన్నియు నెందులకో తెలియదు. ఆతని యభిప్రాయ మేమియో యంతకంటెను దెలియదయ్యెను. ఎచ్చటెట్టిదుర్మార్గము జరుగఁదలఁచెనో యాతఁడట్టె గ్రహించి గుభీలుని యా వీరేంద్రకేసరి యాస్థలంబునఁ బ్రత్యక్షమై యాదురాత్ముల దుర్ణయమును సాగనీయకుండ జేయుచున్నాఁడు. మా పొరుగునున్న వేంకటరావుగారి బంధువులు యేలేశ్వరమునుండి వచ్చుచుండఁగా దొంగలడ్డుకొని గుండుపిండిక్రిందఁ జితుకఁగొట్టి వస్త్రములసహితముగా దోఁచుకొనుచుండిరఁట. ఇంతలో మెఱపువోలె మనవీరేంద్రకేసరి తన యనుచరులతో జటాలునవచ్చి యాదస్యులపైఁబడిరఁట. ఆవచ్చినవారిఁగాంచి మొదటి దస్యులెల్ల పిక్కాపిక్కలై పాఱిపోయిరఁట. అప్పు డావీరేంద్రకేసరి దోపిడి కాఁబడిన వస్తువులును, దస్తును, వస్త్రములును దోపిడికాఁబడినవారి కొసఁగి చేతులు జోడించి:—

“అయ్యా! నాచేతనైనపని నేను జేసితిని. మీదొక్క పైస బోకుండఁ గాపాడఁగల్గితినిగాని మీపై దెబ్బలుపడకుండఁ గాపాడలేకపోయినందులకు మిగుల జింతించుచున్నాను.”

అని వీరేంద్రకేసరి వారిని బంపివైచెనఁట. అట్లాతనిచే సత్కరింపఁబడి వచ్చుచు "అయ్యా! తమనామధేయమే" మని వారు బ్రశ్నింప నాగుంపులో నొకఁడు జేయెత్తి—

"సత్యవ్రతదీక్షాకంకణ బద్ధుఁడగు వీరేంద్రకేసరికి జయ్"

అని జయజయధ్వానములు మిన్నగయ నార్చెనట.

వింటిరా యీచిత్రమును, ఎంతయద్భుతముగా నున్నదో గమనింపుఁడు. ఇట్టి మహోదారహృదయుఁడీ కలియుగంబునఁ గలడని కనినైన నెఱుఁగనివారము నేఁడు శ్రవణానందము గాంచుచుంటిమి. నయనానందకరముగా మనమిదివఱకు గాంచియుంటిమి. ఈతఁడిట్టి మహోత్కృష్టంబులగు గుణంబులు గలవాఁడయ్యు దొంగయగుట కేమి కారణమో తెలియరాకున్నది. ఇటువంటి మహాత్కార్యంబు లొనరించుట కాతని యభిప్రాయ మేమిటో తెలియదు. అని వారిలో వా రాశ్చర్యపడుచుండిరి.

పదునొకండవ ప్రకరణము.

విజయకేసరి.

పెద్దాపురమున కొకమైలుదూరమునఁగల పొలములోనున్న జువ్విచెట్టుక్రింద కొందఱు మనుజులు గూర్చుండియుండిరి. వారిచెంత నొకఁడు కరచరణముల బంధింపఁబడి కటికినేలపైఁ బడియుండెను. గాఢాంధకార మెల్లదిశ లలముకొని యుండుటచే నాతఁడెవ్వఁడో బోల్చుకొనుట కవకాశము లేదు. వారివారి మాటలనుబట్టియే వారెవ్వరో మనము బోల్చుకొనవలయును.

ఒకఁడు—ఏమండీ పంతులుగారూ! చాల నలసినట్లున్నారు దాహము కావలయునా?

పడియున్నవాఁడేమియు మాట్లాడ కూరక వారివైపు జూచుచుండెను.

"అయ్యా! మీరు మిగులగట్టివారే యగుదురు. మీ చేతికిజిక్కిన మావాండ్రు మీప్రశ్నలకు సమాధానమీయకుండ నుండిరని మీరు మాప్రశ్నలకు సమాధానమీయకూడదనుకొంటిరా? మావారి వ్రతభంగము మీరు జేయింపలేకున్నను మీ వ్రతభంగము మేము జేయింపగల

ము. మీరు శాసనబద్ధులుగనుక మీ రస్వతంత్రులు. మా కట్టి బాధలేమియును లేవు. మా మాటయే మాకు శాసనము. కావున సుందరరావుగారూ! మా మాటల కనువగు సమాధానమిచ్చి మసియుండుఁడు. ఏమందురు ? మాట్లాడుదురా ? పోట్లాడుదురా ?" అని యొకడనెను.

పాప మిట్లు బంధింపఁబడి యున్నవారు పురరక్షకాగ్రగణ్యులగు సుందరరావుగారే. వీరి కిట్టి గాస్థితి యెట్లు వచ్చినదోగదా ?

సుంద—నే నేమి మాట్లాడవలయును ?

నాయకుడు—అది సరియైనతో్రవ. నిమిషములో నీచేత మాట్లాడించిన నేను ప్రజ్ఞావంతుడనందువా ? కాదందువా ?

సుంద—మొండివాఁడు రాజుకంటెను బలవంతుడు.

నాయ—ఇప్పుడీమహారాజుగారి కిట్టి దుర్గతి పట్టినదేమి ?

సుంద—మేఘచ్ఛన్నుండగు భాస్కరు డెల్లకాల మట్లేయుండునా ?

నాయ—అబ్బో! ఇచ్చటినుండి తప్పించుకొని పోవలయుననునాశ యున్నదా? నీకట్టియాశ యుండవలసినదే గాని యది మాటలతో నెఱవేఱు కార్యము గాదు. నిన్ను నే నొకయుపకార మడిగెదను. అది చేసినచో నిన్నిక్షణమే విడచెదను. లేకున్న మాయాశ యెట్లును నిరాశయైనది గావున—నిన్నిక్షణమే జంపివైచెదను. ఆలోచించుకొమ్ము.

సుంద—మీకు గావలసిన యుపకార మేమియో తెలియకుండ నాలోచించు టెట్లు?

నాయ—నీవు చాలపరసుడవు. నీవరుసజూడఁగా మమ్ము జిక్కులుపెట్టకుండ నీవు జిక్కులు పడకుండ జేయుదువనియే నాయభిప్రాయము. అట్లు చేయుటయే బుద్ధిమంతుల లక్షణము. మా కార్యమును వినుము. నీవు బంధించిన హరి పురుషోత్తమ రావు, బుడబుక్కలవాఁడు, బండివాఁడు, యీముగ్వురను విడిపించుట కుత్తరు విమ్ము. మావాఁడు వెడలి యీముగ్వురను దీసుకవచ్చినతరువాత నీవు వెడలవచ్చును.

సుంద—ఇదియా నీకోర్కె.

నాయ—ఏమి? ఈవినయము బాగులేదా?

సుంద—బాగులేదన్నవారెవరు ? వారితో నీకేమి పని ?

నాయ—నాయనుచరులతో నాకు పనియుండదా ?

సుంద— అట్లయిన నీవు దస్యుదళనాయకుఁడవా ?

నాయ—ఆగోడబ నీకెందుకు ? ఇదిగో కాగితమును గలమును వారి విడుదల వ్రాసియిమ్ము.

సుంద—ఏమిజరుగదలఁచి యున్నదో జరుగనిమ్ము; నేను మాత్రి పట్టి కాగితమును వ్రాయను.

నాయ— మొండిపట్టు వలన లాభము లేదు. ప్రాణము లుండఁ జూచుకొమ్ము.

సుంద—నీసంగతి నేను గ్రహించితిని.దుష్టాత్మా! నీవు నాగన్నవుగావా? ఏదియో యొక దురాశతో మాధవలాలునిజంపి యిరువదిరెండువేలపైచిలుకు రొక్క మపహరించి, పైపెచ్చు కాంతారావు దస్తావేజుపై జెల్లుబెట్టినవాఁడవు నీవే గాదా?

నాయ—అంతయు నిజమేగాని— హంతకునివిషయమై పొరబడుచున్నావు.

సుంద—పొరబాటా? అట్టి దెన్నటికిని లేదు. ఆనాఁ రియంకాల మాఱుగంటలవఱకుఁ గుందనలాలింటియొద్ద

నే యుండెను. రాత్రి సుమారు పండ్రెండుగంటల కాతఁ డింటికి తిరిగి రానేవచ్చెను. ఈలోపుననేగదా మాధవలాలు హత్యజరిగినది. అతఁడు బ్రతికియుండఁగా నాదస్తావేజుపైఁ జెల్లుఁజెప్పుట నీతరమగునా? అతఁడు చచ్చినతరువాత జెల్లు పెట్టినమాట వాస్తముగాదా? ఇంకేల బొంకెదవు? ద్రవ్య లోభము చే గానిపనికి గడంగితివి. ఇంతవఱకు నేను గన్నులు మూసికొని నడచుటచే నీయాటసాగినది. ఇంక సాగినంత కాలము సాగునా?

నాయ—నీమొగము. నీవు న న్నేమిచేయగలవు? నీయిష్టమువచ్చినట్లనుకొనుము. నేనుమాత్రము హంతకుఁ డను గాను. నీతో నాకీ వృథావాగ్వాదనమేమిటికి? మా టలతో విడుదలపత్రమొసంగెదవా? మర్దింపవలయునా?

"మర్దించెదవా? అమాటమాని కాలికిబుద్ధిసెప్పెద వా? కాలునిఁ జూడనేగెదవా? సత్యవ్రతదీక్షాకంకణబద్ధుండగు వీరేంద్రకేసరి జీవించియున్నంతకాల మీపెద్దాపురపరిసరప్రాంతములయందుఁగూడ నన్యాయము జరుగరాదు. విడిచి పెట్టుము. సుందరరావుగారిని విడిచిపెట్టుము."

ఇట్లనుచు వీరేంద్రకేసరి తన యనుచరులతో నచ్చో టు బ్రత్యక్షమయ్యెను.

ఇంతవఱకు బీరములు బల్కుచున్న దస్యుదళనాయకుండగు నాగన్న యిప్పుడు వీరేంద్రకేసరిని వాని యనుచరులను గాంచి పలాయనసూత్రమవలంబించెను. యజమానియే యెగిరిపోయినప్పు డింక సేవకులా చేయి జేయిగలిపి పోరాడువారు? ప్రప్రథమమునఁ బాఱిపోవుటకు నాగన్నయే ద్రోవఁ దీసెనుగాని క్రియకు తనయనుచరులచే దానోడింపఁబడెను "బాబూ! ఎంతప్రమాదమిప్పుడు తమకు దప్పినదో గ్రహించితిరా? తమరు లేచినవేళ నేఁడు చాలమంచిది. అదృష్టవంతులు. జాగ్రత. ఇంటియొద్ద నలుపురు భటులైనఁ గాపుడకుండనుండకుఁడు. బయటికి రాకుఁడు. మిమ్ముల మ్రింగివేయవలయునని వారు జూచుచున్నారు. నేనుఁగూడ మీ కపాయమురాకుండ సాధ్యమైనంతవఱకు గాపాడెదను. మిమ్మును మీయింటియొద్ద నా సేవకులు దిగబెట్టెదరు మఱేమియు భయము లేదు. పట్టణములోనికి వచ్చిరి గదాయని నాయనుచరులను మాత్రము బంధింపకుఁడు. ఇఁక వెడలుఁడు" అని వీరేంద్రకేసరి యనెను.

తన్నుఁ జావునుండి తప్పించువాఁడు వీరేంద్రకేసరి యని తెలిసినపిమ్మట, మీ యింటికి మేముఁ గూడ పహరా యిచ్చెదమని వినినపిమ్మట సుందరరావు హృదయస్థితాభిప్రాయ మెట్లుండునో పాఠకమహాశయు లూహించుకొనవల

సినదే గాని వర్ణించి చూపుట కేంతరము? ఒక్కవిమిషమాగి సుందరరా విట్లనియెను.

"నీవలన నేను రక్షింపఁబడితిని నీమేలు నాజన్మలో మఱవను"

వీరేం—స్తుతిపాఠము లగత్యము లేదు. మనమెల్ల నా భగవంతుని బిడ్డలమె గావున సోదరులము. సోదరులలో సో దరు లుపకార మొనర్చుకొనుటలో విశేష మేమియు లేదు. మీరు వెడలుఁడు.

సుంద—అయ్యా! మీ యెడల నాకుండకున్న దుర భిప్రాయములన్నియు దొలంగిపోయినవి. తమరు నాకొక్క యుపకార మొనర్పవలయును.

వీరేం—చేతనైనచోఁ జేసెదను. మీ కేమిగావల యును.

సుంద—బంగారు బలరామమూర్తిసొమ్ము మిగుల విచిత్రముగా మీహస్తములఁ బడినది. కాని యాతఁడు నమ్ముట లేదు. మే మపహరించితి మని కలక్టరుగారి కర్జీ నిచ్చియున్నాఁడు. మాపై నేరము స్థిరపడుటకుఁ దగినన్ని యవకాశము లుండెను. ఇప్పు.........................

"బాబూ! బాబూ!! నాగన్న తన యనుచరులతో సాయుధుండై మూలల నిలే వచ్చుచున్నాఁడు." అని యొకఁడఱచెను

వెంటనే వీరేంద్రకేసరి వెనుదిరిగి చూచి కార్యము మించివచ్చినదని గ్రహించి యిరువురు భటులతో సుందరరావును గ్రామములోనికి వెడలుమని యాజ్ఞాపించి పంపివేసి వచ్చెడివారి నెదుర్కొనెను. ఒక్క త్రుటికాలములో శాత్రవులు పికాపికలై పాఱిపోయిరి వీరేంద్రకేసరి విజయకేసరియై తన యనుచరులతో వెడలిపోయెను.

ప్రథమ భాగము.

